

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของอำเภอแม่สาย

เชียงราย เป็นจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่ทางด้านเหนือสุดของประเทศไทย โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือประมาณ 829 กิโลเมตร มีพื้นที่ 11,678.369 ตารางกิโลเมตร อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 416 เมตร มีประชากรประมาณ 1,235,877 คน (การท่งเทียบแห่งประเทศไทย, 2541) ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดเชียงราย ได้แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 16 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ แยกเป็น 126 ตำบล 1,353 หมู่บ้าน อำเภอและกิ่งอำเภอ ที่อยู่ในเขตการปกครอง ได้แก่

1. อำเภอเมืองเชียงราย	2. อำเภอขุนตาล
3. อำเภอเชียงของ	4. อำเภอเชียงแสน
5. อำเภอเทิง	6. อำเภอป่าแดด
7. อำเภอพญาเม็งราย	8. อำเภอพาน
9. อำเภอแม่จัน	10. อำเภอแม่ฟ้าหลวง
11. อำเภอแม่สรวย	12. อำเภอแม่สาย
13. อำเภอเวียงแก่น	14. อำเภอเวียงชัย
15. อำเภอเวียงป่าเป้า	16. อำเภอแม่ลาว
17. กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	18. กิ่งอำเภอดอยหลวง

จากทั้ง 16 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอข้างต้น อำเภอแม่สาย ถือได้ว่ามีความโดดเด่นอย่างมาก ทั้งทางด้านศักยภาพ ความพร้อม ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ที่สูงกว่าอำเภอและกิ่งอำเภออื่น ๆ สิ่งเกิดได้จากเครื่องชี้วัดสภาพเศรษฐกิจที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ ภาษีเงินได้ของอำเภอ จากตารางที่ 3.1 ซึ่งแสดงถึงเงินภาษีเงินได้ของจังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2539 จะเห็นได้ว่า ยอดเงินภาษีเงินได้ของอำเภอแม่สาย สูงเป็นอันดับสองรองจากอำเภอเมืองเชียงราย ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจ การค้าโดยรวมของอำเภอแม่สายได้เป็นอย่างดีว่า มีความคล่องตัว มีกระแสเงินทุนหมุนเวียนในภาคธุรกิจพาณิชย์กรรมที่สูงมาก

นอกจากนี้ ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย ซึ่งสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของประเทศและต่อการเป็นเมืองหน้าด่านการค้าชายแดนที่มีกระแสเงินทุนเวียนสูงกว่า 6,000 ล้านบาทต่อปี ทั้งยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงเมืองหนึ่ง ดังนั้น อำเภอแม่สายจึงเป็นอำเภอหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.1 เงินภาษีที่เก็บได้ของจังหวัดเชียงราย จำแนกตามประเภทภาษี เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2539

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	รวม	ประเภทภาษี (บาท)						
		บุคคลธรรมดา	นิติบุคคล	การค้า	อากรแสตมป์	มูลค่าเพิ่ม	ธุรกิจเฉพาะ	อื่น ๆ
รวมยอด	765,619,161	372,678,073	51,1123,230	1,558,235	17,354,855	215,957,754	104,995,243	1,961,772
1. เมืองเชียงราย	462,824,687	196,958,533	32,567,336	1,047,250	11,177,938	164,141,818	56,067,211	864,600
2. ขุนตาล	1,931,429	852,866	24,900	-	18,173	716,905	293,386	25,200
3. เชียงของ	11,424,132	6,820,520	605,650	-	332,061	2,601,994	954,608	109,300
4. เชียงแสน	15,139,249	8,163,872	617,961	-	245,296	4,825,178	1,201,141	85,802
5. กิ่งอำเภอดอยหลวง	11,666	6,827	4,367	-	270	203	-	-
6. เทิง	17,331,231	8,311,213	1,376,816	-	545,673	3,590,869	3,446,659	60,000
7. ป่าแดด	3,427,493	1,753,045	389,999	-	101,930	1,085,527	82,792	14,200
8. พญาเม็งราย	4,216,298	2,212,530	88,499	-	115,365	1,431,447	328,557	39,900
9. พาน	43,289,371	23,601,427	3,042,444	-	928,433	8,678,393	6,888,274	150,400
10. แม่จัน	56,316,832	33,865,551	2,057,711	499,374	1,478,599	8,845,431	9,407,967	162,200
11. แม่ฟ้าหลวง	1,882,939	1,654,868	141,362	-	9,977	66,133	-	10,600
12. แม่ลาว	4,014,262	1,593,391	481,278	-	25,811	1,195,188	676,694	41,900
13. แม่สรวย	7,655,322	5,008,776	453,810	-	183,936	1,336,489	636,640	35,670
14. แม่สาย	98,939,343	66,335,643	3,184,245	11,611	1,462,834	9,221,255	18,544,955	178,800
15. เวียงแก่น	971,705	470,279	19,217	-	12,053	315,213	136,212	18,700
16. เวียงชัย	15,095,198	2,471,890	5,496,223	-	159,018	2,920,554	3,983,912	63,600
17. กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	1,211,598	506,470	133,321	-	26,486	479,913	54,608	10,800
18. เวียงป่าเป้า	19,936,406	12,090,374	428,090	-	531,001	4,505,245	2,291,596	90,100

ที่มา : สำนักงานสรรพากรจังหวัด เชียงราย

3.1 แสดง : ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา

3.1 ประวัติอำเภอแม่สาย

อำเภอแม่สาย เป็นเมืองเก่าแก่มากมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ไม่สามารถกำหนดได้ว่า เริ่มสร้างเป็นชุมชน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ไต ตามประวัติเรียกที่ตั้งอำเภอนี้ว่า เวียงสี่ดวง หรือเวียงพางคำ มีการปกครองเป็นปึกแผ่น ตลอดมาโดยเจ้าผู้ครองนคร ซึ่งปรากฏร่องรอยให้เห็นอยู่ในขณะนี้ได้แก่ คูเมือง และกำแพงเมืองโบราณ ต่อมาเริ่มมีความเสื่อมถอยและกลายเป็นเมืองร้างในที่สุด จนกระทั่งมีการจัดรูปการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 โดยแบ่งท้องที่ต่าง ๆ ออกเป็นตำบล หมู่บ้าน พื้นที่บริเวณนี้จึงถูกจัดให้รวมอยู่กับตำบลแม่สาย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และเรียกชื่อว่า เมืองเวียงพางคำ จนถึงปี พ.ศ. 2481 กระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอแม่สาย ขึ้นกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2493 จึงได้ยกฐานะให้เป็นอำเภอแม่สายจนถึงปัจจุบัน (แผนพัฒนาอำเภอแม่สาย, 2541)

ในส่วนของสุขาภิบาลแม่สายนั้น ได้รับการยกฐานะเป็นสุขาภิบาล เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 ทำให้สุขาภิบาลแม่สายมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของสุขาภิบาลเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้นจึงได้รับการยกฐานะเป็นสุขาภิบาลพิเศษ เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2536 ทั้งนี้เนื่องจากรายได้ของสุขาภิบาลเกิน 8 ล้านบาทต่อปี ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 5 ปี เข้าหลักเกณฑ์การจัดตั้งสุขาภิบาลพิเศษ จากการได้รับการยกฐานะเป็นสุขาภิบาลพิเศษจึงทำให้ประธานสุขาภิบาลแม่สายต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่า นายวิมล เอ็งไพบูลย์ ได้รับเลือกให้เป็นประธานสุขาภิบาลแม่สายเป็นคนแรก และได้เริ่มบริหารงานสุขาภิบาล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2536 โดยมีปลัดอาวุโสอำเภอแม่สายทำหน้าที่ ปลัดสุขาภิบาล

3.2 สภาพทั่วไปทางกายภาพ

3.2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และเขตการปกครอง

อำเภอแม่สาย เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนาม "เหนือสุดของประเทศไทย" โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 891 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนพหลโยธิน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 110 ตอนเชียงราย-แม่สาย) และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงราย ประมาณ 63 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ โดยมีแม่น้ำสาย ระยะทาง ความยาว 14 กิโลเมตร และแม่น้ำรวก ระยะทางความยาว 15 กิโลเมตร เป็นแนวกันอาณาเขต
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก: ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ โดยมีเข็อกเขาแดนลาวระยะทางความยาว 12 กิโลเมตร เป็นแนวกันอาณาเขต

อำเภอแม่สาย มีพื้นที่เขตการปกครอง 285 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 178,125 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.44 ของพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีการแบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 ออกเป็น 8 ตำบล 85 หมู่บ้าน และ 2 สุขาภิบาล ดังนี้

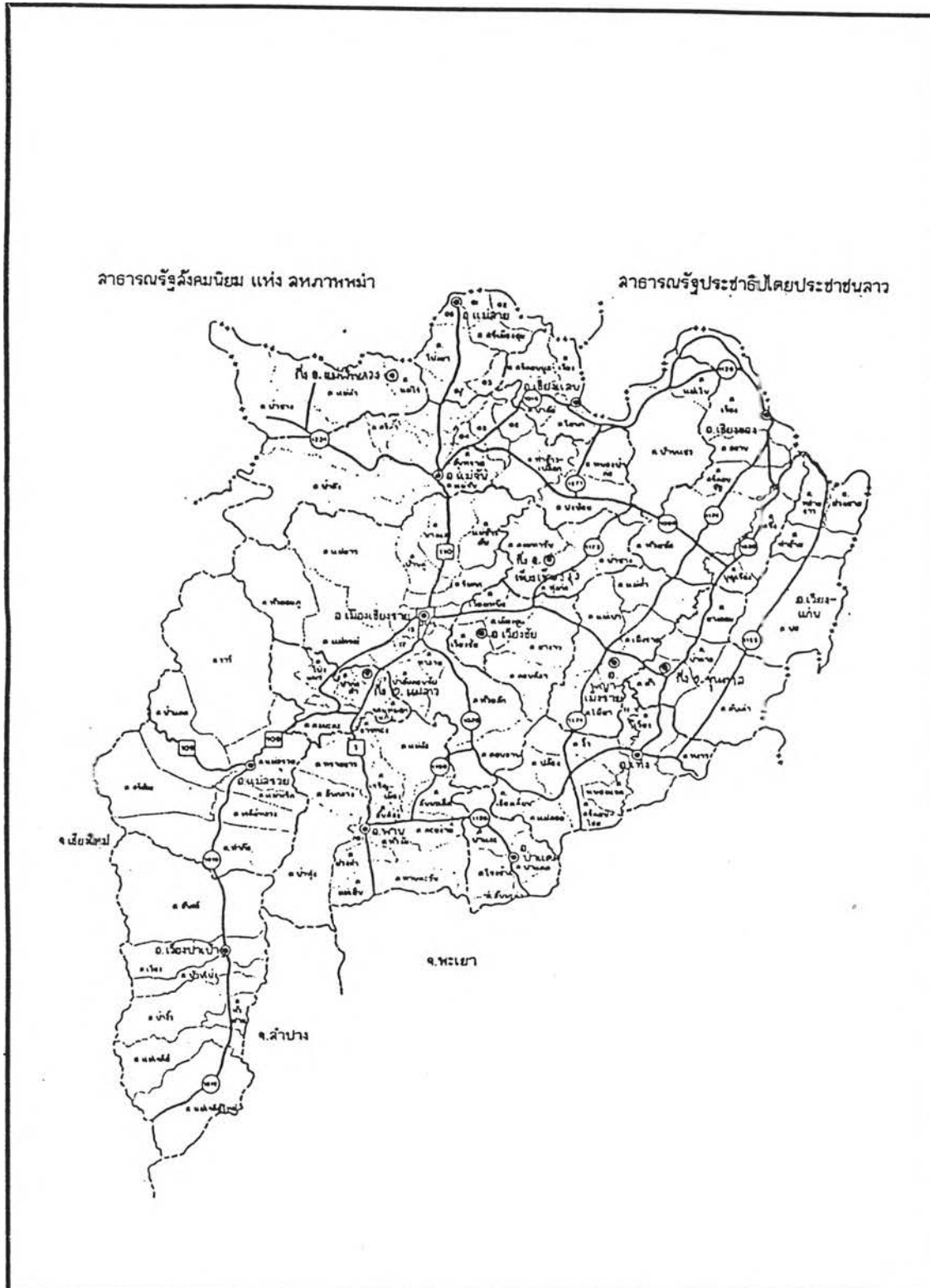
1) ตำบลแม่สาย	มี	12 หมู่บ้าน
2) ตำบลเวียงพางคำ	มี	10 หมู่บ้าน
3) ตำบลเกาะช้าง	มี	12 หมู่บ้าน
4) ตำบลห้วยไคร้	มี	8 หมู่บ้าน
5) ตำบลศรีเมืองชุม	มี	9 หมู่บ้าน
6) ตำบลโป่งงาม	มี	12 หมู่บ้าน
7) ตำบลโป่งผา	มี	11 หมู่บ้าน
8) ตำบลบ้านด้าย	มี	8 หมู่บ้าน

สำหรับสุขาภิบาลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอแม่สาย อีก 2 แห่ง ได้แก่

ก. สุขาภิบาลแม่สาย

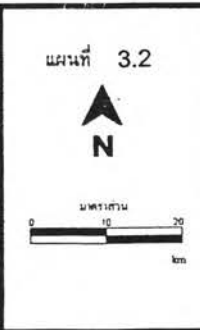
สุขาภิบาลแม่สาย มีตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 20 องศา 26 ลิปดาเหนือ ถึง 20 องศา 27 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 52 ลิปดาตะวันออก ถึง 99 องศา 54 ลิปดาตะวันออก ในเขตพื้นที่รับผิดชอบมีอาคารบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้าง ทั้งที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและใช้ในกิจกรรมต่างๆ อยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่น ครอบคลุมพื้นที่ 5.13 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,206 25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.8 ของพื้นที่อำเภอแม่สาย อาณาเขตของสุขาภิบาลแม่สายติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้ (กรมโยธาธิการ, 2541)

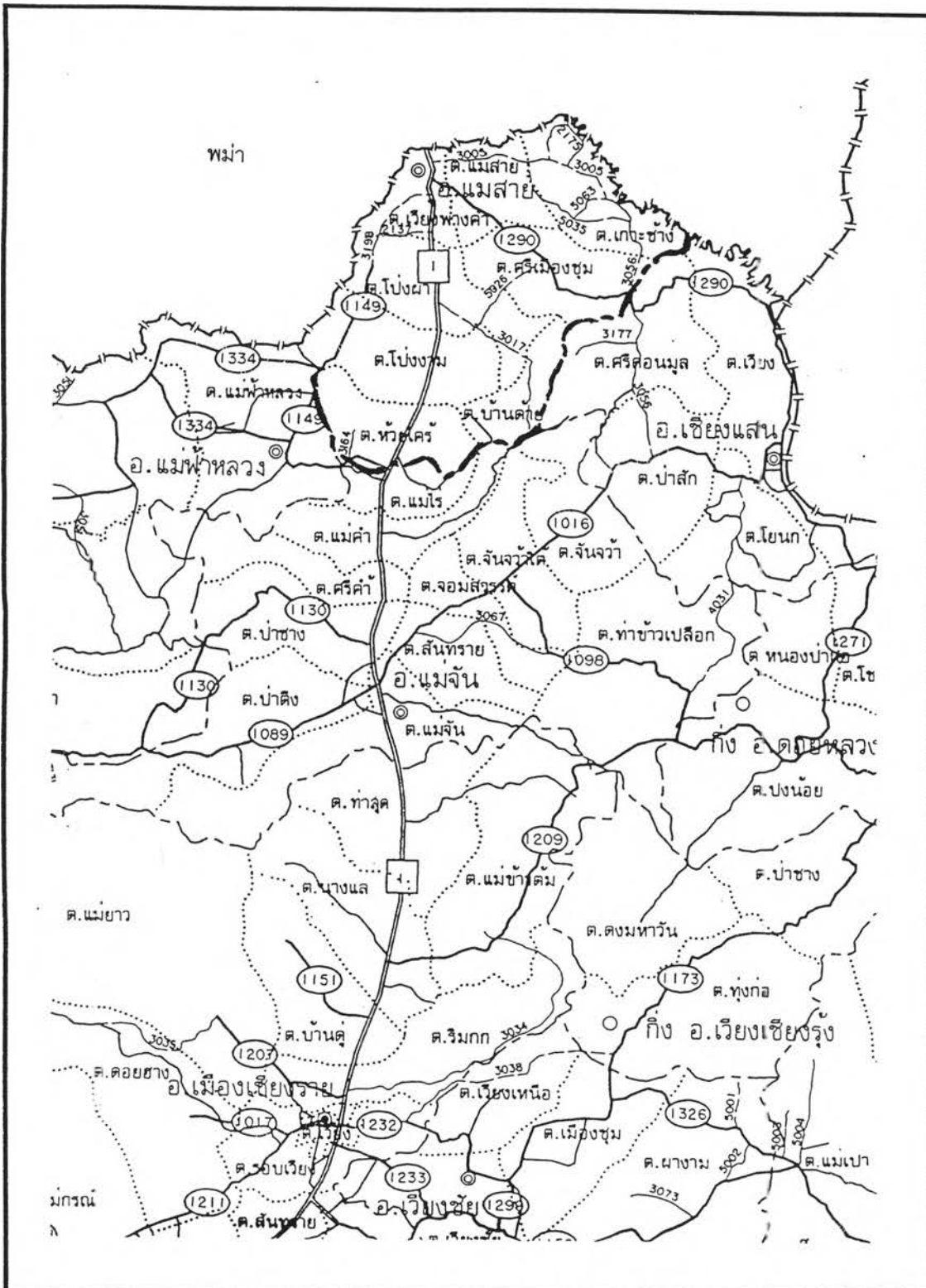
ทิศเหนือ	เขตสุขาภิบาลอยู่ในแม่น้ำสาย
ทิศใต้	เขตสุขาภิบาลอยู่ในตำบลเวียงพางคำ
ทิศตะวันออก	เขตสุขาภิบาลขนานกับแนวคลองชลประทานในเขตตำบลแม่สาย
ทิศตะวันตก	เขตสุขาภิบาลอยู่บนเชิงเขาในเขตตำบลเวียงพางคำ

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน : กรณีศึกษาสาขาภิบาลแม่สาย
 แสดง : เขตการปกครองจังหวัดเชียงราย

- ..... เขตตำบล
- เขตอำเภอ
- - - - - เขตจังหวัด
- x x - เขตประเทศ
- ⊙ อำเภอ

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน : กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย

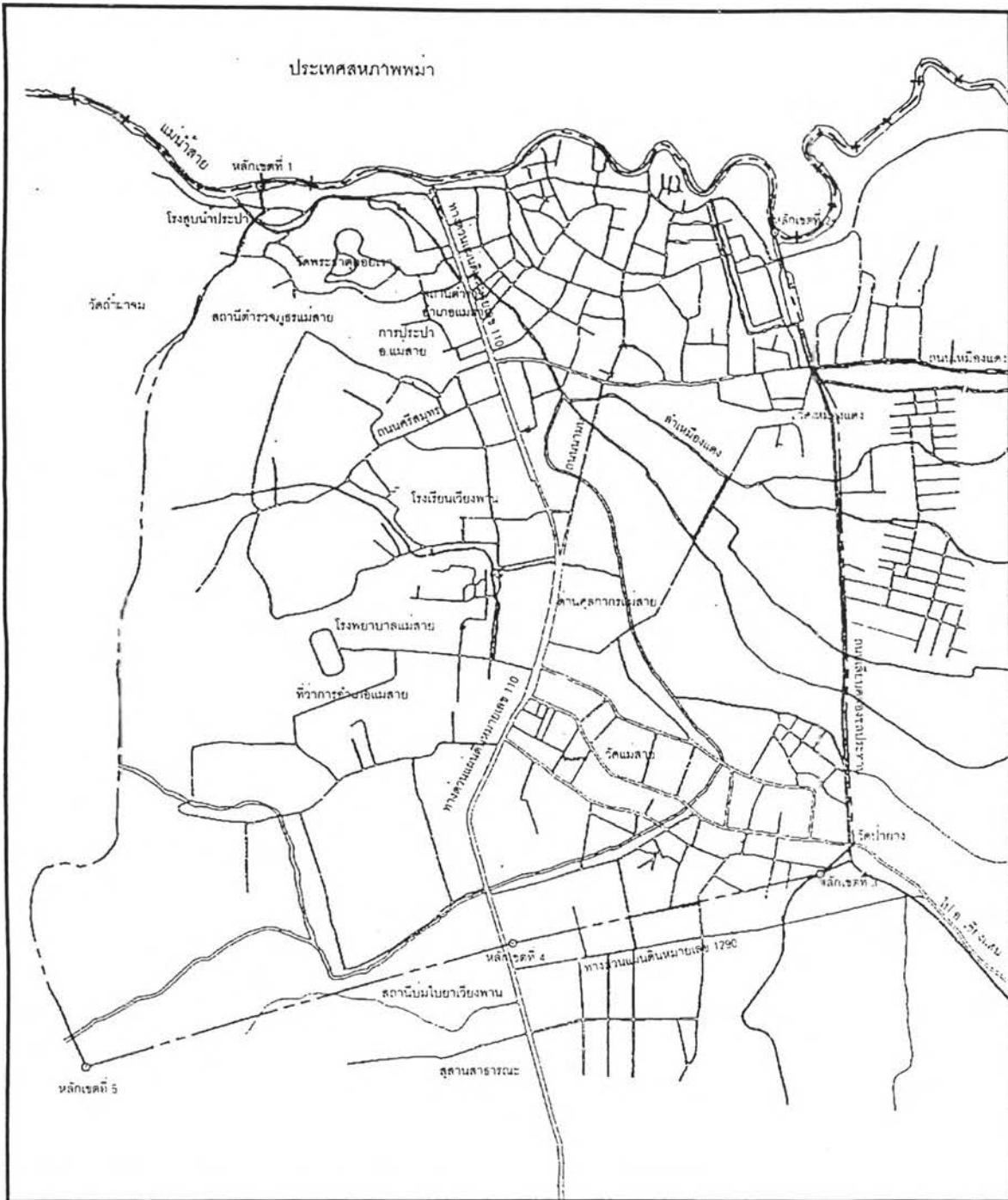
แสดง : เขตการปกครองอำเภอแม่สาย

- เขตตำบล
- เขตอำเภอ
- - - - - เขตประเทศ

แผนที่ 3.3

มาตราส่วน

km

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย

แสดง : ขอบเขตสุขาภิบาลแม่สาย

แผนที่ 3.4

สัญลักษณ์

- เขตสุขาภิบาล
- + - เขตประเทศ
- === ถนน
- ~ แม่น้ำ

มาตราส่วน : 0 600 m

สุขาภิบาลแม่สาย มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่สาย และตำบลเวียงพางคำ มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบทั้ง 2 ตำบล รวม 9 หมู่บ้าน ดังนี้

1) ตำบลแม่สาย	มีจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่
- หมู่ที่ 2	บ้านเหมืองแดง
- หมู่ที่ 6	บ้านป่าย่างชุม
- หมู่ที่ 7	บ้านเกาะทราย
- หมู่ที่ 8	บ้านป่าย่าง
- หมู่ที่ 10	บ้านไม้ลุงชน
2) ตำบลเวียงพางคำ	มีจำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่
- หมู่ที่ 1	บ้านแม่สาย
- หมู่ที่ 2	บ้านดอยงาม
- หมู่ที่ 3	บ้านเวียงพาน
- หมู่ที่ 10	บ้านป่าย่างผาแตก

ข. สุขาภิบาลห้วยไคร้

มีเนื้อที่ประมาณ 4 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.4 ของพื้นที่อำเภอแม่สาย มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ หมู่ที่ 1, 2, 6, 7, 11 ของตำบลห้วยไคร้

นอกจากนี้ อำเภอแม่สายยังมีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 แห่ง ในทุกตำบล

3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ และการตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอแม่สาย สามารถจำแนกได้ดังนี้

- พื้นที่ด้านตะวันตกของอำเภอ มีลักษณะเป็นภูเขาและป่าไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตตำบลห้วยไคร้ ตำบลโป่งผา ตำบลโป่งงาม และตำบลเวียงพางคำ
- พื้นที่ตอนกลางและทางทิศตะวันออกของอำเภอ มีลักษณะเป็นที่ราบใช้เป็นที่ตั้งของชุมชน และเป็นพื้นที่เกษตรกรรม อยู่ในเขตตำบลแม่สาย ตำบลเกาะช้าง ตำบลบ้านด้าย และตำบลศรีเมืองชุม

ลักษณะภูมิประเทศของสุขาภิบาลแม่สาย โดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา ลาดเอียงจากทางทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก และมีถนนพหลโยธินผ่านกลางพื้นที่ พื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของเขตสุขาภิบาล เป็นพื้นที่ภูเขาและบางส่วนเป็นเชิงเขา อยู่ติดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติของป่าดอยนางนอน พื้นที่สูงสุดของสุขาภิบาลอยู่ใกล้กับแนวพรมแดนของประเทศ โดยมีระดับความสูงประมาณ 480 เมตร เหนือ

ระดับน้ำทะเลปานกลาง (รทก.) จากนั้นพื้นที่จะลาดเอียงไปทางด้านทิศตะวันออกซึ่งเป็นทุ่งนา มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบ

สำหรับพื้นที่ในเขตสุขาภิบาลแม่สายมีสภาพเป็นลอนคลื่นในแนวเหนือ-ใต้ จุดต่ำสุดอยู่ที่หน้าโรงพยาบาลแม่สาย เป็นบริเวณที่ถูกน้ำท่วมทุกปีและมากกว่าบริเวณอื่น พื้นที่ชุมชนด้านตะวันออกของถนนสายหลัก (ถนนพหลโยธิน) เป็นที่ต่ำ ประกอบกับท่อระบายน้ำสาธารณะมีเพียง 2 เส้น บนถนนสายหลัก (สองฟากถนน) เริ่มจากหน้าโรงพยาบาลไปจนเกือบถึงลำเหมืองแดง และมีประสิทธิภาพในการระบายน้ำที่ไม่ดีพอ จึงก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมทุกปี ดังนั้น ประชาชนผู้มีฐานะได้แก้ไขโดยการถมพื้นที่ดินให้สูงขึ้นเหนือระดับน้ำท่วม ส่วนน้ำในลำเหมืองแดงและในคลองชลประทานซึ่งรับน้ำจากลำน้ำแม่สายไหลจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้

ในด้านการตั้งถิ่นฐานของประชากรในอำเภอแม่สายนั้น ชุมชนดั้งเดิมจะกระจายอยู่บริเวณริมลำน้ำสายต่าง ๆ ในอำเภอ โดยเฉพาะริมน้ำแม่สาย ต่อมาเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ชุมชนส่วนใหญ่จึงกระจายไปตามถนนสายหลัก ซึ่งได้แก่ ถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 110) ซึ่งตัดผ่านเข้ามาในตัวอำเภอ และบางส่วนได้กระจายไปตามถนนที่เชื่อมระหว่างตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในอำเภอเช่นกัน

ส่วนในเขตสุขาภิบาลแม่สาย ในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานประชารานั้น ได้กระจายอยู่บริเวณริมสองฟากถนนสายหลัก (ถนนพหลโยธิน ตอนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก) ต่อมาชุมชนมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น ทำให้การตั้งถิ่นฐานจึงกระจายอยู่ตามเส้นทางสายรองที่แยกจากถนนพหลโยธินด้วย สำหรับสภาพการตั้งถิ่นฐานประชากรในเขตสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2540 ส่วนใหญ่มีสภาพดังต่อไปนี้

1) กระจุกตัวอย่างหนาแน่น บริเวณสองฟากถนนสายหลัก (ถนนพหลโยธิน ตอนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก) มากกว่าบริเวณอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด เริ่มตั้งแต่บริเวณถัดจากที่ว่าการอำเภอแม่สายไปจนจรดลำน้ำแม่สาย โดยเฉพาะช่วงก่อนถึงสะพานมิตรภาพไทย-พม่า (สะพานท่าขี้เหล็ก) มีอาคารพาณิชย์กรรม ร้านค้าแผงลอยตั้งอยู่อย่างหนาแน่นมากเป็นพิเศษ

2) บริเวณสองฟากถนนซอยที่เชื่อมจากถนนสายหลัก ในรัศมีไม่เกิน 300 เมตร จากถนนสายหลัก ตั้งแต่บริเวณถัดจากที่ว่าการอำเภอแม่สายไปจนถึงสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าย่อยในช่วงต้น ๆ ถัดไปเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ปะปนกับโรงงานแต่มีไม่มากนัก โดยมากตั้งปะปนกันอย่างหนาแน่นในช่วงต้น ๆ ที่ไม่ไกลจากถนนสายหลัก แต่ถัดจากช่วงนี้ไปส่วนใหญ่มีลักษณะสภาพเป็นชนบท

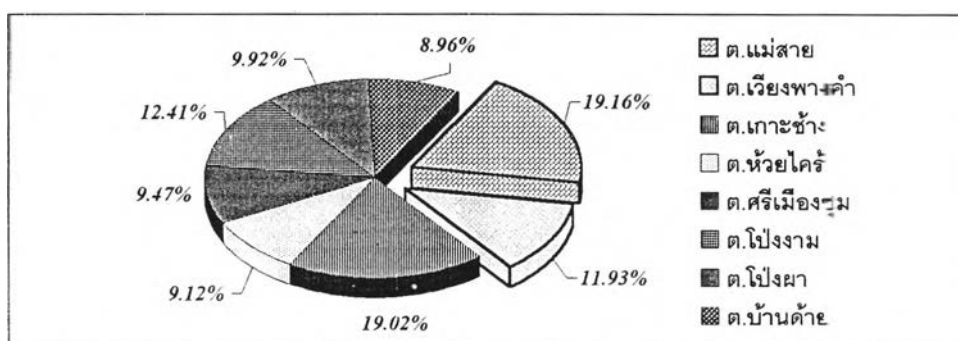
3) บริเวณริมลำน้ำแม่สาย รัศมีห่างจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ไปทางทิศตะวันออกและตะวันตกของสะพาน เลียบลำน้ำสาย ประมาณ 500 เมตร ซึ่งเป็นช่วงที่ถนนเลียบลำน้ำมีสภาพดี สังเกตได้ว่ามี โรงแรม คลังเก็บสินค้าขนาดเล็ก ร้านค้า บ้านเรือน ตั้งอยู่ปะปนกันอย่างหนาแน่นในช่วงต้น ๆ ที่อยู่ไม่ไกลจากสะพานเช่นเดียวกัน แต่เมื่ออยู่ห่างจากช่วงดังกล่าวนี้ก็จะเบาบางลง

4) บริเวณอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานเป็นกระจุก ๆ เป็นหย่อม ๆ ตามสภาพพื้นที่และสังคมชนบท โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ว่างคั่นอยู่

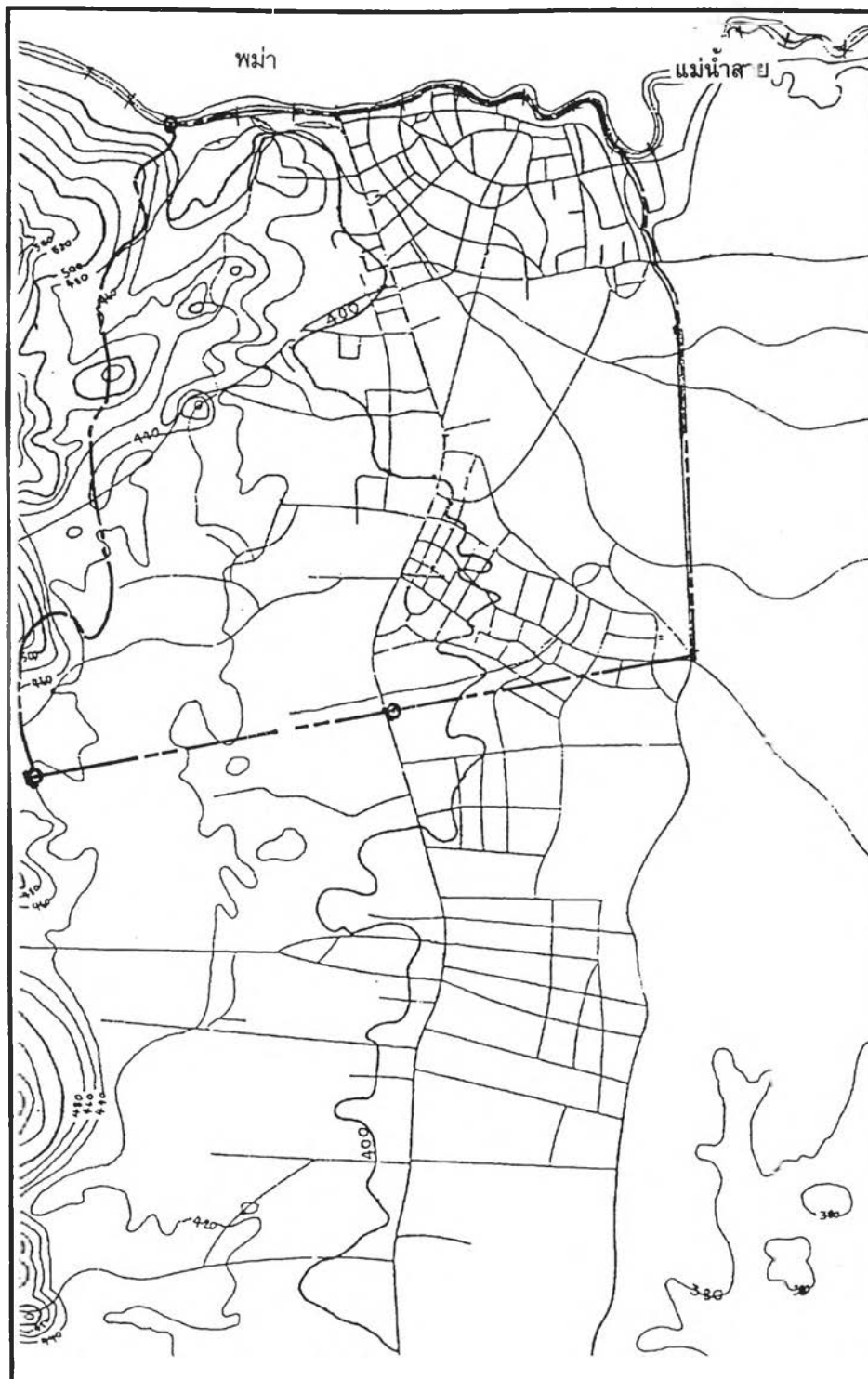
ตารางที่ 3.2 พื้นที่จำแนกเป็นรายตำบลของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รหัสตำบล	ตำบล	พื้นที่		
		ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ
1.	แม่สาย	54.6128	34,133	19.16
2.	เวียงพางคำ	34	21,250	11.93
3.	เกาะช้าง	54.2	33,875	19.02
4.	ห้วยไคร้	26	16,250	9.12
5.	ศรีเมืองชุม	27	16,875	9.47
6.	โป่งงาม	35.368	20,164	12.41
7.	โป่งผา	28.283	19,618	9.92
8.	บ้านด้าย	25.536	15,960	8.96
รวม		285	178,125	100.00

ที่มา : งานปกครองอำเภอแม่สาย

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงพื้นที่จำแนกเป็นรายตำบลของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

<p>แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย</p>	
<p>แสดง : ลักษณะภูมิประเทศของสุขาภิบาลแม่สาย</p>	<p>แผ่นที่ 3.5</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> แม่น้ำ ถนน เส้นชั้นความสูง เขตประเทศ เขตสุขาภิบาล 	<div style="text-align: center;"> <p>N</p> <p>มาตราส่วน :</p> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="flex: 1; border-bottom: 1px solid black; margin-right: 5px;"></div> <div style="margin-right: 5px;">0</div> <div style="margin-right: 5px;">~50</div> <div style="margin-right: 5px;">300</div> <div style="font-size: 8px; margin-left: 5px;">m</div> </div> </div>

3.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ก. ฤดูกาล

ลักษณะภูมิอากาศอำเภอแม่สาย เป็นแบบมรสุมเมืองร้อน แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน	ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน รวม 4 เดือน มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28 องศาเซลเซียส
ฤดูฝน	ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม รวม 4 เดือน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส
ฤดูหนาว	ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ รวม 4 เดือน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 10 องศาเซลเซียส

ข. อุณหภูมิ

อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 25 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อนมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 39 องศาเซลเซียส ในฤดูฝนมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 10 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 6 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน เฉลี่ยตลอดปีประมาณ 1,774.10 มิลลิเมตร ฝนตกชุกที่สุดระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมพืชไร่ โดยในเดือนสิงหาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 318.40 มิลลิเมตรต่อเดือน เดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 413.30 มิลลิเมตรต่อเดือน และตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 284.90 มิลลิเมตรต่อเดือน และเดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดได้แก่ เดือนกุมภาพันธ์ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 7.1 มิลลิเมตรต่อเดือน (ที่มา : สถิติกรมอุตุนิยมวิทยา)

ค. ลมและพายุ

ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกันยายน ส่วนใหญ่ลมพัดมาจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ โดยมีความเร็วเฉลี่ยสูงสุด 3.00 น็อต ในเดือนพฤษภาคม และความเร็วเฉลี่ยต่ำสุด 2.00 น็อต ในเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนในเดือนตุลาคม ส่วนใหญ่ลมพัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยความเร็วเฉลี่ย 2.00 น็อต ในเดือนพฤศจิกายน ส่วนใหญ่ลมพัดมาจากทิศตะวันออก ด้วยความเร็ว 1.80 น็อต ในเดือนธันวาคม ส่วนใหญ่ลมพัดมาจากทิศเหนือและทิศตะวันออก ด้วยความเร็วเฉลี่ย 1.60 น็อต และในเดือนมกราคม ลมส่วนใหญ่พัดมาจากทิศตะวันออก ด้วยความเร็วเฉลี่ย 1.60 น็อต

จำนวนวันที่มีพายุฝนฟ้าคะนอง โดยเฉลี่ยเท่ากับ 101.80 วันต่อปี เดือนที่มีจำนวนวันที่มีพายุฟ้าคะนองมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคม โดยเฉลี่ยเท่ากับ 15.5 วัน และเดือนที่มีจำนวนวันดังกล่าว น้อยที่สุด คือ เดือนธันวาคม ซึ่งเท่ากับ 0.4 วัน

ง. ความชื้นสัมพัทธ์

ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปี เท่ากับร้อยละ 78.0 โดยมีค่าสูงสุดในเดือนสิงหาคม ซึ่งเท่ากับร้อยละ 85.2 และมีค่าต่ำสุดในเดือนมีนาคม ซึ่งเท่ากับร้อยละ 65.0

จ. การระเหยของน้ำ

อัตราการระเหยของน้ำ โดยเฉลี่ยทั้งปีมีค่าเท่ากับ 1,416.10 มิลลิเมตร โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน เท่ากับ 196.70 มิลลิเมตร และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนสิงหาคม เท่ากับ 84.4 มิลลิเมตร

ฉ. เมฆหมอก ทัศนวิสัย และแสงแดด

การมีเมฆโดยเฉลี่ยปานกลางตลอดปี (5.5) มีเมฆสูงสุดในเดือนสิงหาคม (8.3) และต่ำสุดในเดือนมีนาคม (2.6) มีทัศนวิสัยโดยเฉลี่ยตลอดปีค่อนข้างสูงคือ 8.7 กิโลเมตร โดยมีทัศนวิสัยสูงสุดในเดือนพฤษภาคม (11.0 กิโลเมตร) และต่ำสุดในเดือนมีนาคม (3.9 กิโลเมตร)

สำหรับจำนวนชั่วโมงที่มีแสงแดด โดยเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 2,474.20 ชั่วโมง เดือนที่มีจำนวนชั่วโมงที่มีแสงแดดสูงสุด คือ เดือนกุมภาพันธ์ (258.50 ชั่วโมง) ส่วนเดือนที่มีจำนวนชั่วโมงดังกล่าวต่ำสุด คือ เดือนสิงหาคม (142.10 ชั่วโมง)

3.2.4 แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์

แหล่งน้ำผิวดินภายในอำเภอแม่สาย ได้แก่

1) ลำน้ำแม่สาย มีต้นกำเนิดจากทิวเขาในประเทศพม่า ไหลผ่านริมขอบเขตด้านเหนือของอำเภอแม่สาย เป็นเครื่องแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐเมียนมาร์โดยไหลไปบรรจบกับแม่น้ำรวกที่อำเภอเชียงแสน ทางอำเภอแม่สายได้ใช้ประโยชน์ลำน้ำแม่สายโดยนำน้ำไปใช้ในการผลิตน้ำประปาเพื่อจำหน่ายแก่ประชาชนในพื้นที่ต่อไป

2) ลำเหมืองแดง เป็นลำน้ำสาธารณะที่รับน้ำมาจากลำน้ำแม่สายที่บริเวณด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอแม่สาย โดยผ่านประตูน้ำแล้วไหลจากพื้นที่ด้านตะวันตกของตัวเมืองไปสู่พื้นที่ด้านตะวันออกเข้าสู่ลำคลองชลประทาน และพื้นที่เกษตรกรรม น้ำทิ้งจำนวนหนึ่งจากอาคาร บ้านเรือนและกิจกรรมที่ตั้งอยู่ริม ลำเหมืองแดงและร่องระบายน้ำไหลลงสู่ลำเหมืองแดงด้วย

3) คลองชลประทาน รับน้ำจากลำน้ำแม่สายแล้วไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมไปสู่พื้นที่ด้านใต้ของอำเภอในแนวเหนือ-ใต้ โดยมีน้ำบางส่วนจากลำเหมืองแดงไหลลงสู่คลองชลประทานด้วย

นอกจากนี้ภายในตัวเมืองแม่สาย ยังมีการใช้น้ำบ่อตื้นอยู่เป็นจำนวนมาก และน้ำก็มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้เพื่อการบริโภคได้

3.2.5 ลักษณะดิน

ลักษณะดินที่พบในอำเภอมะสาสามารถจำแนกตามลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ดินที่สลายตัว ผุพัง สึกกร่อนอยู่กับที่ (Residual Soils) และดินที่ถูกตัวการต่าง ๆ เคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น (Transported Soils) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ดินที่สลายตัว ผุพัง สึกกร่อนอยู่กับที่ ส่วนใหญ่เป็นดินที่พบบริเวณภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่สูง บริเวณภูเขาและลูกเนิน ซึ่งบางแห่งมีความลาดเทถึง 35 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินที่มาจากการผุพังสลายตัวของหินฐาน ซึ่งเป็นหินกรวดมน หินทราย หินดินดาน และหินปูน ดินบางแห่งลึก บางแห่งตื้น แต่ไม่เกิน 50 เซนติเมตร ดินที่พบจัดอยู่ในกลุ่มดิน Reddish Brown Latent Soils เนื้อดินเป็นดินเหนียว สีแดงปนเหลือง หรือสีน้ำตาลปนแดง เหมาะสำหรับใช้ปลูกพืชและทำสวนผลไม้

นอกจากนี้ ยังพบดินในกลุ่มดิน Red Yellow Podzolic Soils มีลักษณะเป็นดินร่วนปนกรวดทราย ดินชั้นล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีแดงปนเหลือง หรือสีเหลืองปนแดง โดยทั่วไป ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางแห่งมีหินโผล่ขึ้นมา ซึ่งควรเก็บพื้นที่ไว้เป็นป่าธรรมชาติในเขตต้นน้ำ

2) ดินที่ถูกตัวการต่าง ๆ เคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น โดยส่วนใหญ่พบดินในกลุ่มดิน Alluvial Soils ซึ่งเป็นดินที่เกิดจากตะกอนที่แม่น้ำพัดพามาทับถมเป็นชั้น ๆ เนื้อดินเป็นดินเหนียวที่มีความสามารถในการยอมให้น้ำซึมผ่านต่ำ มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง

3.2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ

ก. ทรัพยากรดิน

อำเภอมะสา มีพื้นที่ราบเหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรม ประมาณ 108,665 ไร่ โดยทั่วไปเป็นดินร่วนเหมาะแก่การปลูกพืชหลายชนิด ทั้งพืชเมืองร้อนและพืชเมืองหนาว

ข. ทรัพยากรน้ำ

อำเภอมะสาอยู่ในเขตโครงการชลประทานแม่สาบ พื้นที่ 61,700 ไร่ เป็นอำเภอที่อาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่านพื้นที่ โดยมีต้นน้ำอยู่ในแนวเทือกเขาบริเวณแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ เช่น แม่น้ำคำ แม่น้ำรวก เป็นต้น

ค. ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญในอำเภอมะสา ได้แก่ ป่าไม้ในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาโดยตง ดอยนางนอน โดยมีพื้นที่ประมาณ 38,475 ไร่

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน กรณีศึกษาเทศบาลแม่สาย

แสดง : แม่น้ำและลำน้ำต่างๆในเขตเทศบาลแม่สาย

แผนที่ 3.6

สัญลักษณ์

- เขตเทศบาล
- + - เขตประเทศ
- ||| ถนน
- ~ แม่น้ำ

มาตราส่วน :

3.2.7 พื้นที่และการใช้ประโยชน์

อำเภอแม่สาย มีพื้นที่ 285 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 178,125 ไร่ จากข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สาย และสำนักงานที่ดินอำเภอแม่สาย เกี่ยวกับการใช้พื้นที่อำเภอแม่สาย ในปี พ.ศ. 2535 สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่ออกได้เป็น 7 ประเภท ดังต่อไปนี้ (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.3)

- 1) พื้นที่ชุมชน ได้แก่ บริเวณที่พักอาศัย พาณิชยกรรม สถาบันราชการ โรงเรียน วัด ฯลฯ มีพื้นที่โดยประมาณ ร้อยละ 22.57 ของพื้นที่อำเภอ
- 2) พื้นที่เกษตรกรรม เป็นพื้นที่ที่ใช้ทำการเพาะปลูกซึ่งเป็นรายได้หลักของประชาชน ประกอบด้วยพื้นที่ทำนา ปลูกพืชไร่ ปลูกผลไม้ พืชผัก ไม้ยืนต้น และไม้ดอกไม้ประดับ โดยมีพื้นที่รวมกันประมาณ ร้อยละ 48.05 ของพื้นที่อำเภอ
- 3) พื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 5.49 ของพื้นที่อำเภอ
- 4) พื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 0.02 ของพื้นที่อำเภอ
- 5) พื้นที่สาธารณประโยชน์ เป็นพื้นที่สำหรับใช้ทำประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 0.80 ของพื้นที่อำเภอ
- 6) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 21.60 ของพื้นที่อำเภอ
- 7) พื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ พื้นที่ว่างเปล่า แหล่งน้ำ ถนน ฯลฯ มีพื้นที่รวมโดยประมาณ คิดเป็น ร้อยละ 1.47 ของพื้นที่อำเภอ

สำหรับสุขาภิบาลแม่สายมีพื้นที่ประมาณ 3,206.25 ไร่ ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขา ด้านตะวันตก เป็นพื้นที่เชิงเขาอยู่ติดกับแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยนางนอน ด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม ด้านเหนือเป็นเขตแดนประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ ดังนั้น การใช้ประโยชน์พื้นที่ส่วนใหญ่จึงกระจุกตัวหนาแน่นบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 110 (ตอนเชียงราย-แม่สาย) ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ตัดผ่านตอนกลางของพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวออกไปทั้งสองฟากถนนลงไปทางด้านใต้ของชุมชนด้วย ดังนั้น จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตสุขาภิบาลแม่สายในปี พ.ศ. 2540 มีลักษณะดังต่อไปนี้ (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.4)

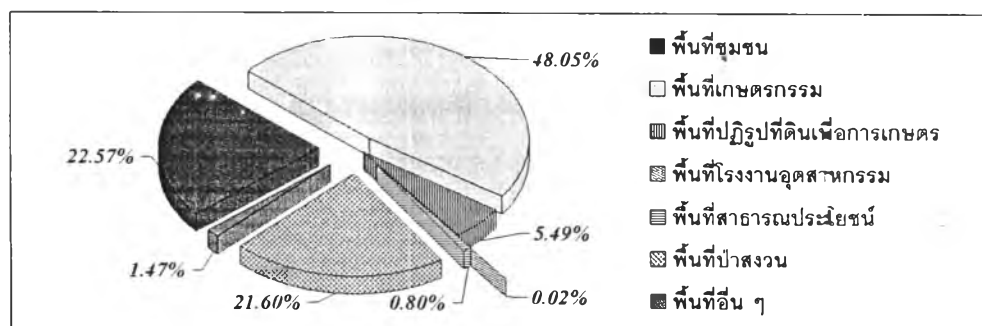
- 1) พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย พบว่ามีจำนวนมากที่สุด ถึงร้อยละ 44.57 ของพื้นที่สุขาภิบาล โดยปะปนอยู่กับการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อธุรกิจการค้าพาณิชยกรรมแล้วยังตั้งอยู่สองฟากถนนซอยด้านหลังอาคารที่ใช้ประกอบการค้า นอกจากนี้ ยังมีที่อยู่อาศัยในรูปแบบบ้านจัดสรร และคอนโด มิเนียมทางด้านตะวันออกของชุมชน
- 2) พื้นที่เพื่อการพาณิชยกรรม คิดเป็นร้อยละ 6.59 ของพื้นที่สุขาภิบาล อาคารสิ่งก่อสร้าง

ที่ใช้ประกอบธุรกิจการค้า ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวที่มีความสูงไม่เกิน 4 ชั้น ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนสายหลัก (ถนนพหลโยธิน ตอนเชียงราย-ท่าขี้เหล็ก) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความหนาแน่นสูง เป็นการค้าที่เน้นให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ ร้านค้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น โดยตั้งอยู่สองฟากถนนระหว่างสถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สลายไปจนถึงสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เป็นย่านการค้าที่พ่อค้าแม่ค้าตั้งแผงขายสินค้าสองฟากถนนอย่างหนาแน่นโดยเฉพาะในช่วงเทศกาล

ตารางที่ 3.3 การใช้ประโยชน์พื้นที่ของอำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535

ประเภทการใช้พื้นที่	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
1. พื้นที่ชุมชน	40,204	22.57
2. พื้นที่เกษตรกรรม	85,582	48.05
- พื้นที่ทำนา	(60,618)	(34.03)
- พื้นที่ปลูกพืชไร่	(6,303)	(3.54)
- พื้นที่ปลูกไม้ผล	(9,700)	(5.45)
- พื้นที่ปลูกพืชผัก, พืชสวนครัว	(8,931)	(5.01)
- พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	(30)	(0.02)
3. พื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร	9,776	5.49
4. พื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม	34	0.02
5. พื้นที่สาธารณประโยชน์	1,420	0.80
6. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	38,475	21.60
7. พื้นที่อื่น ๆ เช่น ที่ว่าง แหล่งน้ำ ถนน ฯลฯ	2,626	1.47
รวม	178,125	100.00

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สลาย และสำนักงานที่ดินอำเภอแม่สลาย

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535

นอกจากนี้ยังมีกิจการโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์รวมทั้งหมด 22 แห่ง ตั้งกระจายอยู่ทั่วไป โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนสายหลักเช่นเดียวกัน มีห้องพักทั้งหมดประมาณ 550 ห้อง อัตราค่าเช่าตั้งแต่คืนละ 80 – 1,400 บาท ในส่วนของตลาดสด พบว่ามีจำนวน 4 แห่ง ตลาดที่ใหญ่ที่สุดนั้นเปิดบริการตั้งแต่เช้าจนถึงบ่ายตั้งอยู่ด้านตะวันตกของถนนสายหลัก ตรงข้ามถนนสุขาภิบาล 6 ตั้งแต่ช่วงบ่ายถึงเย็น พ่อค้าแม่ค้าจะย้ายไปตั้งแผงขายสินค้าอยู่บนถนนสุขาภิบาล 4 ส่วนตลาดอื่น ๆ ซึ่งมีขนาดเล็กจะอยู่กระจายทั่วไปและเปิดบริการเป็นบางช่วงเท่านั้น ส่วนบริเวณถนนสุขาภิบาล 2 มีการตั้งโต๊ะซื้อขายพลอยเกือบตลอดสาย

3) พื้นที่เพื่ออุตสาหกรรมและคลังสินค้า คิดเป็นร้อยละ 0.61 ของพื้นที่สุขาภิบาล โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ปะปนกับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพักอาศัย และกระจายอยู่ทั่วไปในถนนซอยด้านหลังอาคารที่ใช้ประกอบธุรกิจการค้าพาณิชย์กรรม โดยเป็นโรงงานขนาดเล็ก เช่น โรงงานทำรองเท้า โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานผลิตน้ำตาลมึม ร้านซ่อมจักรยานยนต์ และคลังสินค้าขนาดเล็กทั่วไป

4) พื้นที่สถานศึกษาและศาสนา คิดเป็นร้อยละ 5.66 ของพื้นที่สุขาภิบาล พบว่ากระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน

5) พื้นที่เพื่อเป็นสถานที่ราชการ มีประมาณ ร้อยละ 9.17 ของพื้นที่สุขาภิบาล พบว่าเกือบทั้งหมดจะตั้งอยู่ด้านตะวันตกของถนนสายหลัก มีเพียงสำนักงานสุขาภิบาลและด้านศุลกากรแม่สายที่ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของถนนซึ่งอยู่ตรงข้ามกับที่ว่าการอำเภอแม่สาย

6) พื้นที่เกษตรกรรมและชนบท คิดเป็นร้อยละ 32.41 มากเป็นอันดับสองรองจากการใช้พื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณด้านตะวันออกของสุขาภิบาลโดยเฉพาะบริเวณใกล้เคียงกับลำคลองชลประทาน

7) พื้นที่สวนสาธารณะ สนามกีฬา มีเพียงร้อยละ 0.99

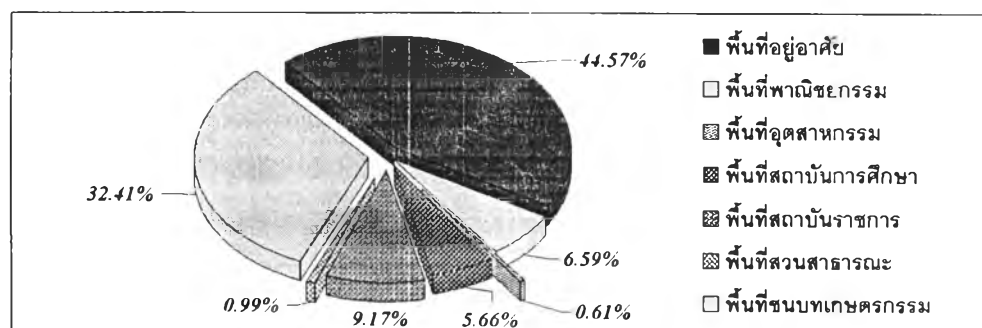
จึงเห็นได้ว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่ในอำเภอแม่สายในปี พ.ศ. 2535 และของสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2540 ก็ีต่างมีลักษณะเป็นแบบผสมผสานเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีการใช้ประโยชน์พื้นที่หลายประเภทปะปนกันไป เป็นทั้งที่พักอาศัย ใช้ประกอบการค้าพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรมบริการ และตลาดขายสินค้าอุปโภคและบริโภคเพื่อให้บริการแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในอาคารจำนวนมากยังมีการใช้พื้นที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งประเภทขึ้นไป เช่น บริเวณพื้นที่ชั้นล่างใช้ประกอบธุรกิจการค้า ชั้นบนใช้สำหรับพักอาศัยหรือเก็บของ หรือบริเวณชั้นเดียวกัน พื้นที่ครึ่งหนึ่งใช้เป็นร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ส่วนอีกครึ่งหนึ่งใช้เป็นร้านขายเครื่องประดับอัญมณี เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ติดถนนสายหลักบริเวณใกล้สะพานมิตรภาพไทย-พม่า

ตารางที่ 3.4 การใช้ประโยชน์พื้นที่ของสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2540

ประเภทการใช้พื้นที่	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัย	1,428.90	44.57
2. พาณิชยกรรม	211.14	6.59
3. อุตสาหกรรม	19.69	0.61
4. สถาบันการศึกษา ศาสนา	181.47	5.66
5. สถาบันราชการ	293.93	9.17
6. สวนสาธารณะ สนามกีฬา	31.88	0.99
7. ชนบทและเกษตรกรรม	1,039.24	32.41
รวม	3,206.25	100.00

หมายเหตุ : ข้อมูลสิ้นสุด ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2541

ที่มา : จากการสำรวจของบริษัทที่ปรึกษา กันยายน 2540

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่ของสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2540

3.3 ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

3.3.1 การคมนาคมและขนส่ง

ก. การคมนาคมและขนส่งระหว่างอำเภอและจังหวัด

จากตัวเมืองจังหวัดเชียงราย สามารถเดินทางไปยังอำเภอแม่สาย ได้เฉพาะเส้นทางคมนาคมทางบกเท่านั้น โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ 2 เส้นทาง คือ

เส้นทางแรก จากตัวเมืองเชียงราย ไปตามเส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 110 โดยเชื่อมต่อจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ถึงอำเภอแม่จันแล้วตรงเข้าสู่อำเภอแม่สาย

รวมระยะทางประมาณ 63 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมเส้นนี้ถือได้ว่าเป็นเส้นทางหลักที่สำคัญที่สุดของอำเภอแม่สาย ผ่านสุขาภิบาลแม่สายไปสิ้นสุดที่พรมแดนไทย-สาธารณรัฐเมียนมาร์ แต่เดิมเส้นทางนี้คับแคบไม่สะดวกแก่การเดินทาง จึงได้รับการปรับปรุงใหม่ให้มีผิวการจราจรเป็นขนาด 4 ช่องทางจราจรไป-กลับ อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมทางหลวง

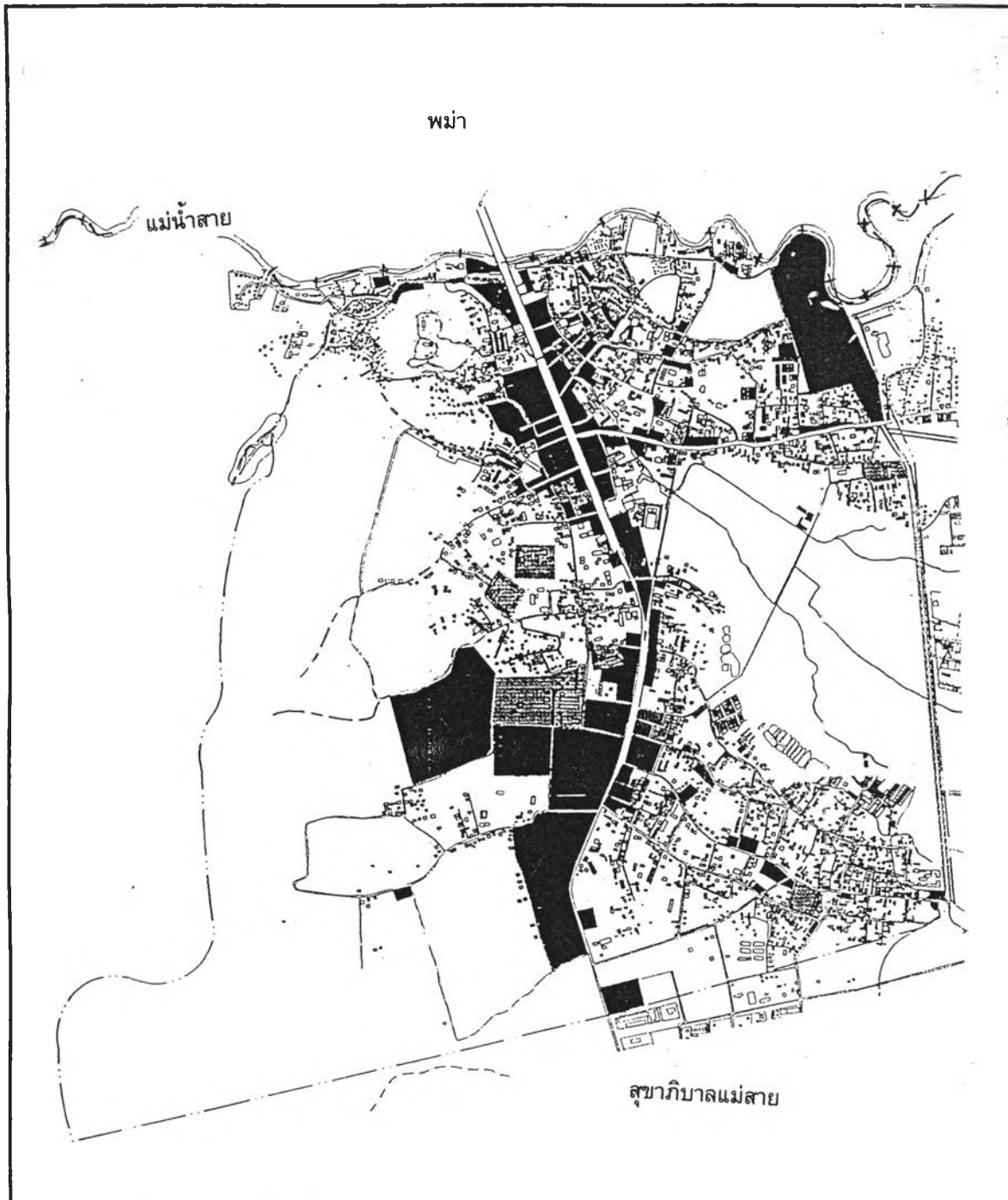
เส้นทางที่ 2 จากตัวเมืองเชียงราย ไปตามทางหลวงหมายเลข 110 ถึงอำเภอแม่จัน แล้วไปตามทางหลวงหมายเลข 1016 ผ่านอำเภอเชียงแสน สามเหลี่ยมทองคำ ไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1230 เพื่อเข้าสู่อำเภอแม่สาย รวมระยะทางประมาณ 102 กิโลเมตร

นอกจากเส้นทาง 2 เส้นทางข้างต้นแล้ว ยังมีทางหลวงหมายเลข 1149 ที่เชื่อมโยงระหว่างอำเภอแม่สายและอำเภอแม่ฟ้าหลวงได้ด้วย สภาพถนนดีแต่บางช่วงค่อนข้างสูงชัน บางช่วงลาดลงเขาและลาดเคี้ยว ระหว่างเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง อาทิ พระตำหนักดอยตุง พระธาตุดอยตุง จุดชมวิวดอยช้างมูบ เป็นต้น

ข. การคมนาคมและขนส่งภายในอำเภอ

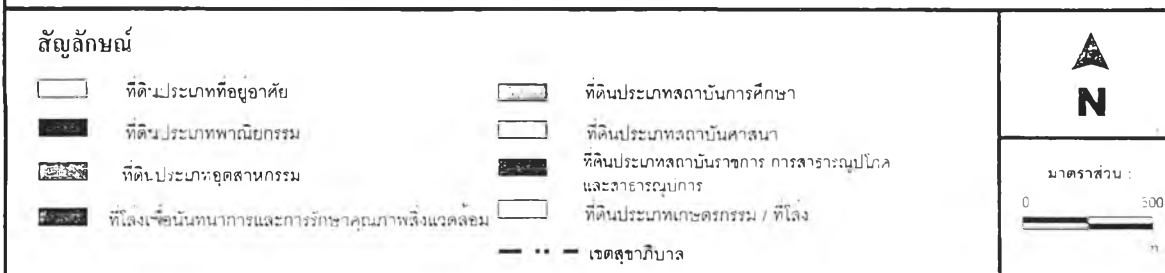
สำหรับถนนที่ใช้ติดต่อระหว่างตำบล หมู่บ้าน และเส้นทางคมนาคมที่สำคัญภายในอำเภอแม่สาย ประกอบด้วย

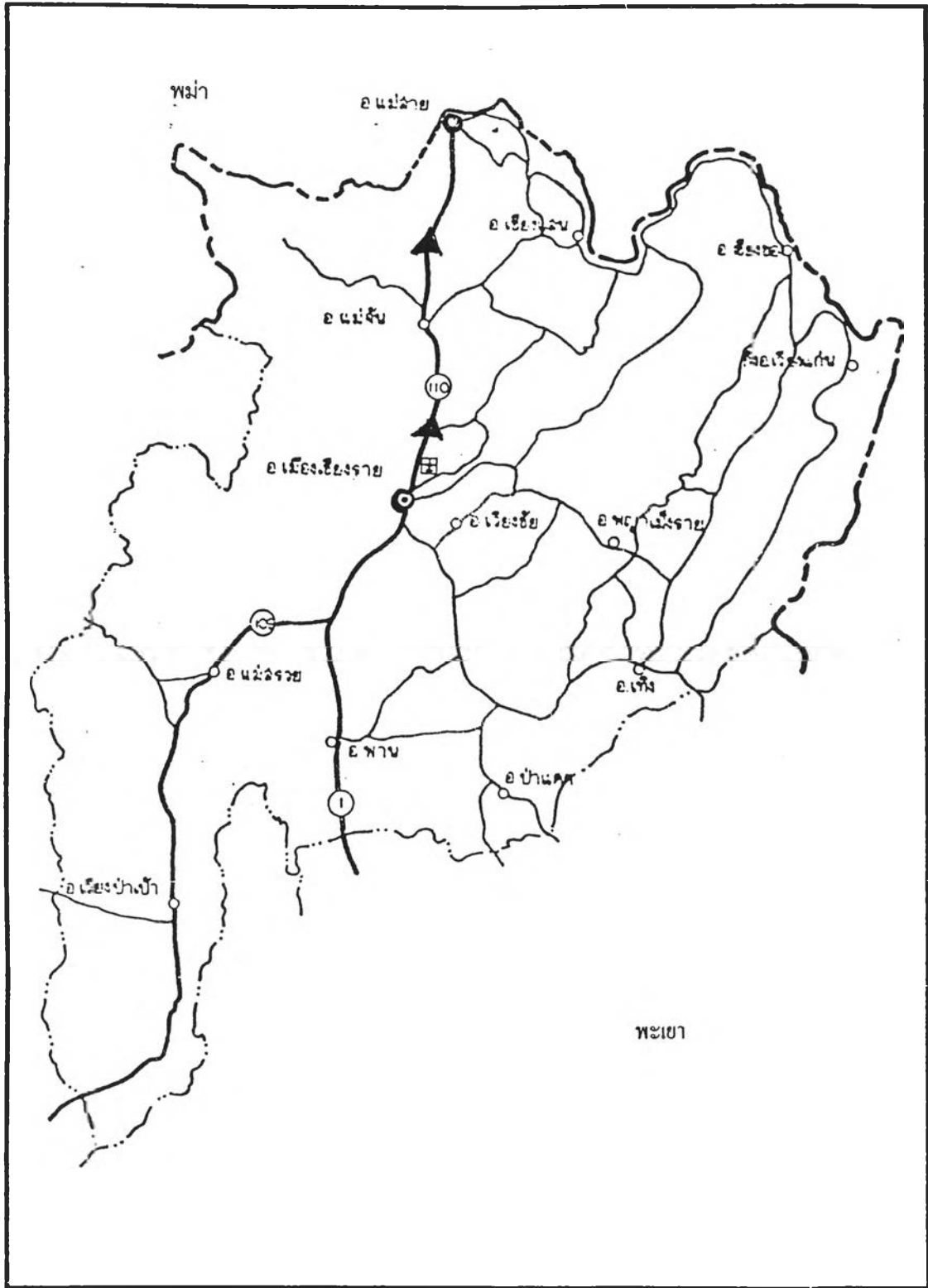
- 1) สะพานมิตรภาพไทย-พม่า (สะพานท่าซี้เหล็ก) เป็นช่องทางคมนาคมระหว่างอำเภอแม่สายกับเมืองท่าซี้เหล็ก ของสาธารณรัฐเมียนมาร์ แต่เดิมเป็นสะพานไม้ ต่อมากรมทางหลวงได้ก่อสร้างขึ้นใหม่แทนสะพานเดิมที่คับแคบและชำรุด โดยเป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กขนาด 2 ช่องทางจราจรไป-กลับ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวก มีความมั่นคงแข็งแรงสามารถรองรับน้ำหนักบรรทุกทุกลำเลียงสินค้าผ่านแดนได้
- 2) ถนนเลียบลำน้ำแม่สาย เป็นถนนยุทธศาสตร์ และเป็นเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น พระธาตุดอยเวา ถ้ำผาจม กรมโยธาธิการ ได้ปรับปรุงเพื่อให้สะดวกในการเดินทางและความมั่นคงของประเทศ ริมถนนบางช่วงได้จัดสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนด้วย

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน:กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย

แผนที่ 3.7 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2540 สุขาภิบาลแม่สาย

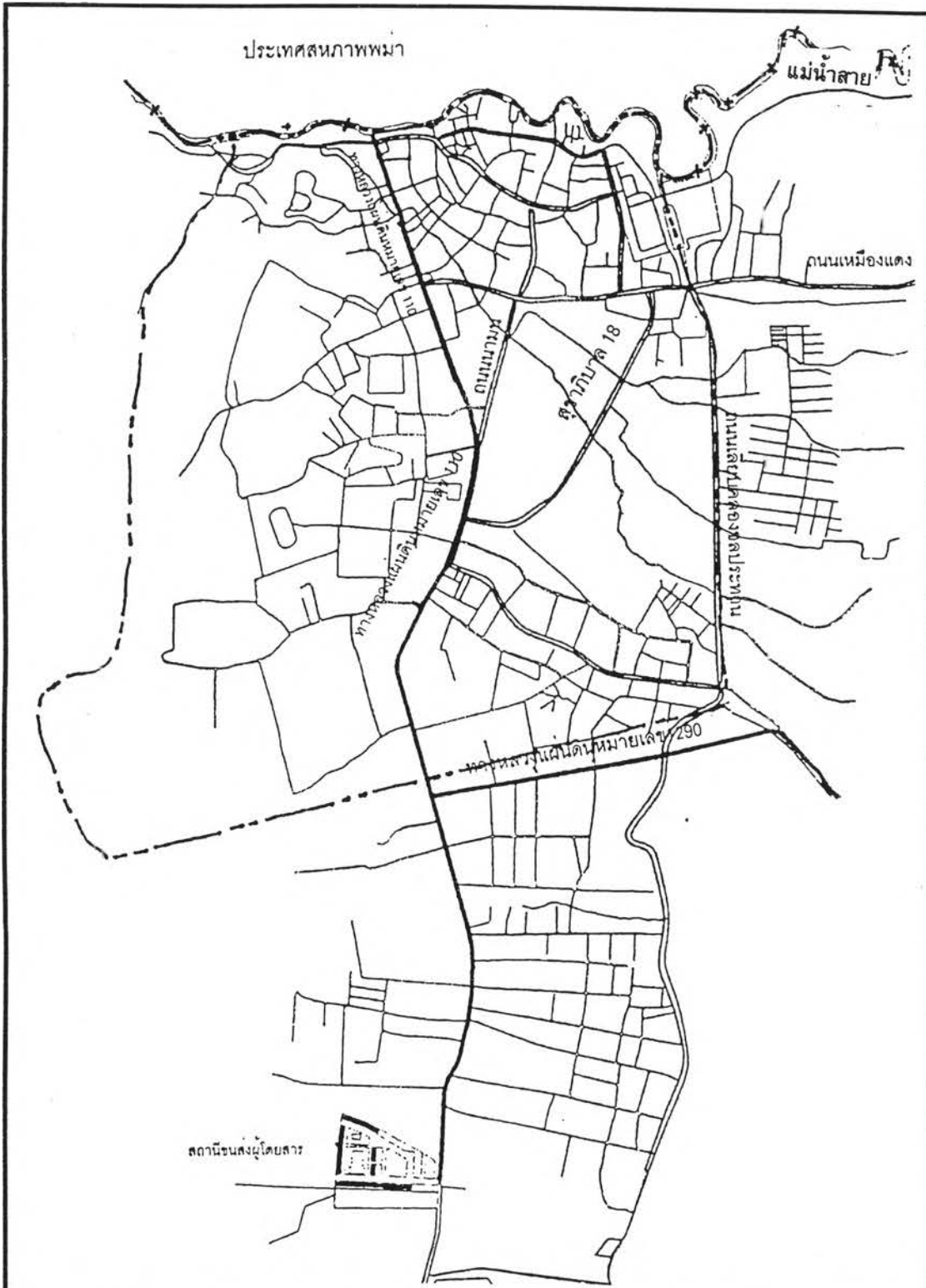
แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน : กรณีศึกษาสาขาภิบาลแม่สาย

แสดง : เส้นทางคมนาคมจากอ.เมือง เชียงราย ถึง อ.แม่สาย

- อำเภอ
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- เส้นเขตประเทศ
- เส้นเขตจังหวัด

แผนที่ 3.8

มาตราส่วน
0 10 20
km.

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน : กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย
 แสดง : โครงข่ายถนนในสุขาภิบาลแม่สาย

————— ทางหลวงแผ่นดิน
 ————— ถนนสายรอง - ตรอกซอย

แผนที่ 3.9

N

มาตราส่วน
 0 350 700
 m

3) ถนนที่ใช้ติดต่อในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย ปัจจุบันเป็นถนนลาดยางและถนนคอนกรีตตามมาตรฐาน รพช. เช่น ถนนเหมือนแดง ถนนป่ายาง ถนนนามน ถนนลมจอย ถนนสุขาภิบาลชอย 1:3 และถนนเลียบบคลองชลประทาน เหลือเพียงส่วนน้อยที่เป็นถนนดินลูกรัง

4) ถนนเลียบบจากถนนสายแม่สาย-เชียงใหม่ เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 110 ใช้สำหรับระบายการจราจรที่คับคั่งภายในสุขาภิบาลแม่สาย เป็นการจัดวางผังเมืองเพื่อรอรับการขยายตัวของเมืองตามบริเวณแนวถนนเชียงใหม่ และเป็นเส้นทางสำคัญอีกเส้นทางหนึ่งไปสู่อำเภอเชียงใหม่

5) นอกจากนี้ ทางอำเภอแม่สายร่วมกับกรมทางหลวง มีดำริในโครงการก่อสร้างทางหลวงและสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ทั้งนี้เพื่อขยายเส้นทางของการขนส่งสินค้าผ่านแดนให้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการบรรเทาปัญหาการจราจรแออัดที่เกิดขึ้นบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-พม่าปัจจุบัน และกรมโยธาธิการยังมีโครงการก่อสร้างถนนอ้อมเมืองแม่สาย ตอนที่ 2 เพื่อใช้ระบายการจราจรที่คับคั่งภายในสุขาภิบาลแม่สายและเป็นการรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคตด้วย

3.3.2 ไฟฟ้า

ไฟฟ้าในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สายอยู่ในความรับผิดชอบของ 2 หน่วยงาน ได้แก่

1) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตและจัดหาพลังงานไฟฟ้าขนาดใหญ่ โดยกระแสไฟฟ้าส่งมาจากโรงผลิตกระแสไฟฟ้าแม่เมาะจังหวัดลำปาง โดยมีหม้อแปลงไฟฟ้าจ่าย 3 เครื่อง กำลังส่งเครื่องละ 50 เมกกะวัตต์ รวมจ่ายโหลดได้สูงสุดถึง 150 เมกกะวัตต์ แต่ปัจจุบันจ่ายโหลดสูงสุดประมาณ 100 เมกกะวัตต์ แล้วจัดส่งเข้าสู่พื้นที่อำเภอแม่สายด้วยสายส่งแรงดันสูง ขนาด 115 กิโลวัตต์ นอกจากนี้ยังดูแลรับผิดชอบสถานีไฟฟ้าย่อยที่แปลงแรงดันสูงให้เป็นแรงดันปานกลางเพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคต่อไป

2) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค รับผิดชอบดูแลสถานีไฟฟ้าย่อยแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในพื้นที่

จากสถิติของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับสถานะการจ่ายไฟ ของอำเภอแม่สาย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2540 พบว่า อำเภอแม่สาย มีจำนวนหมู่บ้านรวม 84 หมู่บ้าน และทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 24,389 ครัวเรือน มีระบบไฟฟ้าครอบคลุม 23,590 ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าแล้ว 23,311 ครัวเรือน เหลือเพียง 799 ครัวเรือน เท่านั้น ซึ่งไม่มีระบบไฟฟ้าใช้

จากรายงานการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า และจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า ปีงบประมาณ 2538 ของสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงราย (ตารางที่ 3.5) พบว่า อำเภอแม่สาย การจำหน่ายกระแสไฟฟ้ามี

ปริมาณสูงถึง 41.08 พันล้านยูนิต โดยแยกเป็นสำหรับที่อยู่อาศัย 23.04 พันล้านยูนิต สำหรับสถานธุรกิจ และอุตสาหกรรม จำนวน 15.07 พันล้านยูนิต สำหรับสถานที่ราชการและสาธารณะ จำนวน 2.06 พันล้านยูนิต และอื่น ๆ 0.91 พันล้านยูนิต จึงเห็นได้ว่ากระแสไฟฟ้าที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นประเภทที่อยู่อาศัยมากที่สุด

สำหรับอนาคตของอำเภอแม่สายในด้านการใช้กระแสไฟฟ้า คาดว่าเมื่อมีชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น จำนวนประชากรทั้งที่อยู่ในพื้นที่ และประชากรนักท่องเที่ยว ตลอดจนจนสถานประกอบการ ธุรกิจและอุตสาหกรรม ย่อมมีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงคาดได้ว่าปริมาณความต้องการใช้กระแสไฟฟ้าของอำเภอแม่สายต้องเพิ่มสูงขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้น นอกจากกระแสไฟฟ้าจากแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าภายในประเทศแล้ว ภาครัฐจำเป็นต้องจัดหากระแสไฟฟ้าจากแหล่งผลิตภายนอกประเทศสำรองไว้ด้วยเช่นกัน เช่น จาก สปป.ลาว และ สาธารณรัฐเมียนมาร์ เป็นต้น

3.3.3 ประปา

การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงราย อยู่ในสังกัดสำนักงานประปาเขต 9 จังหวัดเชียงใหม่ มีสำนักงานประปาอยู่ในสังกัดที่ให้บริการน้ำประปาแก่ชุมชนในเทศบาลและสุขาภิบาลในแต่อำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 4 แห่ง ได้แก่ ที่อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเชียงของ อำเภอพาน และอำเภอแม่สาย โดยมีโรงกรองน้ำทั้งหมด 7 แห่ง ได้แก่ ที่อำเภอเมืองเชียงราย เชียงของ พญาเม็งราย แม่สาย แม่จัน เชียงแสน พาน และ เชียงของ

สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา โดยส่วนใหญ่ใช้น้ำดิบจากแม่น้ำที่ไหลผ่านท้องที่ ได้แก่ แม่น้ำกก (เชียงราย) แม่น้ำตัก (พญาเม็งราย) แม่น้ำแม่สาย (แม่สาย) แม่น้ำจัน (แม่จัน) และแม่น้ำโขง (เชียงของ) ยกเว้นที่อำเภอเชียงแสนใช้น้ำบาดาลเป็นน้ำดิบ และการประปาพานใช้น้ำดิบจากคลองส่งน้ำชลประทานแม่ลาว (ตารางที่ 3.6)

สำหรับการผลิตน้ำประปาในพื้นที่อำเภอแม่สาย มีกำลังผลิตทั้งสิ้น 140 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง หรือ 3,360 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีอัตราการจ่ายน้ำ 200 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ทำการจ่ายน้ำให้เขตชุมชนอำเภอแม่สาย โดยในปีงบประมาณ 2538 มีผู้ใช้น้ำรวม 6,159 ราย

เนื่องจากอำเภอแม่สายมีการขยายตัวของชุมชนประกอบกับเป็นเมืองท่องเที่ยว ดังนั้นในแต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวเข้าสู่อำเภอแม่สายค่อนข้างมาก ในขณะที่อัตรากำลังการผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำ ดังนั้นในอนาคตจะต้องขยายกำลังการผลิตน้ำประปาและการให้บริการน้ำแก่ชุมชนเพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องปรับปรุงระบบท่อส่งน้ำเพื่อลดการสูญเสียที่รั่วไหลให้น้อยลง

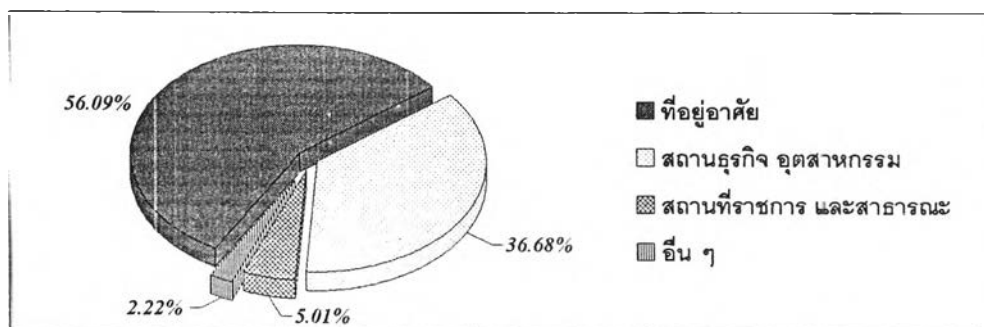
นอกจากประชาชนในอำเภอแม่สายจะมีน้ำประปาใช้แล้ว ยังมีแหล่งน้ำกิน-น้ำใช้ ประเภทอื่น ๆ อีก ได้แก่ (แผนพัฒนาอำเภอแม่สาย, 2541)

- บ่อน้ำบาดาลส่วนตัว	จำนวน	3,034 บ่อ
- บ่อน้ำบาดาลสาธารณะ	จำนวน	25 บ่อ
- บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	จำนวน	5,207 บ่อ
- บ่อน้ำตื้นสาธารณะ	จำนวน	26 บ่อ
- ถังเก็บน้ำ	จำนวน	86 แห่ง

ตารางที่ 3.5 การจำหน่ายกระแสไฟฟ้าและจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2538

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า (1,000,000 วัตต์)					จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า
	รวม	ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจอุตสาหกรรม	สถานที่ราชการอุตสาหกรรม	อื่น ๆ	
รวมยอด	356.22	181.89	139.70	24.31	10.32	247,540
เมืองเวียงจันทน์	135.37	46.91	71.18	12.33	4.95	49,871
กิ่งอำเภอขุนตาล	4.34	3.40	0.64	0.26	0.04	4,762
เวียงทอง	19.60	11.18	7.64	0.67	0.11	11,441
เวียงแสน	14.95	8.19	5.91	0.49	0.36	12,702
เทิง	21.65	16.57	4.00	0.86	0.22	23,762
ป่าแดด	5.69	3.79	1.57	0.26	0.07	7,015
พญาเม็งราย	4.45	3.36	0.74	0.29	0.06	4,271
พาน	30.77	18.09	10.98	1.05	0.65	31,202
แม่จัน	29.10	15.10	9.95	2.45	1.60	21,738
กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง	4.55	2.56	0.38	1.30	0.31	3,306
กิ่งอำเภอแม่ลาว	5.02	3.25	1.20	0.36	0.21	4,961
แม่สรวย	7.94	5.79	1.55	0.46	0.14	10,992
แม่สอ	41.08	23.04	15.07	2.06	0.91	25,792
เวียงแก่น	2.92	2.35	0.37	0.20	-	4,181
เวียงชัย	11.48	7.12	3.56	0.50	0.30	11,610
กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	4.24	2.92	1.04	0.23	0.05	5,685
เวียงป่าเป้า	13.07	8.27	3.92	0.54	0.34	14,249

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงราย

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าของอำเภอแม่สาย ปีงบประมาณ 2538

ตารางที่ 3.6 การประปา และเขตจำหน่ายน้ำของสำนักงานประปาเขต 9 ในจังหวัดเชียงราย

การประปา	โรงกรอง/เขตจ่ายน้ำ	แหล่งน้ำดิบ	กำลังผลิต (ลบ.ม./ชม.)
เชียงราย	เชียงราย	แม่น้ำแม่กก	660
	พญามังราย	แม่น้ำต๋าก	50
แม่สาย	แม่สาย	แม่น้ำแม่สาย	140
	แม่จัน	แม่น้ำจัน	50
	เชียงแสน	น้ำบาดาล	100
พาน	พาน	คลองส่งน้ำชลประทานแม่สาย	40
เชียงของ	เชียงของ	แม่น้ำโขง	80

ที่มา : สำนักงานประปาเขต 9 จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3.7 กำลังการผลิตน้ำประปา ปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้ ปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ ปริมาณน้ำจ่ายเพื่อสาธารณประโยชน์และรั่วไหล และจำนวนผู้ใช้น้ำประปา เป็นรายอำเภอ ของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2538

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	กำลังผลิต (ลบ.ม.)	น้ำที่ผลิตได้ (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่จ่ายเพื่อสาธารณประโยชน์และรั่วไหล (ลบ.ม.)	จำนวนผู้ใช้น้ำ (ราย)
รวมยอด	20,323,200	10,028,755	5,520,137	4,508,618	18,684
เมืองเชียงราย	15,417,600	6,405,619	3,254,574	3,151,045	8,968
เชียงของ	700,800	352,858	262,442	90,416	1,453
พาน	2,102,400	593,135	360,504	232,631	2,104
แม่สาย	2,102,400	2,677,143	1,642,617	1,034,526	6,159

ที่มา : สำนักงานประปาเขต 9 จังหวัดเชียงใหม่

3.3.4 การสื่อสารและโทรคมนาคม

ระบบสื่อสารและโทรคมนาคมในพื้นที่อำเภอแม่สาย อยู่ภายใต้การดำเนินงานของ 2 หน่วยงาน ได้แก่ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) เป็นผู้ดำเนินการโทรศัพท์ทั่วไป และโทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ ระบบสื่อสารข้อมูล และวิทยุบริการ และการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) เป็นผู้ดำเนินการบริการไปรษณีย์โทรเลข

ในส่วนขององค์การโทรศัพท์แม่สาย มีสำนักงานบริการโทรศัพท์แม่สาย รับผิดชอบ 4 ชุมสาย ได้แก่ ชุมสายแม่สาย ชุมสายห้วยไคร้ ชุมสายสบรวก และชุมสายดอยตุง โดยเปิดให้บริการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ จำนวน 5,200 คู่สาย ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลห้วยไคร้ ตำบลโป่งผา ตำบลแม่สาย และตำบลเวียงพางคำ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะท้องถิ่นและทางไกลให้บริการตามจุดต่าง ๆ รวมจำนวน 42 ตู้ เป็นแบบหยอดเหรียญ 24 ตู้ และแบบใช้บัตร 18 ตู้ ส่วนที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข มีจำนวน 2 แห่ง คือ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขแม่สาย และที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขห้วยไคร้

3.4 ลักษณะทางประชากรและสังคม

3.4.1 จำนวนประชากร

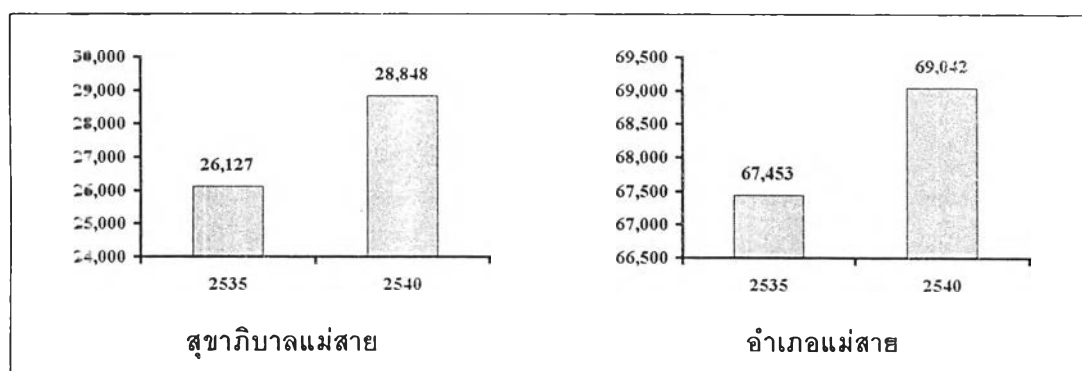
ประชากรอำเภอแม่สาย ในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวน 67,453 คน แยกเป็นประชากรชาย 33,660 คน (คิดเป็นร้อยละ 49.9) เป็นหญิง 33,793 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.1) ความหนาแน่นประชากร 261 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนในปี พ.ศ. 2540 พบว่า มีประชากรรวมทั้งสิ้น 69,042 คน เป็นประชากรชาย 33,625 คน (คิดเป็นร้อยละ 48.7) เป็นหญิง 35,417 คน (คิดเป็นร้อยละ 51.3) ความหนาแน่นประชากร 268 คนต่อตารางกิโลเมตร จะเห็นว่า จำนวนประชากรอำเภอแม่สาย ในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนเพิ่มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2535 รวม 1,589 คน

สำหรับประชากรในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย จะเห็นว่าในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวนทั้งสิ้น 26,127 คน แยกเป็นประชากรชาย 12,936 คน (คิดเป็นร้อยละ 49.5) เป็นหญิง 13,191 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.5) ความหนาแน่นประชากร เท่ากับ 5,093 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนในปี พ.ศ. 2540 พบว่า มีประชากรรวมจำนวน 28,848 คน เป็นประชากรชาย 12,936 คน (คิดเป็นร้อยละ 44.8) และเป็นหญิง 13,191 คน (คิดเป็นร้อยละ 55.2) ความหนาแน่นประชากร 5,623 คนต่อตารางกิโลเมตร จึงเห็นได้ว่าประชากรสุขาภิบาลแม่สาย ในปี พ.ศ. 2540 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2535 รวม 2,721 คน (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 จำนวนประชากร พื้นที่ ความหนาแน่น จำนวนเพิ่มประชากร ของสุขาภิบาลแม่สายและ
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540

เขตการปกครอง	จำนวนประชากร คน (ร้อยละ)		จำนวน เพิ่ม (คน)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	
	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2540			พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2540
สุขาภิบาลแม่สาย.						
รวม	26,127 (100.0)	28,848 (100.0)	2,721	5.13	5,093	5,623
- ชาย	12,936 (49.5)	12,936 (44.8)				
- หญิง	13,191 (50.5)	13,191 (55.2)				
อำเภอแม่สาย.						
รวม	67,453 (100.0)	69,042 (100.0)	1,589	285	237	242
- ชาย	33,660 (49.9)	33,625 (48.7)				
- หญิง	33,793 (50.1)	35,417 (51.3)				

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สายและอำเภอแม่สาย
พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540

จากตารางที่ 3.9 ซึ่งแสดงเกี่ยวกับ พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลง
และอัตราการเพิ่มประชากรระดับตำบลของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540 เมื่อ
พิจารณาเฉพาะจำนวนประชากรแต่ละตำบล พบว่า ในปี พ.ศ. 2535 ประชากรในตำบลแม่สาย มีจำนวนมาก
เป็นอันดับหนึ่ง โดยมีจำนวน 14,123 คน รองลงมา ได้แก่ ตำบลเวียงพางคำ ตำบลเกาะช้าง มีจำนวน
12,009 และ 10,032 คน ตามลำดับ

ส่วนในปี พ.ศ. 2540 พบว่า ตำบลที่มีจำนวนประชากรมาก 3 อันดับแรกได้แก่ ตำบลแม่ส่าย ตำบลเวียงพางคำ และตำบลเกาะช้าง โดยที่ตำบลแม่ส่ายยังคงมีประชากรมากที่สุด โดยมีจำนวน 15,003 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2535 จำนวน 880 คน สำหรับตำบลเวียงพางคำ และตำบลเกาะช้าง มีจำนวน 12,867 และ 10,151 คน โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2535 รวม 585 และ 119 คน ตามลำดับ

สำหรับตำบลศรีเมืองชุม ตำบลโป่งผา ตำบลโป่งงาม ตำบลห้วยไคร้ และตำบลบ้านด้าย พบว่าทั้งในปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540 มีประชากรไม่ถึง 10,000 คน โดยที่ตำบลศรีเมืองชุม ตำบลโป่งผา และตำบลบ้านด้าย มีจำนวนประชากรลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2535 นอกจากนี้แล้ว ยังมีชนกลุ่มน้อยซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยอีกจำนวนหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่ส่าย ภายใต้การควบคุมของกรมมหาดไทย ได้แก่ บุคคลพื้นที่สูง จีนฮ่ออพยพ จีนฮ่ออิสระ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติเมียนมาร์ ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติเมียนมาร์ และพวกไทยลี้ภัย รวม 12,900 คน

3.4.2 ความหนาแน่นของประชากร

ความหนาแน่นของประชากร หมายถึง จำนวนประชากรต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ เป็นค่าที่แสดงให้เห็นถึงความกระจุกตัวของประชากรในพื้นที่นั้น ๆ กล่าวคือ ถ้าค่าความหนาแน่นของประชากรมีค่ามากก็แสดงถึงการกระจุกตัวของประชากรที่สูงมาก เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่นั้นว่าเป็นพื้นที่ที่มีแรงดึงดูดให้ประชาชนเข้าไปกระจุกตัวกันอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ จะมีความหนาแน่นของประชากรสูง

จากตารางที่ 3.8 เมื่อพิจารณาด้านความหนาแน่นของประชากรอำเภอแม่ส่าย จะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2535 ค่าเฉลี่ยความหนาแน่นของประชากรอำเภอแม่ส่าย มีจำนวน 237 คนต่อตารางกิโลเมตรเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 242 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งต่ำกว่าความหนาแน่นของประชากรสุขาภิบาลแม่ส่าย ในปีเดียวกัน ทั้งปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540 ประมาณ 21 และ 23 เท่าตัว ตามลำดับ โดยสุขาภิบาลแม่ส่าย มีความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540 เท่ากับ 5,093 และ 5,623 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่สูงมาก

จากตารางที่ 3.9 เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรระดับตำบล อำเภอแม่ส่าย จะเห็นว่า ความหนาแน่นของประชากรในตำบลแม่ส่ายในปี พ.ศ. 2535 มีเพียง 259 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่ปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนเท่ากับ 275 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3.9 พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลง และอัตราการเพิ่มประชากรระดับตำบล ของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540

รหัสพื้นที่	ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน (ร้อยละ))		ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)		การเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2535 – 2540)			อัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)
			พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2540	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2540	จำนวน	Relative Change	Absolute Change	
1.	แม่สาย	54.6128	14,123 (20.94)	15,003 (21.73)	259	275	880	6.23	55.38	1.22
2.	เวียงพางคำ	34	12,009 (17.80)	12,867 (18.64)	353	378	858	7.14	54.00	1.39
3.	เกาะช้าง	54.2000	10,032 (14.87)	10,151 (14.70)	185	187	119	1.19	7.49	0.24
4.	ศรีเมืองชุม	27	5,787 (8.58)	5,616 (8.13)	214	208	-171	-2.95	-10.76	-0.60
5.	โปงผา	28.2830	6,157 (9.13)	5,564 (8.06)	218	197	-593	-9.63	-37.32	-2.01
6.	โป่งงาม	35.3680	7,015 (10.40)	7,497 (10.86)	198	212	482	6.87	30.33	1.34
7.	ห้วยไคร้	26	8,263 (12.25)	8,386 (12.15)	318	323	123	1.49	7.74	0.30
8.	บ้านด้าย	25.5360	4,067 (6.03)	3,958 (5.73)	159	155	-109	-2.68	-6.86	-0.54
	รวมทั้งอำเภอ	285	67,453 (100.00)	69,042 (100.00)	237	242	1,589	2.36	100.00	0.47

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

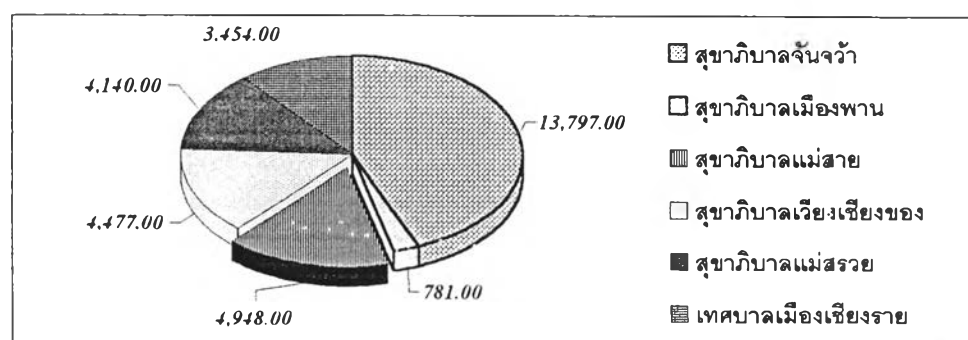

จากข้อมูลความหนาแน่นของประชากรในตารางที่ 3.10 ที่แสดงถึงชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด 6 อันดับแรก ของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2533 และ พ.ศ. 2537 จะเห็นได้ว่า ชุมชนสุขาภิบาลแม่สาย ในปี พ.ศ. 2533 มีความหนาแน่นของประชากร เท่ากับ 4,948 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่ปี พ.ศ. 2537 มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นเท่ากับ 5,095 คนต่อตารางกิโลเมตร ย่อมแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของชุมชนที่มีการเจริญเติบโตขึ้น และสะท้อนถึงความสำคัญของพื้นที่เขตสุขาภิบาลแม่สาย ที่เป็นศูนย์รวมของกิจกรรมสำคัญของประชากร เช่น การเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สำคัญ และมีชื่อเสียงยิ่งของจังหวัดเชียงรายได้อย่างดียิ่ง

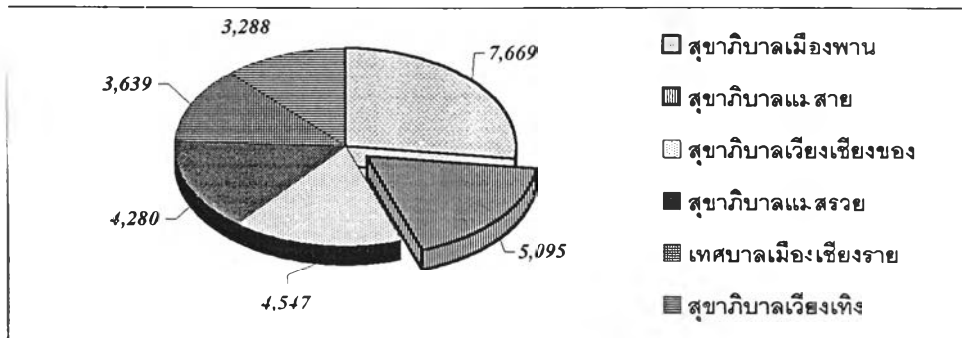
ตารางที่ 3.10 ชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด 6 อันดับแรก ของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2533 และ พ.ศ. 2537

เทศบาล/สุขาภิบาล	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)		ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)			
		2533	2537	2533	อันดับ	2537	อันดับ
สุขาภิบาลจันจว้า	1.28	17,660	-	13,797	1	-	-
สุขาภิบาลเมืองพาน	2.38	18,734	18,252	7,871	2	7,669	1
สุขาภิบาลแม่สาย	5.13	25,383	26,137	4,948	3	5,095	2
สุขาภิบาลเวียงเชียงของ	1.80	8,058	8,184	4,477	4	4,547	3
สุขาภิบาลแม่สรวย	1.00	4,140	4,280	4,140	5	4,280	4
เทศบาลเมืองเชียงราย	10.62	36,678	38,641	3,454	6	3,639	5
สุขาภิบาลเวียงเทิง	1.30	-	4,275	-	-	3,288	6

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง 6 อันดับแรก ของจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2533

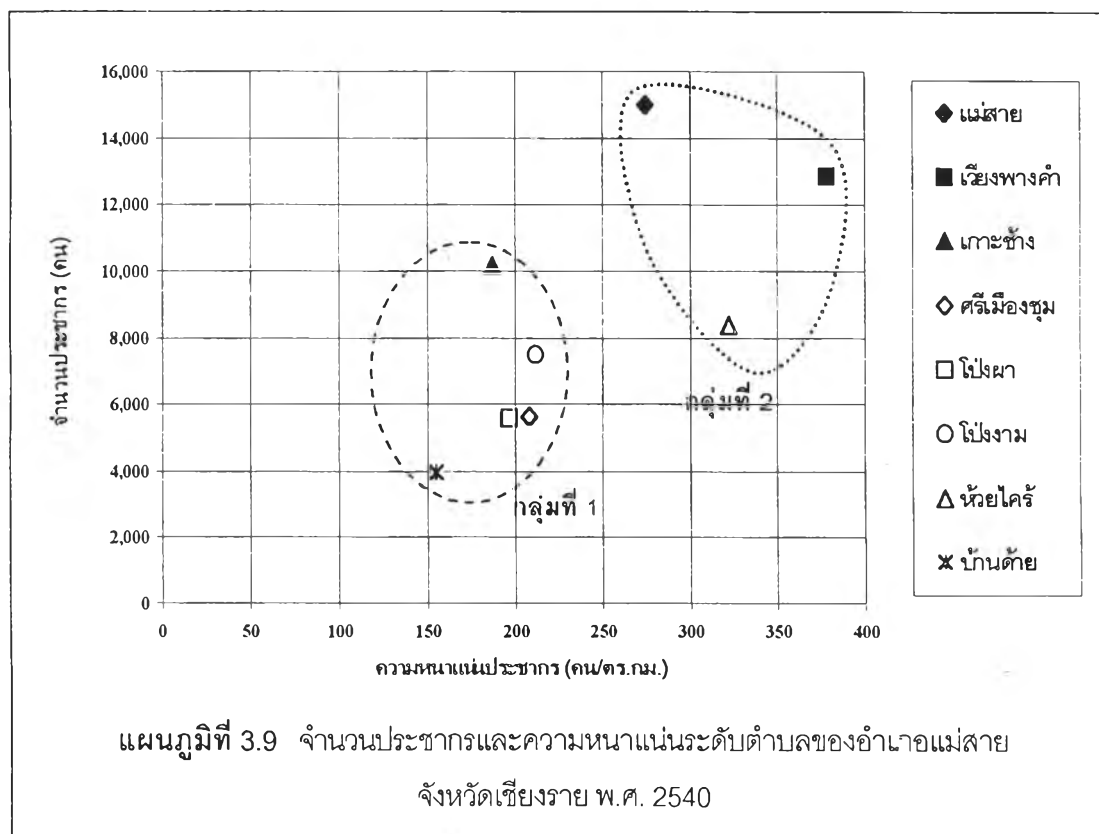
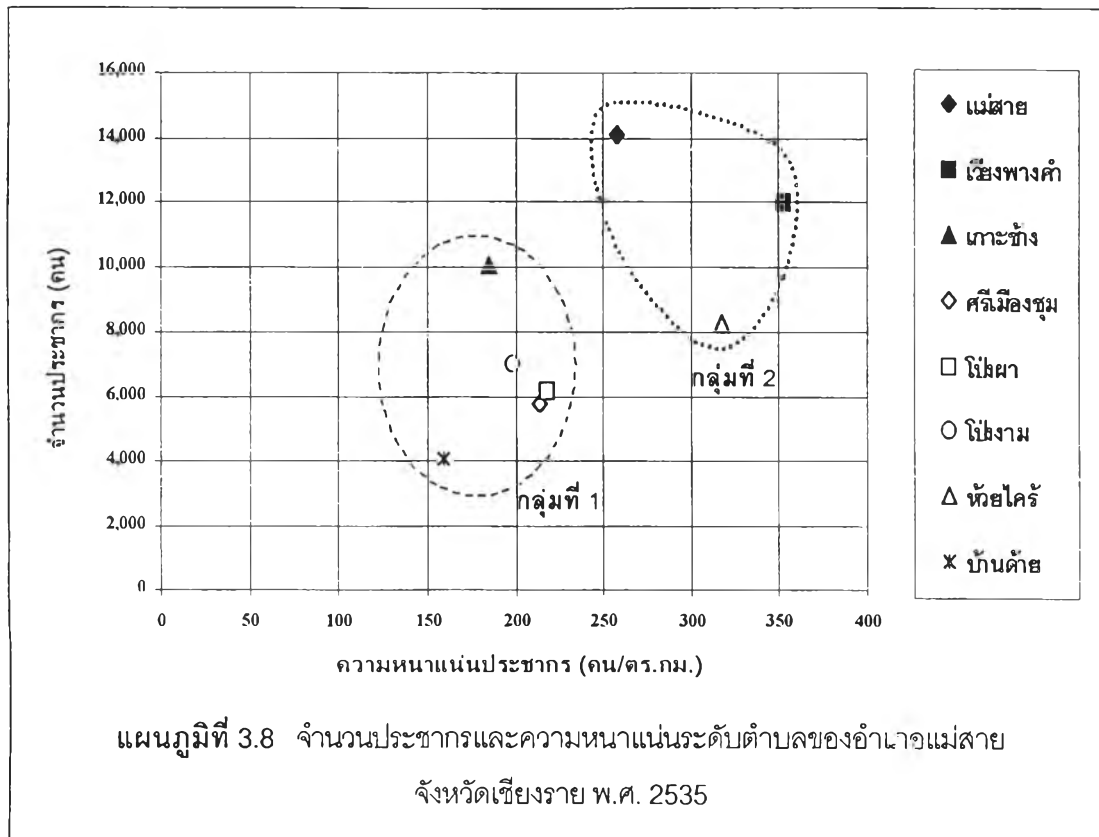

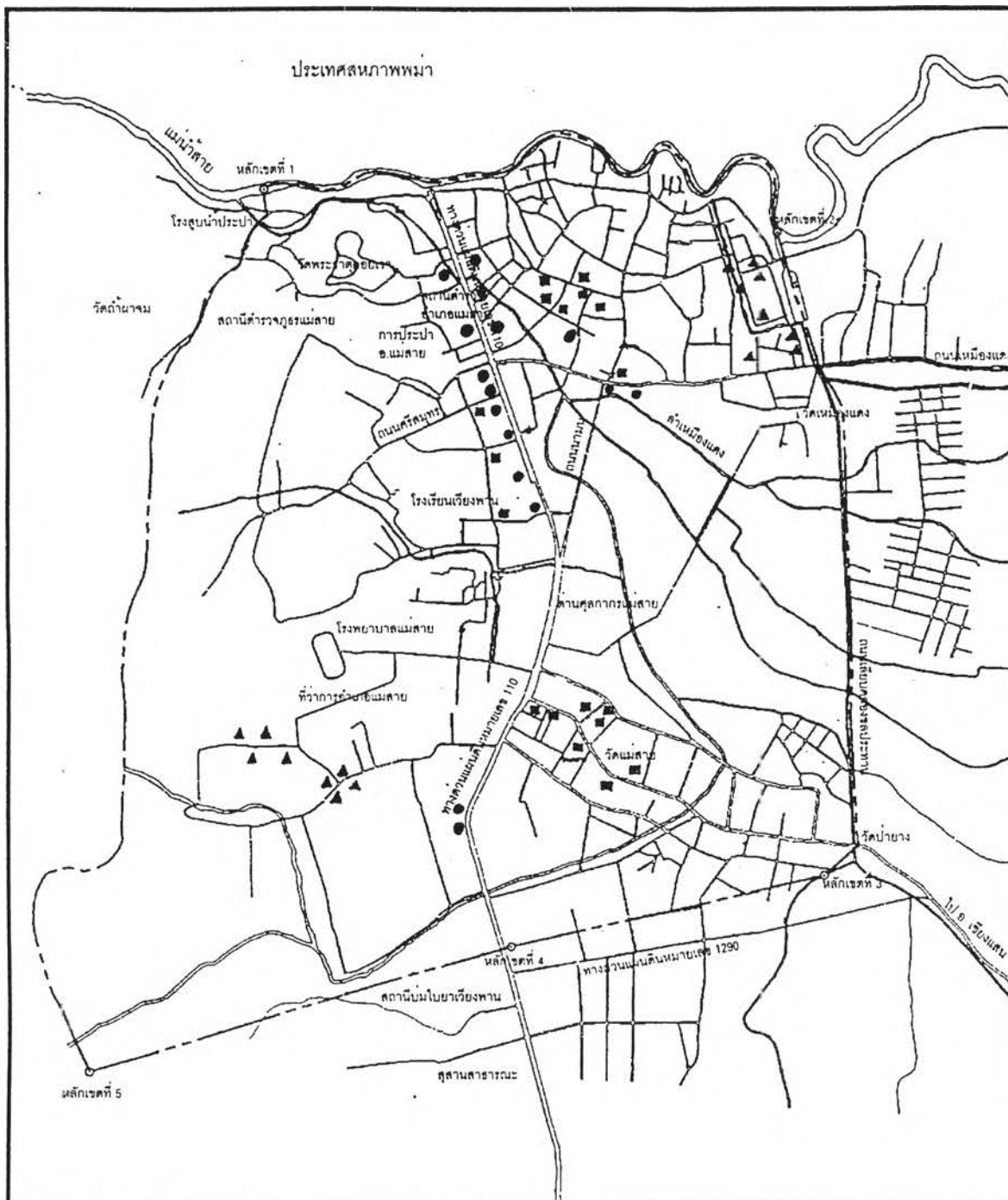
แผนภูมิที่ 3.7 แสดงชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง 6 อันดับแรก
ของจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2537

เมื่อพิจารณาจากแผนภูมิที่ 3.8 (พ.ศ. 2535) เปรียบเทียบกับแผนภูมิที่ 3.9 (พ.ศ. 2540) จะเห็นว่า สามารถแยกความต่ำลของอำเภอแม่สายตามหนาแน่นของประชากรออกได้เป็น 2 กลุ่ม เหมือนกัน ทั้ง 2 ปี คือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ตำบลเกาะช้าง ศรีเมืองชุม โป่งผา โป่งงาม และตำบลบ้านด้าย กับกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ตำบลแม่สาย เวียงพางคำ และตำบลห้วยไคร้

เมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นภายในช่วงปีเดียวกัน ทั้งปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540 จะเห็นว่า ความหนาแน่นของประชากรในตำบลกลุ่มที่ 1 มีค่าน้อยกว่า 250 คนต่อตารางกิโลเมตร และจำนวนประชากรไม่เกิน 10,000 คน ในขณะที่ตำบลในกลุ่มที่ 2 มีความหนาแน่นของประชากรมากกว่า 250 คนต่อตารางกิโลเมตร และจำนวนประชากรมากกว่า 8,000 คน ขึ้นไป จึงอาจสรุปได้ว่าตำบลในกลุ่มที่ 2 มีการขยายตัวของชุมชน และมีศักยภาพความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน มากกว่าตำบลที่อยู่ในกลุ่มที่ 1

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความหนาแน่นของประชากรทั้ง 2 กลุ่ม ระหว่างปี พ.ศ. 2535 กับ ปี พ.ศ. 2540 จะเห็นได้ว่า จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากร ในตำบลกลุ่มที่ 1 มีจำนวนเพิ่มขึ้นและลดลงในบางตำบลเพียงเล็กน้อย แต่ในขณะที่จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรของตำบลกลุ่มที่ 2 ในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งจำนวนประชากร และความหนาแน่นประชากรอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อพิจารณาเฉพาะภายในกลุ่มที่ 2 จะเห็นได้ว่า ตำบลแม่สายมีจำนวนประชากรมากที่สุด รองลงมาคือ ตำบลเวียงพางคำ และตำบลห้วยไคร้ ตามลำดับ ในขณะที่ตำบลเวียงพางคำมีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด รองลงมาคือ ตำบลห้วยไคร้ และตำบลแม่สาย ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน:กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย

แสดง : ความหนาแน่นของจำนวนครัวเรือนในสุขาภิบาลแม่สาย

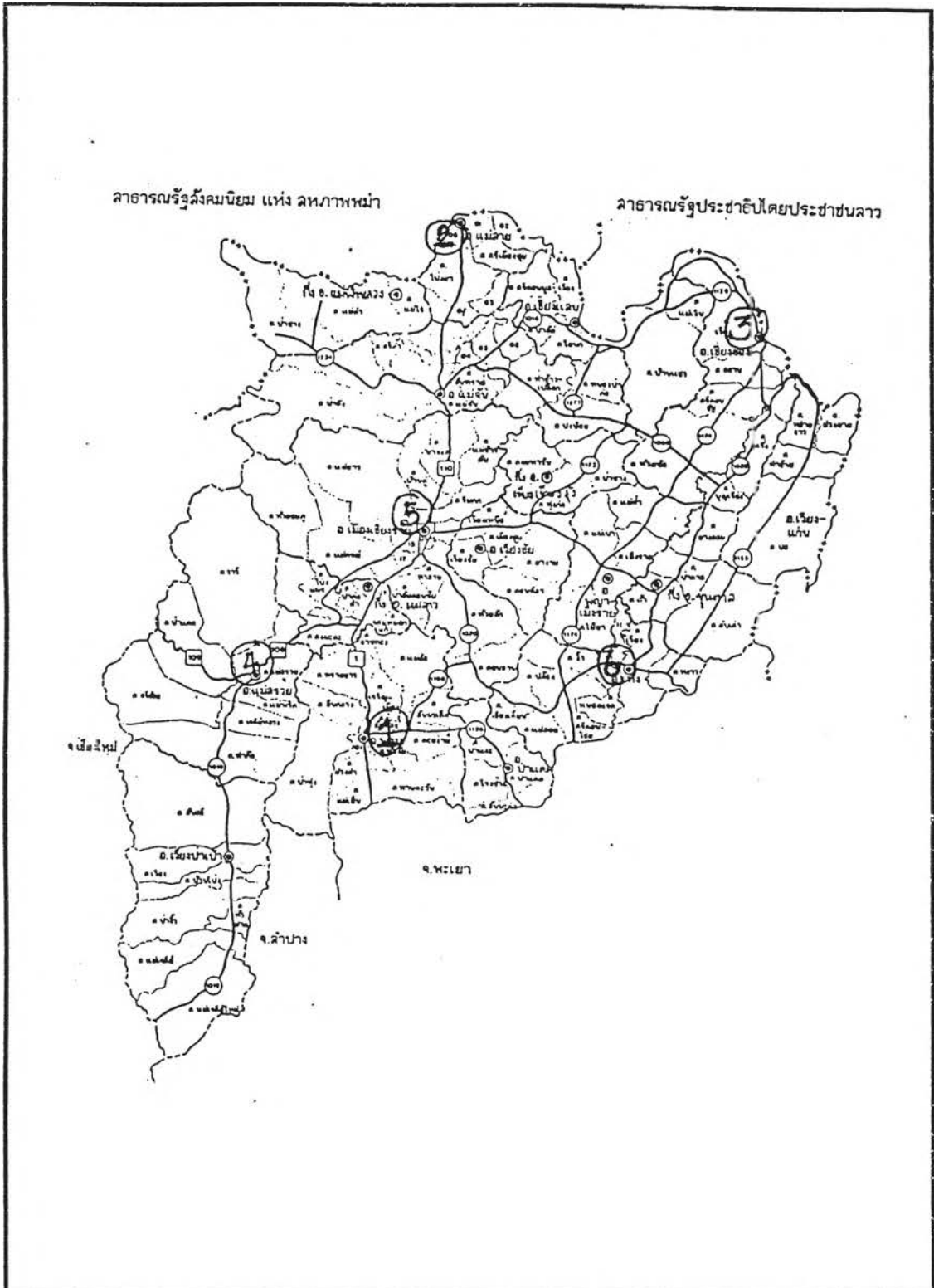
แผนที่ 3.10

สัญลักษณ์

- เขตสุขาภิบาล
- +- เขตประเทศ
- === ถนน
- || แม่น้ำ

- ▲ พื้นที่หนาแน่นน้อย
- พื้นที่หนาแน่นปานกลาง
- พื้นที่หนาแน่นมาก

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน : กรณีศึกษาสาขาภิบาลแม่สาย
 แสดง : อันดับความหนาแน่นของชุมชน จังหวัดเชียงราย

☐	1	☐	4
☐	2	☐	5
☐	3	☐	6

แผนที่ 3.11

N

มาตราส่วน
 0 5 10
 km

3.4.3 การเปลี่ยนแปลงของประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เกิดจากการเพิ่ม-ลด ประชากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ การเกิด-ตาย-ย้ายถิ่นฐานเข้า-ออก จากตารางที่ 3.11 จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2540 อำเภอแม่สายมีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.47 ต่อปี ในขณะที่เขตพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.00 ต่อปี จึงเห็นได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเพิ่มประชากรของสุขาภิบาลแม่สาย กับของอำเภอแม่สาย อัตราการเพิ่มประชากรของพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย อยู่ในอัตราที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มประชากรของทั้งอำเภอ

การที่พื้นที่สุขาภิบาลแม่สายมีอัตราการเพิ่มประชากรสูงมากดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่สุขาภิบาลแม่สายมีแรงดึงดูดทางประชากรที่สูงมาก ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนแห่งนั้นนั่นเอง

ตารางที่ 3.11 การเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่อำเภอแม่สายและสุขาภิบาลแม่สาย ในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2540

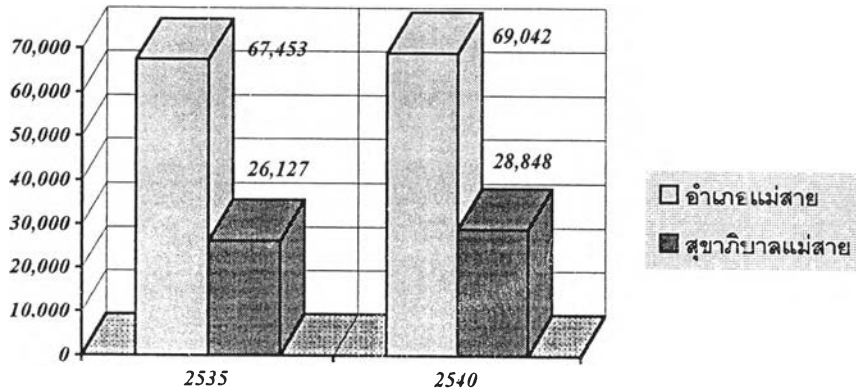
เขตการปกครอง	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลงประชากร ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 – 2540 (% ต่อปี)
	2535	2540	
อำเภอแม่สาย	67,453	69,042	0.47
สุขาภิบาลแม่สาย	26,127	28,848	2.00

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

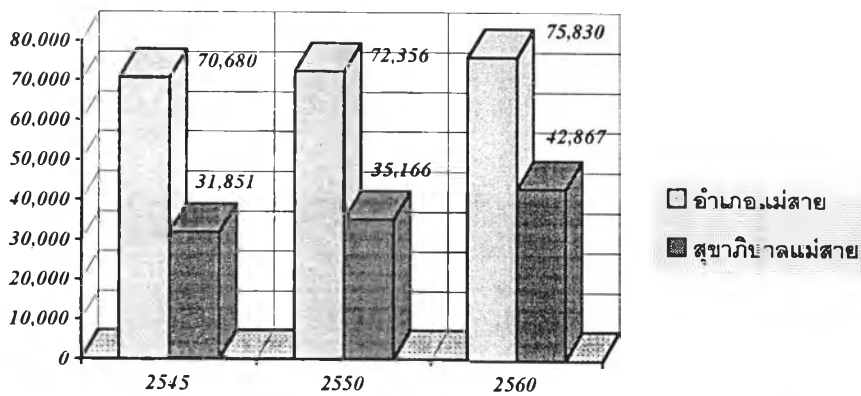
ตารางที่ 3.12 อัตราการเติบโต และคาดประมาณประชากร ในพื้นที่อำเภอแม่สายและสุขาภิบาลแม่สาย ปี พ.ศ. 2545, 2550 และ 2560

เขตการปกครอง	จำนวนประชากร (คน)		อัตราการเติบโต (%)	คาดประมาณประชากร		
	2535	2540		2545	2550	2560
อำเภอแม่สาย	67,453	69,042	0.47	70,680	72,356	75,830
สุขาภิบาลแม่สาย	26,127	28,848	2.00	31,851	35,166	42,867

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

แผนภูมิที่ 3.10 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่อำเภอแม่สายและ
สุขาภิบาลแม่สาย ในช่วงปี พ.ศ. 2535 - 2540

แผนภูมิที่ 3.11 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่อำเภอแม่สายและ
สุขาภิบาลแม่สาย ในช่วงปี พ.ศ. 2545, 2550 และ 2560

3.4.4 การคาดประมาณประชากรในอนาคต

จากตารางที่ 3.12 แสดงถึงการคาดประมาณประชากรในอำเภอแม่สายและสุขาภิบาลแม่สาย ในปี พ.ศ. 2545, 2550 และ พ.ศ. 2560 ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการเติบโต (r)} = \sqrt[n]{\frac{P_T}{P_o}} - 1$$

$$n = \text{ช่วงเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2535 - 2540)}$$

$$P_T = \text{ประชากรในปี พ.ศ. 2540}$$

$$P_o = \text{ประชากรในปี พ.ศ. 2535}$$

$$\text{คาดประมาณประชากร (P}_n\text{)} = P_T(I+r)^n \quad (n = \text{ช่วงเวลาคาดประมาณ})$$

$$\begin{aligned} \text{จะได้ว่า อัตราการเติบโตของอำเภอแม่สาย (r)} &= \sqrt[5]{\frac{69,042}{67,453}} - 1 \\ &= 0.0047 \text{ หรือ } 0.47\% \text{ ต่อปี} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของสุขาภิบาลแม่สาย (r)} &= \sqrt[5]{\frac{28,848}{26,127}} - 1 \\ &= 0.0200 \text{ หรือ } 2.00\% \text{ ต่อปี} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คาดประมาณประชากรอำเภอแม่สาย พ.ศ. 2545} &= 69,042 \times (1 + 0.0047)^5 \\ &= 70,680 \text{ คน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คาดประมาณประชากรอำเภอแม่สาย พ.ศ. 2550} &= 69,042 \times (1 + 0.0047)^{10} \\ &= 72,356 \text{ คน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คาดประมาณประชากรอำเภอแม่สาย พ.ศ. 2560} &= 69,042 \times (1 + 0.0047)^{20} \\ &= 75,830 \text{ คน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คาดประมาณประชากรสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2545} &= 28,848 \times (1 + 0.0200)^5 \\ &= 31,851 \text{ คน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คาดประมาณประชากรสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2550} &= 28,848 \times (1 + 0.0200)^{10} \\ &= 35,166 \text{ คน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{คาดประมาณประชากรสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2560} &= 28,848 \times (1 + 0.0200)^{20} \\ &= 42,867 \text{ คน} \end{aligned}$$

จากสถิติการเพิ่มประชากรในเขตอำเภอแม่สาย ของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และฝ่ายทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอแม่สาย พบว่า ประชากรในอำเภอแม่สาย ในปี พ.ศ. 2535 จำนวน 67,453 คน และในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 69,042 คน

จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2540 อัตราการเพิ่ม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 0.47 ต่อปี เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ของอำเภอแม่สาย พบว่าในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวน 237 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2540 เพิ่มขึ้นเป็น 242 คนต่อตารางกิโลเมตร ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นว่า มีการขยายตัวของประชากรในอำเภอแม่สายเพิ่มขึ้น ทำให้คาดว่า การเพิ่มประชากรในพื้นที่อำเภอแม่สายแต่อาจไม่สูงเกินกว่าอัตราเพิ่มในปี พ.ศ. 2540 มากนัก กล่าวคือ อาจอยู่ในช่วงร้อยละ 0.5 – 1.0 ต่อปี (ปี พ.ศ. 2540 เท่ากับร้อยละ 0.47 ต่อปี) ทำให้ประชากรในอำเภอแม่สายใน 20 ปี ข้างหน้า ประมาณ 75,830 คน ดังมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.13

เมื่อพิจารณาพื้นที่สุขาภิบาลแม่สายถึงความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่แล้ว จะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2540 สุขาภิบาลแม่สายมีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างสูงมาก คือ 5,623 คนต่อตารางกิโลเมตร ย่อมทำให้เกิดความแออัดของประชากรมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสุขาภิบาลแม่สายได้รับผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอแม่สายและจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจการค้า และการบริการมีแนวโน้มกระเตื้องขึ้น จึงทำให้การลงทุน และการอพยพประชากรจากถิ่นอื่นเข้าสู่พื้นที่มากขึ้น ดังนั้น จึงทำให้คาดว่า การเพิ่มประชากรในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สายสูงขึ้นในอนาคต โดยประชากรใน 20 ปี ข้างหน้า อาจมีถึง 42,867 คน ดังแสดงในตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.13 จำนวนประชากรคาดประมาณ 20 ปีข้างหน้า ของอำเภอแม่สายจากปี พ.ศ. 2540

พ.ศ.	อัตราเพิ่ม 0.47% ต่อปี
2540	69,042
2541	69,366
2542	69,693
2543	70,020
2544	70,349
2545	70,680
2546	71,012
2547	71,346
2548	71,681
2549	72,018
2550	72,356
2551	72,697
2552	73,038
2553	73,382
2554	73,726
2555	74,073
2556	74,421
2557	74,771
2558	75,122
2559	75,475
2560	75,830

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.14 จำนวนประชากรคาดประมาณ 20 ปีข้างหน้า ของสมาชิกวัยแม่สายจากปี พ.ศ. 2540

พ.ศ.	อัตราเพิ่ม 2% ต่อปี
2540	28,848
2541	29,425
2542	30,013
2543	30,614
2544	31,226
2545	31,851
2546	32,488
2547	33,137
2548	33,800
2549	34,476
2550	35,166
2551	35,869
2552	36,586
2553	37,318
2554	38,064
2555	38,826
2556	39,602
2557	40,394
2558	41,202
2559	42,026
2560	42,867

ที่มา : จากการคำนวณ

3.4.5 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 250 ราย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ ที่มีบ้านเรือนที่พักอาศัยและสถานประกอบการอยู่ในเขตสุขาภิบาลแม่สาย จำนวน 95 และ 114 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.0 และ 45.6 ตามลำดับ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ข้าราชการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสุขาภิบาลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2540 จำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.4 จากผลการศึกษาทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ดังมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.15

ตารางที่ 3.15 เพศ อายุ และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1) เพศ.								
- ชาย	40	16.0	59	23.6	34	13.6	133	53.2
- หญิง	55	22.0	55	22.0	7	2.8	117	46.8
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0
2) อายุ.								
- น้อยกว่า 21 ปี	24	9.6	10	4.0	0	0.0	34	13.6
- 21 – 29 ปี	29	11.6	33	13.2	17	6.8	79	31.6
- 30 – 39 ปี	14	5.6	35	14.0	11	4.4	60	24.0
- 40 – 49 ปี	19	7.6	28	11.2	9	3.6	56	22.4
- 50 – 59 ปี	7	2.8	8	3.2	4	1.6	19	7.6
- 60 ปี ขึ้นไป	2	0.8	0	0.0	0	0.0	2	0.8
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0
3) ระดับการศึกษา.								
- ประถมศึกษา	35	14.0	35	14.0	0	0.0	70	28.0
- มัธยมศึกษา	34	13.6	43	17.2	13	5.2	90	36.0
- อนุปริญญา	10	4.0	21	8.4	16	6.4	47	18.8
- ปริญญาตรีขึ้นไป	8	3.2	11	4.4	12	4.8	31	12.4
- ไม่ได้ศึกษา	8	3.2	4	1.6	0	0.0	12	4.8
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0

ที่มา : จากแบบสอบถาม

จากตาราง 3.15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.2 เป็นเพศชาย ที่เหลือร้อยละ 46.8 เป็นหญิง ด้านอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 31.6 มีอายุระหว่าง 21 – 29 ปี รองลงมา ร้อยละ 24.0 มีอายุในช่วง 30 – 39 ปี ส่วนด้านการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.0 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 28.0 และ 18.8 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และอนุปริญญา ตามลำดับ

3.4.6 ลักษณะทางสังคม

อำเภอแม่สายแม่สายมีอาณาเขตส่วนหนึ่งติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ โดยมีลำน้ำสายซึ่งเป็นแม่น้ำสายแคบ ๆ กั้นอาณาเขต ดังนั้นชุมชนแม่สายจึงติดต่อกับสาธารณรัฐเมียนมาร์ได้โดยง่าย ทั้งการข้ามสะพานและการเดินข้ามลำน้ำในช่วงฤดูแล้งเพราะระดับน้ำไม่ลึกมากนัก ดังนั้นในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สายจึงมีประชากรเชื้อสายเมียนมาร์และจีน (ซึ่งอพยพผ่านมาทางประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์) อยู่เป็นจำนวนมาก แต่ทั้งนี้เนื่องจากประชากรทั้งสองเชื้อสายนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกับชาวไทย และนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเกิดได้ง่าย ดังนั้น ถึงแม้จะมีประชากรหลายเชื้อสายอยู่รวมกันก็ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ หรือวัฒนธรรมแต่อย่างใด นอกจากนี้ การเปิดจุดผ่อนปรนที่ด่านแม่สายยังทำให้การติดต่อกันระหว่างชาวไทยและชาวเมียนมาร์เป็นไปอย่างใกล้ชิด การถ่ายทอดและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนทั้งสองประเทศจึงเกิดขึ้นเป็นปกติทุกวัน

สำหรับการบริการสังคมในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย มีดังต่อไปนี้

ก. บริการด้านการศึกษา

การบริการด้านการศึกษาในเขตสุขาภิบาลแม่สายทั้งในส่วนที่เป็นของภาครัฐจัดให้และของภาคเอกชน โดยส่วนใหญ่เป็นบริการการศึกษาในภาคบังคับ คือ ระดับ ป.1 – 1.6

สำหรับบริการทางการศึกษาที่จัดให้ประกอบด้วย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ โรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษา มีจำนวน 6 โรงเรียน (ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนของภาคเอกชน จำนวน 2 โรงเรียน) ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านไม้ลุงชน
- 2) โรงเรียนบ้านแม่สาย
- 3) โรงเรียนบ้านปายาง
- 4) โรงเรียนบ้านเหมืองแดง
- 5) โรงเรียนดรุณราชบุรีวิทยา (เอกชน)
- 6) โรงเรียนอนุบาลพรพิมล (เอกชน)

นอกจากนี้ยังมีแหล่งการศึกษาอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา ได้แก่

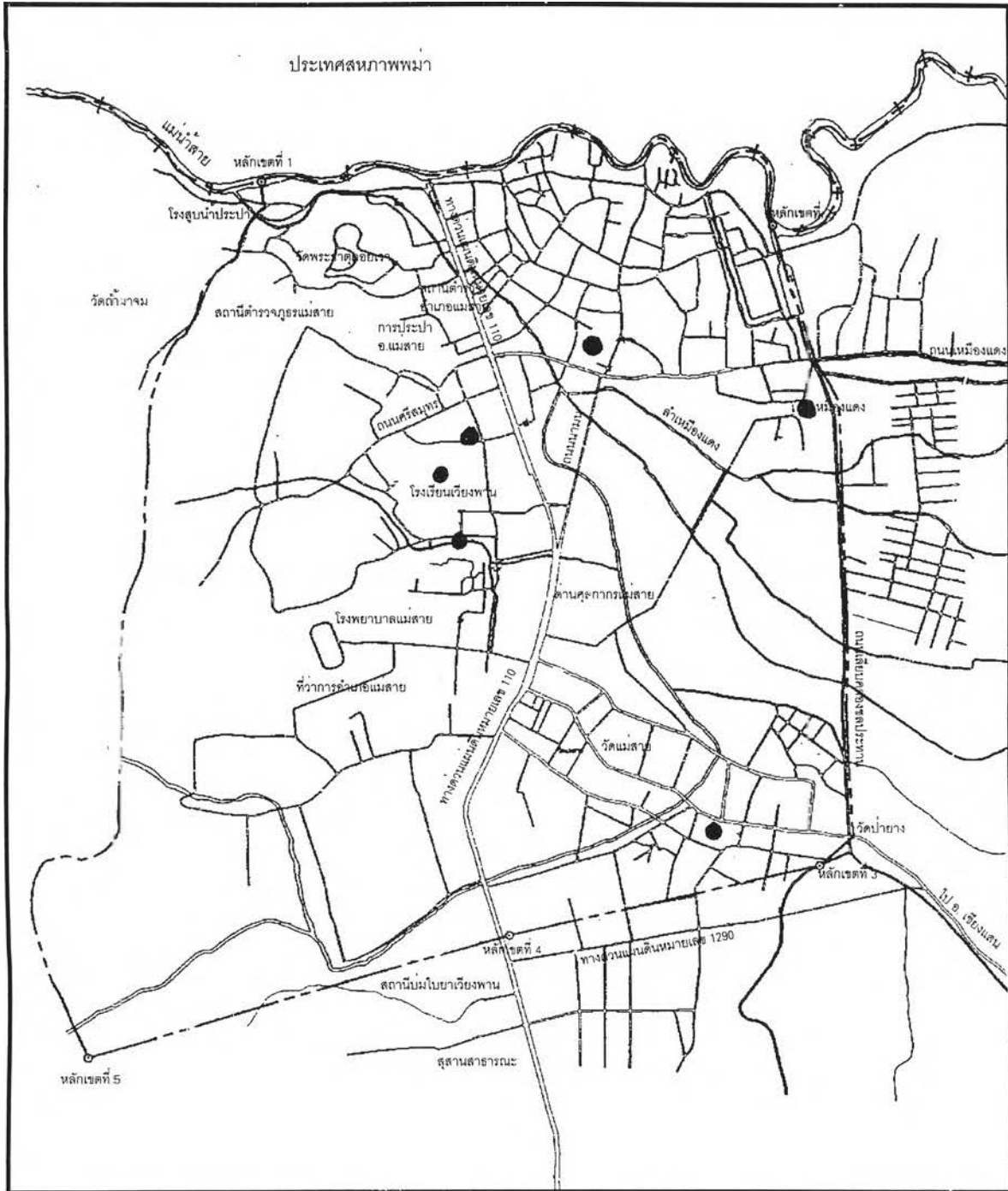
- 1) ระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ประกอบด้วย
  - กลุ่มสนใจ 6 กลุ่ม
  - กลุ่มวิชาชีพพระยะสัน 15 กลุ่ม
  - ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 36 แห่ง
- 2) การศึกษาทางไกล ประกอบด้วย
  - ระดับประถมศึกษา 97 คน
  - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 582 คน
  - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 407 คน
  - ครูประจำกลุ่มทั้งหมด 22 คน
  - ครูอาสาฯ พันราบ 2 คน
  - ครูอาสา ศศช. 2 คน
- 3) การศึกษาอื่น ๆ ได้แก่
  - โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรม 1 แห่ง
  - ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 6 แห่ง (กรมศาสนา)
  - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 34 แห่ง (กรมการพัฒนาชุมชน)
  - หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 8 แห่ง

ตารางที่ 3.16 ข้อมูลด้านการศึกษาอำเภอแม่สลาย พ.ศ. 2541

สถานศึกษา	จำนวนโรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
สปท	37	428	493	10,253
กรมสามัญศึกษา	2	59	86	2,482
สำนักงานการศึกษาเอกชน	3	82	121	2,594

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2541

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน:กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย

แสดง : การกระจายตัวของสถานศึกษา

แผนที่ 3.12

สัญลักษณ์

- เขตสุขาภิบาล
- +— เขตประเทศ
- ==== ถนน
- ~ แม่น้ำ

● สถานศึกษา

มาตราส่วน :

ข. ศาสนสถาน

เนื่องจากประชากรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 นับถือศาสนาอื่น ดังนั้นศาสนสถานส่วนใหญ่จึงเป็นศาสนสถานในพุทธศาสนา และพื้นที่ของชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานมาแต่โบราณ ดังนั้นจึงมีศาสนสถานที่เป็นโบราณสถานอยู่ด้วย ศาสนสถานที่มีพบในอำเภอแม่สาย ประกอบด้วย

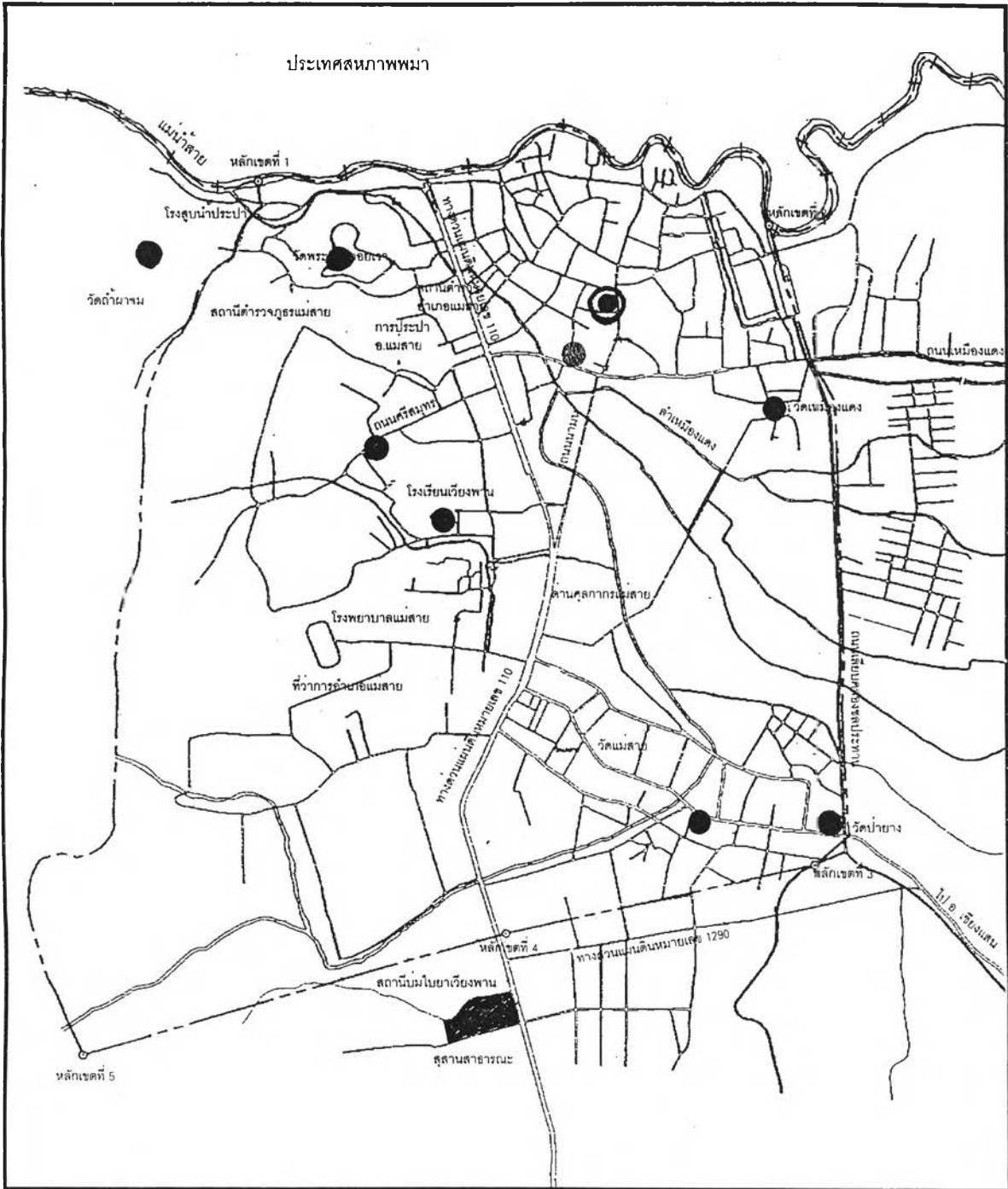
- วัด ที่พักสงฆ์	60 แห่ง
(วัดพระธาตุดอยเวา วัดถ้ำผาจม วัดพญาสีดวงคำ วัดเวียงพางคำ วัดแม่สาย วัดป่า ยาง วัดเหมืองแดง วัดสุทธาราม วัดพรหมวิหาร ฯลฯ)	
- โบสถ์คริสต์	10 แห่ง
- มัสยิดอิสลาม	1 แห่ง
- ศาลเจ้า	1 แห่ง
- สุสาน (สุสานเหมืองแดง)	1 แห่ง

ค. บริการด้านสาธารณสุข

การบริการด้านสาธารณสุขในเขตสุขภาพิบาลแม่สาย มีทั้งที่เป็นของภาครัฐ และภาคเอกชน ประกอบด้วย

1) สถานพยาบาลของรัฐ 2 แห่ง ได้แก่	
- โรงพยาบาลแม่สาย ขนาด 60 เตียง	1 แห่ง
- สถานีอนามัยตำบลแม่สาย	1 แห่ง
- สถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน	7 แห่ง
2) จำนวนบุคลากรทางสาธารณสุข ประกอบด้วย	
- แพทย์	4 คน
- ทันตแพทย์	2 คน
- เภสัชกร	2 คน
- พยาบาล	46 คน
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	25 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุข	1,098 คน
3) คลินิกของภาคเอกชน	9 แห่ง
4) บริการด้านเวชภัณฑ์โดยอาสาสมัครสาธารณสุข ได้แก่ กองทุนยา	

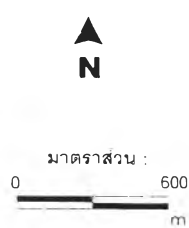
แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย

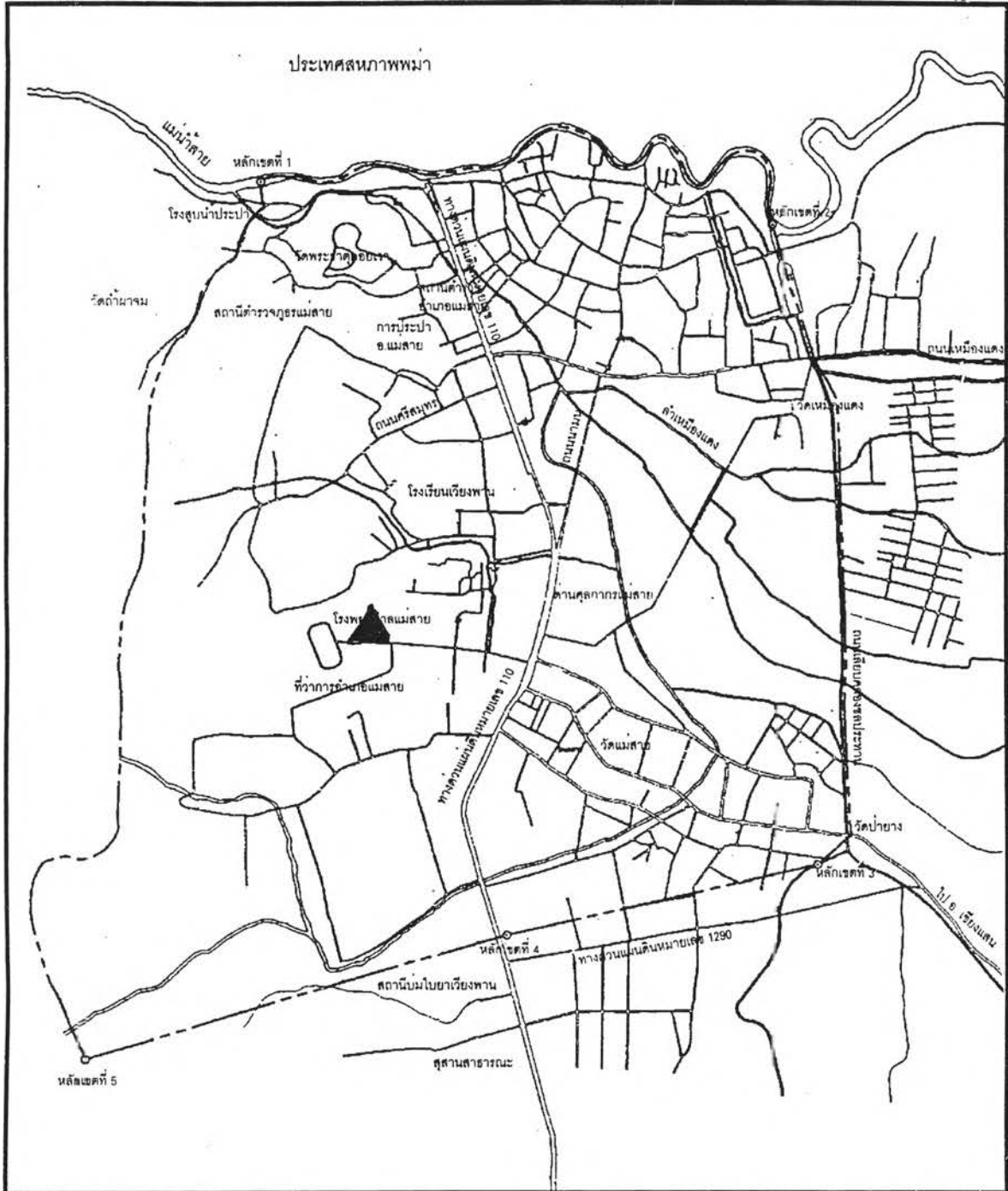
แสดง : การกระจายตัวของศาสนสถาน

แผนที่ 3.13

สัญลักษณ์

- เขตสุขาภิบาล
- เขตประเทศ
- ถนน
- แม่น้ำ
- วัด
- สุสานสาธารณะ
- ศาลเจ้า

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน:กรณีศึกษาสุขภาพเทศบาลแม่สาย

แสดง : ที่ตั้งโรงพยาบาลประจำอำเภอแม่สาย

แผนที่ 3.14

สัญลักษณ์

- เขตสุขภาพ
- เขตประเทศ
- ถนน
- แม่น้ำ
- โรงพยาบาล

▲
N

มาตราส่วน : 0 600 m

ง. บริการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในเขตอำเภอแม่สาย มีสถานีตำรวจภูธรอำเภอ/ตำบล จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

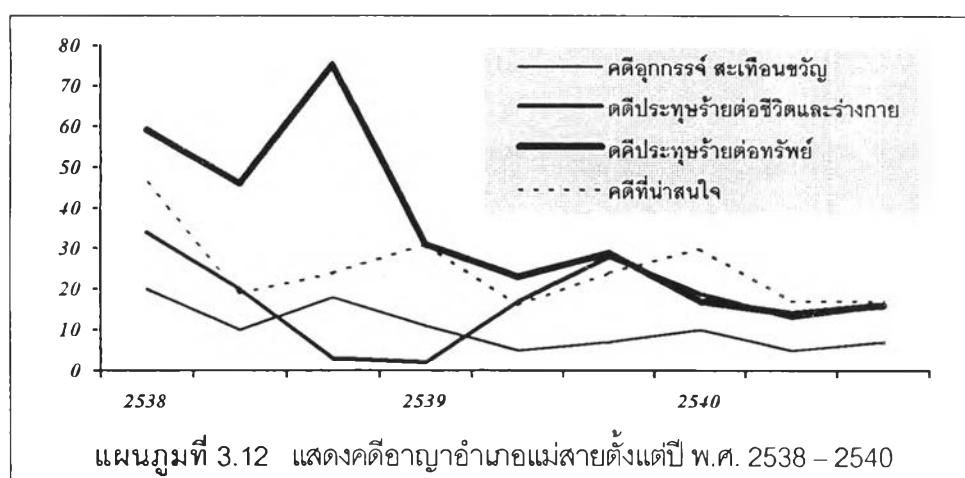
- 1) สถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สาย
- 2) สถานีตำรวจภูธรตำบลเกาะช้าง

ตารางที่ 3.17 สถิติข้อมูลคดีอาญาอำเภอแม่สาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2540

ประเภทคดี	พ.ศ. 2538			พ.ศ. 2539			พ.ศ. 2540		
	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา
คดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ	20	10	18	11	5	7	10	5	7
คดีประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย	34	20	31	27	17	28	19	13	16
คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์	59	46	75	31	23	29	17	14	16
คดีที่นาสนใจ	46	19	24	31	16	24	30	17	17
คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	889	889	1,036	446	446	735	551	551	627

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2541

ที่มา : สถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

จากแผนภูมิที่ 3.12 แสดงให้เห็นว่า จำนวนคดีอาญาทุกประเภทในอำเภอแม่สาย มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 แสดงให้เห็นถึงประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น อันสะท้อนให้เห็นถึงมาตรการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จ. บริการด้านสหกรณ์

อำเภอแม่สาย มีสหกรณ์ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1) สหกรณ์การเกษตรแม่สายจำกัด	สมาชิก	1,864 คน
2) สหกรณ์ผู้ปลูกกระเทียมแม่สายจำกัด	สมาชิก	163 คน

ฉ. บริการสังคมด้านอื่น ๆ

บริการอื่นนอกเหนือจากบริการสังคมพื้นฐานดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้แก่ บริการด้านไฟฟ้า โทรศัพท์ น้ำประปา ระบบชลประทาน และศูนย์กลางการปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลแม่สาย รวม 17 หน่วยงาน ได้แก่

- ที่ว่าการอำเภอแม่สาย
- สถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สาย
- สำนักงานสุขาภิบาลแม่สาย
- ด้านศุลกากรอำเภอแม่สาย
- สำนักงานที่ดินอำเภอแม่สาย
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สาย
- ด้านตรวจพืชแม่สาย
- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขแม่สาย
- สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอแม่สาย
- สำนักงานการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอแม่สาย
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่สาย
- สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สาย
- สำนักงานปศุสัตว์อำเภอแม่สาย
- สถานีบ่มใบยา
- ศูนย์ปฏิบัติการจรรยา
- ที่ทำการตำรวจตระเวนชายแดน

3.5 สภาพทางเศรษฐกิจอำเภอแม่สาย

3.5.1 การเกษตรกรรมและการปศุสัตว์

อำเภอแม่สาย มีสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ และพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก เหมาะแก่การทำการค้าพืชหลายชนิดทั้งพืชเมืองร้อนและพืชเมืองหนาว เช่น มะม่วง ลิ้นจี่ สตรอเบอร์รี่ บัวบก นอกจากนี้ยังพืชประเภทผัก ขิง ไม้ดอก ไม้ประดับ ตลอดจนธัญญาพืชเมืองหนาว เช่น ข้าวสาลี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ดังนั้นโครงสร้างทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งของชุมชนอำเภอแม่สายจึงขึ้นอยู่กับผลผลิตทางเกษตรกรรมเป็นหลัก สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมของอำเภอแม่สาย รวมทั้งสิ้นประมาณ 100,412 ไร่ มีครอบครัวเกษตรกรประมาณ 5,585 ครอบครัว สภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญแยกได้ดังตารางที่ 3.18 ซึ่งจะเห็นว่า พืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกมากที่สุดคือ ข้าว โดยเป็นลักษณะการปลูกข้าวนาปี โดยมีพื้นที่เพาะปลูก 76,494 ไร่ รองลงมาได้แก่ไม้ผลยืนต้น เช่น ลิ้นจี่ โดยมีพื้นที่เพาะปลูก 3,451 ไร่ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มผู้บริโภคว่า ลิ้นจี่จากอำเภอแม่สาย มีผลโต หวาน รสชาติดี แต่ละปีสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรและอำเภอแม่สาย ได้อย่างมาก นอกจากนี้ แดงโม สตรอเบอร์รี่ และขิง ก็เป็นพืชที่ทำรายได้อย่างมากให้แก่อำเภอแม่สายอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2540 มีการชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ประกอบกับสภาพปัญหาทางธรรมชาติอันเนื่องมาจากผลกระทบของปรากฏการณ์เอลนีโน ทำให้หลายจังหวัดในภาคเหนือตอนบนเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง ขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรม ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่สายส่วนใหญ่ลดลง แต่ราคาผลผลิตยังคงอยู่ในเกณฑ์ดี สำหรับปี พ.ศ. 2541/2542 คาดว่าผลผลิตโดยรวมของอำเภอแม่สาย อาจลดลงเช่นเดียวกับ ปี พ.ศ. 2540/2541 ทั้งนี้เพราะอิทธิพลจากความแห้งแล้งดังกล่าว แม้ภาครัฐจะได้ประสานเพื่อแก้ไขปัญหาเป็นการเฉพาะหน้าอย่างเร่งด่วน เช่น การทำฝนหลวง การจัดหาแหล่งน้ำ การเร่งระบายน้ำเข้าสู่เขตพื้นที่เพาะปลูก และการลดพื้นที่เพาะปลูกให้น้อยลง เป็นต้น แล้วก็ตาม แต่แนวโน้มการเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงอย่างต่อเนื่องก็มีโอกาสเป็นไปได้สูงด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 3.18 สภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญของอำเภอแม่สาย พ.ศ. 2540

พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่/ปี)	จำนวนครัวเรือนที่ปลูก
1. ข้าวนาปี	76,494	610	4,527
2. ถั่วเหลือง	417	303	83
3. กระเทียม	1,539	973	405
4. แดงโม	1,559	3,713	312
5. สตรอเบอร์รี่	300	2,000	120
6. ลิ้นจี่	3,451	34	395

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.19 สภาพการปลูกสัตว์อำเภอแม่สาย

สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน (ตัว)
1. โคเนื้อ	837
2. โคนม	48
3. กระบือ	113
4. สุกร	16,019
5. เป็ด	4,624
6. ไก่ไข่	14,249
7. ไก่พื้นเมือง	118,858

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3.5.2 การค้าพาณิชย์กรรม

ประเภทกิจการ ร้านค้าในอำเภอแม่สาย ประกอบด้วยกิจการ ร้านค้าประเภทต่าง ๆ อาทิ ร้านขายของชำ ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ร้านขายของฝากของที่ระลึก ร้านเสื้อผ้าสำเร็จรูป และกิจกรรมการค้าบริการประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านเสริมสวย ตลอดจนกิจการบันเทิงในหลาย ๆ รูปแบบ สำหรับ ปี พ.ศ. 2535 มีประเภทกิจการต่าง ๆ มีจำนวนถึง 652 แห่ง ส่วนในปี พ.ศ. 2538 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 653 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 3.20

สำหรับสภาพการค้าในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย ส่วนใหญ่เป็นประเภทบริการ พบว่ามีอาคารร้านค้าพาณิชย์กรรมเปิดดำเนินการอย่างหนาแน่นบริเวณสองฟากถนนสายหลัก (พหลโยธิน ช่วง แม่สาย-ท่าซี้เหล็ก) ไปจนถึงสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ในช่วงวันธรรมดาพบว่า สภาพการติดต่อทำการค้าเป็นไปอย่างปกติ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตทั้งที่มาจากจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร และจากจีนตอนใต้ผ่านท่าอากาศยานรัฐเมียนมาร์ มาให้แก่ผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย ทั้งนี้เพราะในช่วงวันธรรมดาลูกค้า และนักท่องเที่ยว มีจำนวนไม่มากนัก การจราจรก็ไม่คับคั่งมาก จึงสะดวกแก่การขนถ่ายสินค้า และสะดวกแก่การทำธุรกรรมผ่านระบบธนาคารเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังใช้เวลาช่วงวันธรรมดาในการจัดเตรียมสินค้าในร้าน เพื่อรองรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่จะมาในช่วงวันหยุดอีกด้วย

ส่วนในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ สภาพการค้าในเขตสุขาภิบาลแม่สายเป็นไปอย่างคึกคัก เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก สินค้าประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูป สินค้าหัตถกรรมทั้งประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้และเครื่องเงิน เครื่องประดับจากอัญมณี เช่น พลอย ทับทิม เป็นต้น ตลอดจนสินค้าประเภทอาหารและผลไม้ ยังเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยม

ของนักท่องเที่ยวเสมอมา ซึ่งทำรายได้เป็นอย่างดีให้แก่ผู้ประกอบการอยู่เสมอ ในขณะที่ร้านค้าปลีก ร้านค้าของชำ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม จะมีนักท่องเที่ยวอุดหนุนอย่างหนาแน่นตลอดทั้งวันเช่นกัน ส่วนการค้าประเภทแผงลอยริมถนนในเขตสุขาภิบาลแม่สาย ที่พ่อค้าแม่ค้ามักส่งเสียงตะโกนแข่งกันเพื่อเสริมการขายสินค้าของตน ก็ถือได้ว่าเป็นการสร้างสีสันและบรรยากาศการค้าอันเป็นการกระตุ้นให้สภาพการค้าในย่านนี้คึกคัก ตื่นตัวตลอดเวลาด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับในปี พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมา สภาพการค้าอำเภอแม่สายมีการชะลอตัวลง เนื่องจากการภาวะเศรษฐกิจในประเทศชบเซา ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและอำเภอแม่สายลดลง และมีความระมัดระวังเรื่องการใช้เงินซื้อสินค้ามากขึ้นจึงทำให้กำลังการซื้อของนักท่องเที่ยวลดลง

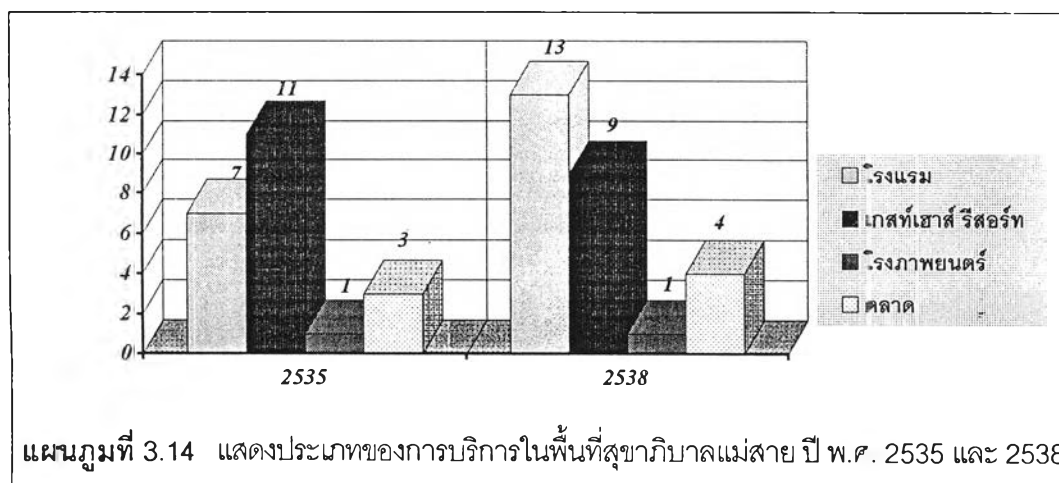
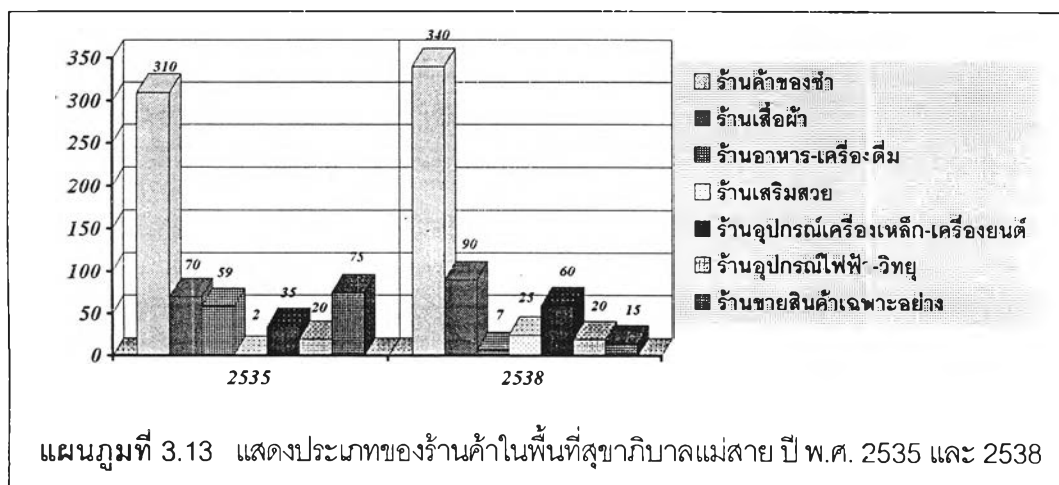
ตารางที่ 3.20 ประเภทกิจการในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2540

ประเภทกิจการ	จำนวน (ร้าน/แห่ง/โรง)	
	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2538
1) ร้านค้า		
- ร้านค้าของชำ	310	340
- ร้านเสื้อผ้า/ตัดเย็บเสื้อผ้า	70	90
- ร้านค้าอาหาร-เครื่องดื่ม	59	76
- ร้านเสริมสวย	25	25
- ร้านอุปกรณ์เครื่องเหล็ก-เครื่องยนต์	35	60
- ร้านอุปกรณ์ไฟฟ้า-วิทยุ	20	20
- ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง	75	15
รวม	625	653
2) สถาบันการเงิน		
- ธนาคาร และบริษัทเงินทุน	9	11
รวม	9	11
3) การบริการ		
- โรงแรม	7	13
- เกสต์เฮาส์ และรีสอร์ท	11	9
- โรงภาพยนตร์	1	1
- ตลาด	3	4
รวม	22	27

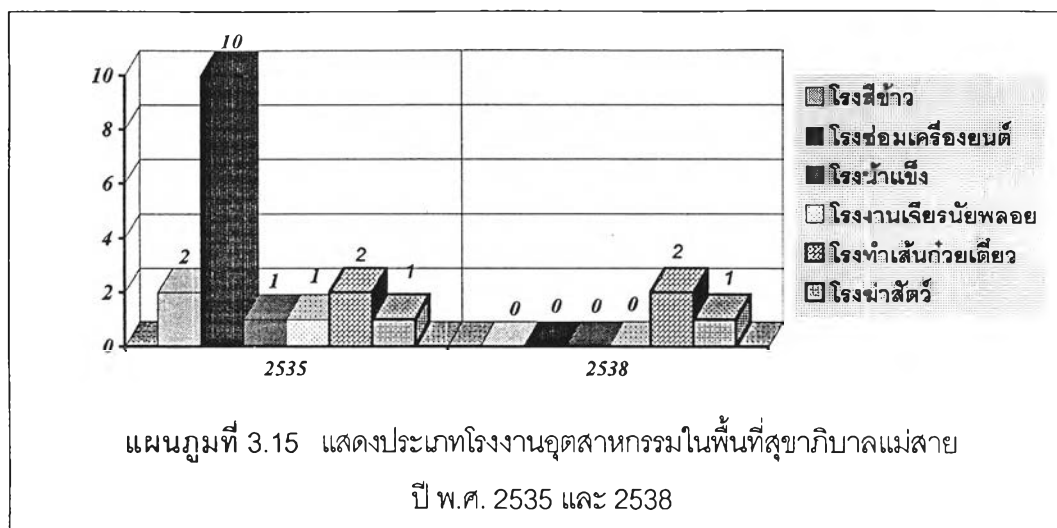
ประเภทกิจการ (ต่อ)	จำนวน (ร้าน/แห่ง/โรง)	
	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2538
4) อุตสาหกรรม		
- โรงสีข้าว	2	เลิกกิจการแล้ว.
- โรงซ่อมเครื่องยนต์	10	*
- โรงน้ำแข็ง	1	*
- โรงงานเจียรนัยพลอย	1	*
- โรงทำเส้นก๋วยเตี๋ยว	2	2
- โรงฆ่าสัตว์	1	1
รวม	17	-

หมายเหตุ : * หมายถึง ไม่มีการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม

ที่มา : จากการสำรวจของบริษัทที่ปรึกษา กันยายน 2540

สำหรับธนาคารพาณิชย์ที่เปิดให้บริการในเขตอำเภอแม่สาย ในปี พ.ศ. 2540 รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง ได้แก่

1) ธนาคารกรุงไทย	2) ธนาคารทหารไทย
3) ธนาคารศรีนคร	4) ธนาคารกสิกรไทย
5) ธนาคารนครหลวงไทย	6) ธนาคารออมสิน
7) ธนาคารอาคารสงเคราะห์	8) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (สาขาย่อย)
9) ธนาคารกรุงเทพ	10) ธนาคารไทยพาณิชย์
11) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	12) ธนาคารแหลมทอง

จากข้อมูลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับประเภทกิจการของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการในเขตสุขาภิบาลแม่สาย รวมจำนวน 114 ราย (ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.21) จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.6 เป็นร้านขายของชำ รองลงมาได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 15.8 ร้านขายทองเพชร พลอย และอัญมณีต่าง ๆ ร้อยละ 11.4 ร้านเสริมสวย ร้อยละ 9.7 ร้านขายของฝาก-ของที่ระลึก ร้อยละ 5.3 สำหรับประเภทโรงแรม เกสต์เฮาส์ และ ร้านขาย/ตัดเย็บเสื้อผ้า พบว่ามีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3.5 เท่ากัน ส่วนกิจการประเภทอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมา มีเพียงร้อยละ 10.5

ส่วนในด้านการประกอบอาชีพ ระยะเวลาการประกอบอาชีพ และรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตาราง 3.22 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในสุขาภิบาลแม่สาย ส่วนใหญ่ประกอบการเป็นระยะเวลา 1 – 5 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงมาคือ 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.4 ซึ่งสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่ผ่านมา จะเห็นว่าเมื่อย้อนกลับไปจากปี พ.ศ. 2540 ประมาณ 5 ปีก่อนหน้านั้น (พ.ศ. 2534 – 2539) สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอยู่ในภาวะเฟื่องฟูอย่างมาก จนได้รับ

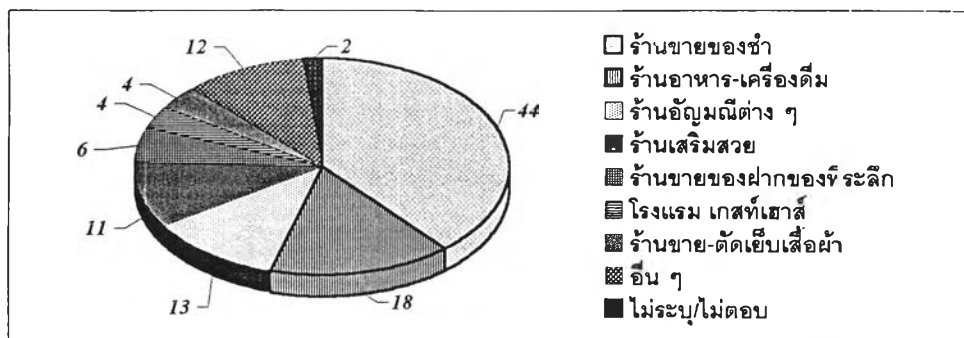
การเรียกขานกันว่าเป็น เศรษฐกิจยุคฟองสบู่ ดังนั้น จึงมีนักลงทุนหน้าใหม่เข้าสู่วงการธุรกิจในแขนงต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะกิจการร้านค้าปลีกที่เรียกว่ามินิมาร์ท และกิจการประเภทบริการ เช่น เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท สวนอาหาร และสถานบันเทิงเริงรมย์ต่าง ๆ เป็นต้น จึงทำให้กิจการที่ตั้งขึ้นมาส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1 – 5 ปี มากที่สุด

สำหรับรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ ในเขตสุขาภิบาลแม่สาย พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 21.6 มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 12.8 มีรายได้อยู่ในช่วง 10,000 – 20,000 บาท สำหรับกลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง คือ ช่วงตั้งแต่ 20,001 – 30,000 บาท มีเพียงร้อยละ 5.6 เท่านั้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งมีรายได้ค่อนข้างสูงคือ ตั้งแต่ 30,001 – 40,000 บาท พบว่าร้อยละที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.8 และก็เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการที่มีรายได้สูง ตั้งแต่ 40,000 บาท ขึ้นไป ก็มีจำนวนเพียงเล็กน้อยเช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 1.6 เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าในช่วงตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในช่วงภาวะถดถอยนั่นเอง

ตารางที่ 3.21 ประเภทกิจการของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย

ประเภทกิจการ	ผู้ประกอบการ	
	จำนวน	ร้อยละ
ร้านขายของชำ	44	38.6
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	18	15.8
ร้านขายทอง เพชร พลอย และอัญมณีต่าง ๆ	13	11.4
ร้านเสริมสวย	11	9.7
ร้านขายของฝาก-ของที่ระลึก	6	5.3
โรงแรม เกสต์เฮาส์	4	3.5
ร้านขาย/ตัดเย็บเสื้อผ้า	4	3.5
อื่น ๆ	12	10.5
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	2	1.8
รวม	114	100.0

ที่มา : จากแบบสอบถาม

แผนภูมิที่ 3.16 แสดงประเภทกิจการของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ
ในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย

ตารางที่ 3.22 ระยะเวลาประกอบอาชีพ และรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1) ระยะเวลาประกอบอาชีพ.								
- 11 – 15 ปี	33	13.2	72	28.8	12	4.8	117	46.8
- 16 – 10 ปี	11	4.4	26	10.4	5	2.0	42	16.8
- 11 – 15 ปี	1	0.4	6	2.4	2	0.8	9	3.6
- 15 ปีขึ้นไป	5	2.0	10	4.0	8	3.4	23	9.2
- ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	45	18.0	0	0.0	14	5.6	59	23.6
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0
2) รายได้ต่อเดือน.								
- ต่ำกว่า 10,000 บาท	46	18.4	54	21.6	14	5.6	114	45.6
- 10,000 – 20,000 บาท	7	2.8	32	12.8	15	6.0	54	21.6
- 20,001 – 30,000 บาท	1	0.4	14	5.6	9	3.6	24	9.6
- 30,001 – 40,000 บาท	0	0.0	2	0.8	2	0.8	4	1.6
- มากกว่า 40,000 บาท	0	0.0	4	1.6	0	0.0	4	1.6
- ไม่มีรายได้	33	13.2	6	2.4	0	0.0	39	15.6
- ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	8	3.2	2	0.8	1	0.4	11	4.4
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0

ที่มา : จากแบบสอบถาม

ตารางที่ 3.23 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประเภทสินค้าของซูขาภิบาลแม่สายซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สุดของนักท่องเที่ยว

การรับทราบข้อมูลข่าวสาร	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เครื่องเงิน เครื่องประดับอัญมณี	53	21.2	59	23.6	18	7.2	130	52.0
ของฝากของที่ระลึก	34	13.6	53	21.2	22	3.8	109	43.6
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	12	4.8	17	6.8	8	3.2	37	14.8
อาหาร เครื่องดื่ม และผลไม้	4	1.6	7	2.8	2	0.8	13	5.2
อื่นๆ	8	3.2	0	0.0	0	0.0	8	3.2

ที่มา : จากแบบสอบถาม

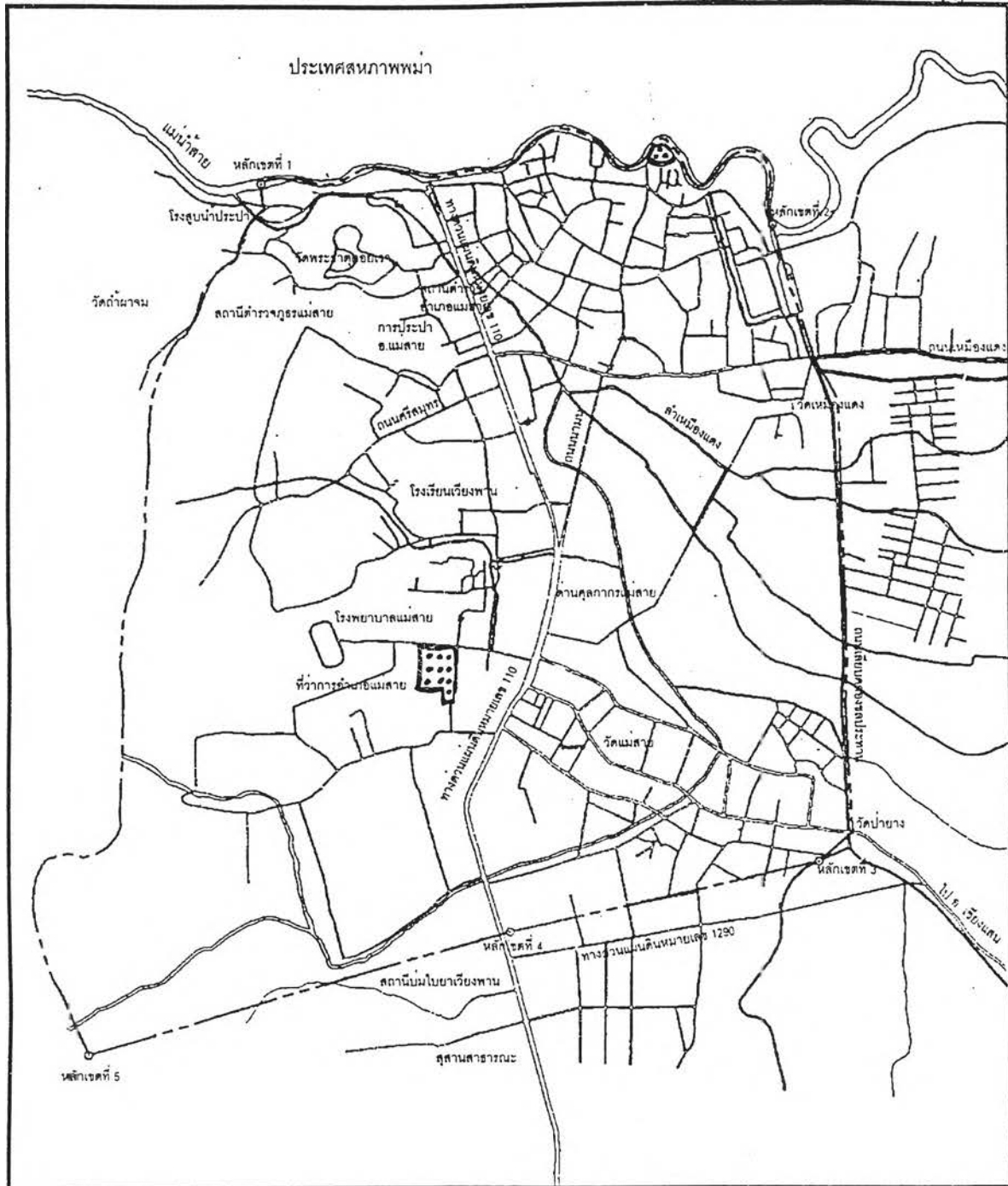
จากตารางที่ 3.23 สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทสินค้าของซูขาภิบาลแม่สาย ซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สุดของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 เห็นว่าได้แก่ สินค้าประเภทเครื่องเงิน เครื่องประดับอัญมณี รองลงมาร้อยละ 43.6 เห็นว่าได้แก่ สินค้าของฝาก-ของที่ระลึก ส่วนร้อยละ 14.8 เห็นว่าได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ร้อยละ 5.2 เห็นว่าได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่มและผลไม้ และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 3.2 เห็นว่าได้แก่ สินค้าประเภทอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว

3.6 การค้าชายแดนระหว่างประเทศ

จังหวัดเชียงราย มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยมีระยะทางตามแนวเขตติดต่อรวม 2 ด้าน ยาวประมาณ 310 กิโลเมตร ได้แก่

1) ด้านสาธารณรัฐเมียนมาร์ มีแนวชายแดนติดต่อทางด้านทิศเหนือและตะวันตกบริเวณเขตท้องที่อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอเชียงแสน รวมระยะทางประมาณ 130 กิโลเมตร สภาพของแนวชายแดนเป็นภูเขายาวประมาณ 100 กิโลเมตร และแนวแม่น้ำอีก 2 สาย คือ แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก รวมระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

2) ด้าน สปป.ลาว มีแนวชายแดนติดต่อทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออก บริเวณเขตท้องที่อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอเทิง และอำเภอเวียงแก่น รวมระยะทางประมาณ 180 กิโลเมตร สภาพของแนวเขตแดนเป็นแนวภูเขายาวประมาณ 90 กิโลเมตร และเป็นแนวยาวของแม่น้ำโขงอีกประมาณ 90 กิโลเมตร

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน กรณีศึกษาสุราษฎร์ธานีแม่สาย

แสดง : การกระจายตัวของสวนสาธารณะ

แผนที่ 3.15

สัญลักษณ์

- เขตสุราษฎร์ธานี
- - - เขตประเทศ
- === ถนน
- แม่น้ำ

สวนสาธารณะ

มาตราส่วน :
0 600
m

3.6.1 ช่องทางติดต่อการค้า

จากการที่จังหวัดเชียงรายมีแนวชายแดนยาวถึง 310 กิโลเมตร ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ อีกทั้งยังอยู่ไม่ไกลจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนตอนใต้) จึงทำให้จังหวัดเชียงรายมีช่องทางติดต่อการค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สาย ด่านศุลกากรเชียงแสน ด่านศุลกากรเชียงของ รวมจุดผ่านแดน 13 จุด ดังนี้

ก. จุดผ่านแดนถาวร มีจำนวน 3 จุด คือ

1) จุดบ้านเชียงของ ตั้งอยู่บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ตรงข้ามกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศ สปป.ลาว โดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม 2532 เป็นต้นมา

2) จุดบ้านเชียงแสน ตั้งอยู่บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ตรงข้ามกับเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ประเทศ สปป.ลาว กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2533 เป็นต้นมา

3) จุดสะพานข้ามแม่น้ำสาย ตั้งอยู่บริเวณเขตสุขาภิบาลอำเภอแม่สาย ตรงข้ามเมืองท่าขี้เหล็ก จังหวัดเชียงราย รัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐเวียตนาม กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2540 แต่เนื่องจากไม่พร้อมของทั้งสองฝ่าย จึงได้มีการตกลงขยายเวลาบังคับใช้ออกไปเป็นวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 เป็นต้นมา

ข. จุดผ่อนปรน มีจำนวน 5 จุด คือ

- 1) จุดบ้านเหมืองแดง บริเวณตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย
- 2) จุดบ้านปางห้า บริเวณตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย
- 3) จุดบ้านสายลมจอย บริเวณตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย
- 4) จุดบ้านเกาะทราย บริเวณตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย

จุดผ่อนปรนทั้ง 4 จุด ดังกล่าว เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน 2538 เป็นต้นมา

5) จุดบ้านแจมปอง บริเวณตำบลเหล่าหวาง อำเภอเวียงแก่น เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน 2537 เป็นต้นมา โดยให้เป็นจุดผ่อนปรนทุกวันพุธ และช่วงเวลาที่มิวนักซ์ตฤกษ์

ค. จุดผ่านแดนชั่วคราว มีจำนวน 2 จุด คือ

1) จุดบ้านวังลาว บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน เปิดตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2536 เป็นต้นมา

2) จุดบ้านใจโก้ บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงของ เปิดตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2537 เป็นต้นมา

นอกจากด่านศุลกากรและจุดผ่านแดนทั้ง 10 ดังกล่าวมาแล้ว ในบางช่วงของฤดูแล้งที่น้ำในแม่น้ำสายมีน้อย ได้มีการลักลอบขนสินค้าผ่านแดนโดยการเดินผ่านลำน้ำสายบริเวณอำเภอแม่สาย และลักลอบขนส่งสินค้าโดยไม่ผ่านด่านศุลกากรทั้ง 3 ด่านอย่างถูกต้อง แต่เนื่องจากการกระทำที่เป็นกระบวนการและไม่เปิดเผย ทั้งมิได้กระทำเป็นประจำหรือบ่อยครั้งนัก จึงไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนถึงจำนวนและมูลค่าของสินค้าที่ลักลอบผ่านแดน แต่คาดกันว่าในแต่ละปีมีมูลค่าอยู่ในอัตราที่สูงมาก

3.6.2 ประเทศคู่ค้า

เนื่องด้วยลักษณะที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายที่มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จังหวัดเชียงรายจึงสามารถติดต่อทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ดังต่อไปนี้

1) ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ ได้มีการติดต่อทำการค้าโดยผ่านทางด่านศุลกากรแม่สาย เป็นหลัก โดยใช้เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ สำหรับทางบกจะใช้เส้นทางสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ที่บริเวณจุดผ่านแดนถาวรแม่สาย เขตสุขาภิบาลอำเภอแม่สาย ส่วนทางน้ำ จะใช้ช่องทางการค้ารวม 5 จุด ได้แก่ บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านเหมืองแดง บ้านปางห้า บ้านสายลมจอย บ้านเกาะทราย และบริเวณจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านวังลาว โดยใช้เรือ และแพขนานยนต์ เนื่องจากมีแม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก กันแนวเขตแดนบริเวณจุดดังกล่าว

2) ประเทศ สปป.ลาว มีการติดต่อการค้าโดยใช้การคมนาคมทางน้ำเท่านั้น เนื่องจากมีลำน้ำโขงกันแนวเขตแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านเชียงของ บ้านเชียงแสน จุดผ่อนปรนบ้านแจมปอง และจุดผ่านแดนบ้านใจโก้

3) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนตอนใต้) แม้ว่าจีนและจังหวัดเชียงรายจะไม่มีชายแดนติดต่อกันโดยตรงก็ตาม แต่ก็ได้ติดต่อการค้าระหว่างกันในลักษณะการค้าชายแดนโดยอาศัยช่องทางการค้า ประกอบด้วย

- ทางบก จากจังหวัดเชียงราย สามารถติดต่อกับจีนตอนใต้ ได้ 2 ทาง คือ

เส้นทางที่ 1 ไทย - เมียนมาร์ - จีน

เริ่มจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผ่านสะพานท่าซี้เหล็ก (สะพานมิตรภาพไทย-พม่า) เข้าสู่เมืองท่าซี้เหล็ก ไปยังเมืองเชียงตุง ของสาธารณรัฐเมียนมาร์ ระยะทางประมาณ 184 กิโลเมตร แล้วผ่านไปยังเมืองต้าลี่ของจีน ระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร สภาพเส้นทางยังไม่สะดวกเท่าที่ควร บางช่วงยังเป็นถนนดินลูกรังอยู่ในช่วงระหว่างการซ่อมแซมปรับปรุงโดยรัฐบาลเมียนมาร์

เส้นทางที่ 2 ไทย – สปป.ลาว – จีน

เริ่มจากอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผ่านเมืองห้วยทราย ของ สปป.ลาว ไปยังเมืองหลวงน้ำทา บ่อแต่น บ่อหาร ซึ่งอยู่บริเวณชายแดนของ สปป.ลาว และจีน ระยะทางประมาณ 254 กิโลเมตร และเข้าสู่ประเทศจีนถึงเมืองจิงหนิง รวมระยะทางประมาณ 460 กิโลเมตร

- ทางน้ำ อาศัยลำน้ำโขง หรือแม่น้ำล้านช้าง เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งและติดต่อทางการค้าระหว่างกัน เนื่องจากแม่น้ำโขงมีจุดเริ่มต้นทางทิศใต้ของมณฑลชิงไฮของจีน แล้วไหลผ่านทางตะวันออกของธิเบตเข้าสู่มณฑลยูนนานทางทิศตะวันตกก่อนไหลออกจากจีน ผ่าน สปป.ลาว สาธารณรัฐเมียนมาร์ มายังประเทศไทย ก่อนจะไหลไปสู่กัมพูชา และเวียดนาม รวมระยะทางของลำน้ำยาวประมาณ 4,800 กิโลเมตร ช่วงที่ไหลสู่เขตติดต่อระหว่างเมียนมาร์และ สปป.ลาว เรียกว่า แม่น้ำโขง

เมืองสำคัญที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขงด้านประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ ประกอบด้วย เมืองเชียงลา มั่งหลิง และหวานปิง ส่วนที่อยู่ฝั่งซ้ายหรือด้าน สปป.ลาว ประกอบด้วย เมืองเชียงก๊ก เมืองบั้งก่อ เมืองมอง ต้นผึ้ง และห้วยทราย ส่วนที่อยู่ในเขตไทย ได้แก่ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน และเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

การคมนาคมขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขง จากเมืองจิงหนิง (เชียงรุ่ง - อยู่ในแคว้นสิบสองปันนา) ของจีน มายังท่าเทียบเรืออำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี แต่เฉพาะฤดูแล้งช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม เท่านั้น ที่จะต้องใช้เรือขนาดเล็กต่ำกว่า 50 ตัน เพราะน้ำในลำน้ำมีน้อยและตื้น แต่ในฤดูน้ำหลาก น้ำในลำน้ำโขงมีมากสามารถใช้เรือใหญ่ขนาด 150 ตันได้ การเดินทางขาล่อง จากเมืองจิงหนิง มายังท่าเทียบเรือขนถ่ายสินค้าด่านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง แต่หากกลับต้องทวนกระแสน้ำ จะใช้เวลาประมาณ 12 ชั่วโมง

- ทางอากาศ บริษัท การบินไทย จำกัด จะเปิดเส้นทางจากจังหวัดเชียงใหม่ – เชียงราย – จิงหนิง (เชียงรุ่ง ของจีน) และจาก จิงหนิง – เชียงราย – เชียงใหม่ และหากการค้าจังหวัด เชียงรายมีโครงการที่จะผลักดันเส้นทางการบินระหว่างจังหวัดเชียงราย – มณฑลเหอเป่ย์ (สาธารณรัฐเมียนมาร์) และเชียงราย – หลวงพระบาง (สปป.ลาว) ในอนาคตด้วยเช่นกัน

จึงกล่าวได้ว่า อำเภอแม่สาย มีความได้เปรียบด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่เหนือสุดของจังหวัด เชียงรายและมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ สปป.ลาว และอยู่ไม่ไกลจากเมืองสำคัญต่าง ๆ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนตอนใต้) ดังนั้น จากที่ผ่านมามีอำเภอแม่สาย โดยเฉพาะศุลกากรแม่สาย ได้ดำเนินการติดต่อทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสาม ดังกล่าวข้างต้น โดยอาศัยช่องทางติดต่อการค้าผ่านทางด่านศุลกากรแม่สาย เป็นหลัก

3.7 การค้าชายแดนด่านแม่สาย

จากการที่อำเภอแม่สาย ได้รับการพัฒนาขยายเมืองให้มีความเจริญ และความเพียบพร้อมทุก ๆ ด้าน เพื่อให้สมกับเป็นเมืองหน้าด่านการค้าของไทย ภาครัฐจึงได้กำหนดนโยบายที่สำคัญ 2 นโยบาย ในการพัฒนาอำเภอแม่สาย ได้แก่

1) นโยบายเปิดจุดผ่อนปรนที่บริเวณด่านพรมแดนอำเภอแม่สาย ประกอบด้วย บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านเหมืองแดง บ้านปางห้า บ้านสายลมจอย และจุดผ่อนปรนบ้านเกาะทราย รวมกับจุดผ่านแดนถาวรที่มีอยู่ก่อนแล้วบริเวณด่านศุลกากรแม่สาย ทำให้อำเภอแม่สายมีช่องทางติดต่อการค้า รวมทั้งสิ้น 6 จุด จึงมีศักยภาพด้านการค้าชายแดนสูงกว่าอำเภอชายแดนอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงราย

2) นโยบายส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ที่ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายให้จุดผ่อนปรนดังกล่าวเป็นพื้นที่หลักในแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

จากนโยบายทั้งสองนี้ ส่งผลให้นักธุรกิจชาวไทยมีการติดต่อค้าขายกับชาวเมืองท่าซีเหล็ก ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ และเมืองสำคัญของจีนตอนใต้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ ก็ได้ผ่อนปรนให้ประชาชนของตนสามารถค้าขายได้โดยเสรี จึงเป็นเสมือนแรงกระตุ้นทำให้เศรษฐกิจของเมืองท่าซีเหล็กกระเตื้องขึ้นตามลำดับ ทำให้นักธุรกิจชาวไทยติดต่อทำการค้าหลายประเภทกับเมืองท่าซีเหล็ก ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ และนักท่องเที่ยวทั้งชาวเอเชียและชาวยุโรปเองก็มีความสนใจเดินทางมาเที่ยวในอำเภอแม่สายและเมืองท่าซีเหล็กมากขึ้น และนิยมข้ามสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เพื่อไปเที่ยวชม และหาซื้อสินค้าจากอำเภอท่าซีเหล็กมากขึ้น เพราะเป็นสินค้าราคาถูก มีให้เลือกหลายชนิด ส่งผลให้สุขาภิบาลแม่สาย นอกจากจะเป็นเมืองชายแดนที่มีการขยายตัวรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีกิจกรรมด้านการค้าชายแดนเคลื่อนไหวต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาแล้ว ยังเป็นเมืองท่องเที่ยวและมีจุดผ่านแดน ที่มีนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวชมและผ่านไปยังเมืองท่าซีเหล็กของสาธารณรัฐเมียนมาร์เป็นจำนวนมากในช่วงวันหยุดและเทศกาลของทุกปีด้วยเช่นกัน

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย เกี่ยวกับนโยบายด้านต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจของผู้ประกอบการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.6 เห็นว่าได้แก่ นโยบายการเปิดด่านพรมแดนไทย-พม่า และการสาธารณรัฐเมียนมาร์เปิดเสรีทางการค้า รองลงมาร้อยละ 20.8 เห็นว่าได้แก่นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีเพียงร้อยละ 19.6 และ 6.0 เท่านั้น ที่เห็นว่าได้แก่นโยบายการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเป็นถนนสี่เลน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.24)

3.7.1 การนำเข้า

จากมูลค่าการค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรในภาคเหนือ พ.ศ. 2538 – 2540 (ดังแสดงในตารางที่ 3.25) จะเห็นได้ว่า สภาพการค้าชายแดนในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงราย ตาก เชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในด้านการนำเข้าสินค้า แสดงให้เห็นว่า มูลค่าการนำเข้าสินค้าของจังหวัดเชียงราย เป็นไปอย่างคึกคักต่อเนื่อง ซึ่งสังเกตได้จากมูลค่านำเข้าเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยมีมูลค่าการนำเข้าถึง 135.9 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2538 และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 266.4 และ 351.4 ล้านบาทในปี 2539 และ 2540 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเฉพาะจังหวัดเชียงรายจะเห็นได้ว่า มูลค่านำเข้าสินค้าที่ผ่านด่านศุลกากรแม่สายก็พบว่ามียอดราเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เช่นเดียวกัน โดยพบว่าในปี 2538 มีมูลค่าเท่ากับ 17,869 ล้านบาท และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 63,314 ล้านบาทในปี 2539 และเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2540 เป็น 96,905 ด้วยเช่นกัน

สำหรับมูลค่านำเข้าสินค้าจากสาธารณรัฐเมียนมาร์ – สปป.ลาว – จีน (ตอนใต้) พ.ศ. 2538 – 2540 ของจังหวัดเชียงราย (ตารางที่ 3.26) พบว่า ในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่ารวม 136 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 266.4 และ 351.3 ล้านบาท ในปี 2539 และ 2540 ตามลำดับ ส่วนมูลค่านำเข้าสินค้าจากสาธารณรัฐเมียนมาร์ ของอำเภอแม่สาย ผ่านด่านศุลกากรแม่สาย ปี พ.ศ. 2535 – 2540 (ตารางที่ 2 28) พบว่า ในปี พ.ศ. 2535 มียอดนำเข้ารวม 17.2 ล้านบาท และมียอดสูงขึ้นในปี 2536 และ 2537 รวมเป็น 36.7 และ 124.5 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนในปี 2538 รัฐบาลเมียนมาร์ได้ทำการกวาดล้างกองกำลังชนกุ่มน้อย และกองกำลังติดอาวุธของขุนซ่า ตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ บริเวณเมืองท่าซี้เหล็ก ซึ่งอยู่ตรงข้ามอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย การกวาดล้างของรัฐบาลเมียนมาร์ในครั้งนั้นเป็นไปอย่างหนักหน่วงและต่อเนื่อง บางครั้งได้ยิงเสียขึงปืนและจรวดตังไปไกลกว่า 20 กิโลเมตร ส่งผลให้ผู้ประกอบการบริเวณแนวชายแดนไทย-ท่าซี้เหล็ก เกือบทั้งหมดต้องปิดร้านหยุดประกอบการเป็นการชั่วคราว และบางส่วนได้อพยพขนย้ายสิ่งของออกจากพื้นที่ชายแดนดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อภาวะการค้าชายแดนทำให้มูลค่านำเข้าสินค้าลดลงอย่างมาก ทำให้ในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่านำเข้าเพียง 17.9 ล้านบาท ในขณะที่ปี 2539 ภาวะการณั้รื้อได้สงบลง จึงทำให้มีมูลค่านำเข้ากระตื้องขึ้น เป็น 83.3 ล้านบาท และในปี 2540 มีมูลค่า 96.9 ล้านบาท

จึงเห็นได้ว่า ภาวะการค้าชายแดนของอำเภอแม่สายกับสาธารณรัฐเมียนมาร์ มีสภาพในลักษณะที่ดีมาโดยตลอด แต่ถ้ามีเหตุการณ์สู้รบบริเวณชายแดนเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการที่กองทหารไทยปะทะกับชนกุ่มน้อยหรือกองกำลังของต่างชาติ หรือการสู้รบภายในประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ก็ตาม ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพการค้าชายแดนในทางที่เลวร้ายอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เนื่องจากแนวชายแดนของประเทศไทยและสาธารณรัฐเมียนมาร์บริเวณอำเภอแม่สายอยู่ใกล้ชิดติดกันมาก มีเพียงแค่น้ำสายซึ่งมีความแคบของลำน้ำมากเป็นที่กั้นอาณาเขตของสองประเทศ ดังนั้นจึงเป็นจุดปะทะบางต่อสภาพเศรษฐกิจของอำเภอแม่สายในยามสู้รบเสมอ

ในด้านสินค้าที่ผู้ประกอบการในอำเภอแม่สายส่งนำเข้าจากสาธารณรัฐเมียนมาร์ ส่วนใหญ่ ได้แก่ หินสีแดงคล้ายทับทิมที่ยังไม่ได้ตกแต่ง ทับทิมสีแดงที่ยังไม่ได้เจียรไน หินสีแดงยังไม่ได้เจียรไน นอกจากนี้ยังมีกรนำเข้า สินค้าอื่น ๆ อีกมากมายหลายชนิด (ดังแสดงในตารางที่ 3.30) ซึ่งในส่วนของสินค้านำเข้าดังกล่าว อาจแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) สินค้านำเข้าประเภทหินมีค่า สินค้าประเภทนี้ผู้ประกอบการในอำเภอแม่สายจะส่งนำเข้ามามือเจียรไน และขึ้นรูปเพื่อทำเป็นเครื่องประดับอัญมณีรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอำเภอแม่สายเป็นอำเภอหนึ่งที่มีชื่อเสียงในด้านนี้ และในแต่ละปีตลาดการค้าพลอยในอำเภอแม่สายมีเงินหมุนเวียนสะพัดกว่าพันล้านบาทต่อปีและคาดว่าจะมีแนวโน้มสูงขึ้นและขยายตัวมากขึ้นต่อไปในอนาคต เพราะสินค้านี้มีความต้องการอย่างสูง เป็นที่นิยมของลูกค้านักท่องเที่ยวอย่างมาก ส่วนหินมีค่าที่นำเข้ามาได้แก่ หินสีแดงคล้ายทับทิมที่ยังไม่ได้ตกแต่ง ทับทิมสีแดงที่ยังไม่ได้เจียรไน หินสีแดงยังไม่ได้เจียรไน ทับทิม และหินหยกที่ยังไม่ได้เจียรไน

2) สินค้านำเข้าประเภทเครื่องอุปโภค บริโภค เช่น สุรา บุหรี่ เท็ดหอมแห้ง เครื่องไม้แกะสลัก เสื้อกันหนาว และผลไม้ เช่น แอปเปิลสด เป็นต้น ซึ่งสินค้านี้ก็ล้วนเป็นที่นิยมในการหาซื้อของลูกค้าเพื่อนำไปเป็นของฝากให้แก่ญาติมิตร เป็นของที่ระลึกที่ได้มาเยือนอำเภอแม่สาย

3) สินค้านำเข้าประเภทอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้าง อาทิ หินก่อสร้าง ดินลูกรัง และปูนซีเมนต์ สินค้านี้ก็ล้วนมีนักธุรกิจไทยได้รับอนุญาตให้เข้าไปดำเนินการลงทุนในสาธารณรัฐเมียนมาร์ จึงคาดได้ว่าในอนาคตถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จากรัฐบาลเมียนมาร์ ก็คาดว่าจะมีสินค้านี้จะทวีความสำคัญและเป็นคู่แข่งสำคัญของสินค้าภายในประเทศ

ตารางที่ 3.24 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับนโยบายด้านต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจของตน

นโยบาย	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเปิดด่านพรมแดนไทย-พม่าและรัฐบาลเมียนมาร์เปิดเสรีทางการค้า	70	28.0	53	21.2	31	2.4	154	61.6
นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	16	6.4	28	11.2	8	3.2	52	20.8
การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล	17	6.8	28	11.2	4	1.6	49	19.6
การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเป็นถนนสี่เลน	2	0.8	13	5.2	0	0.0	15	6.0

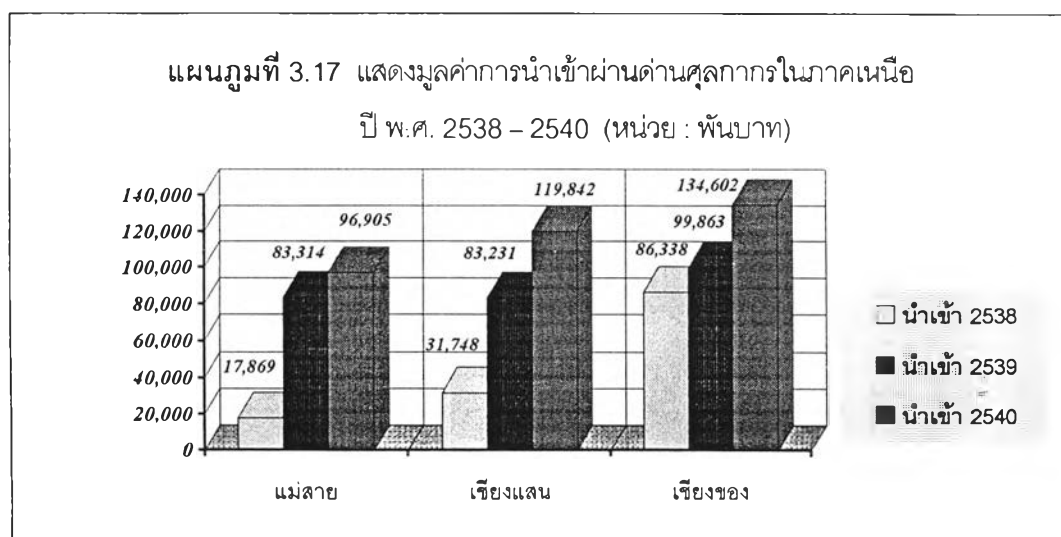
ที่มา : จากแบบสอบถาม

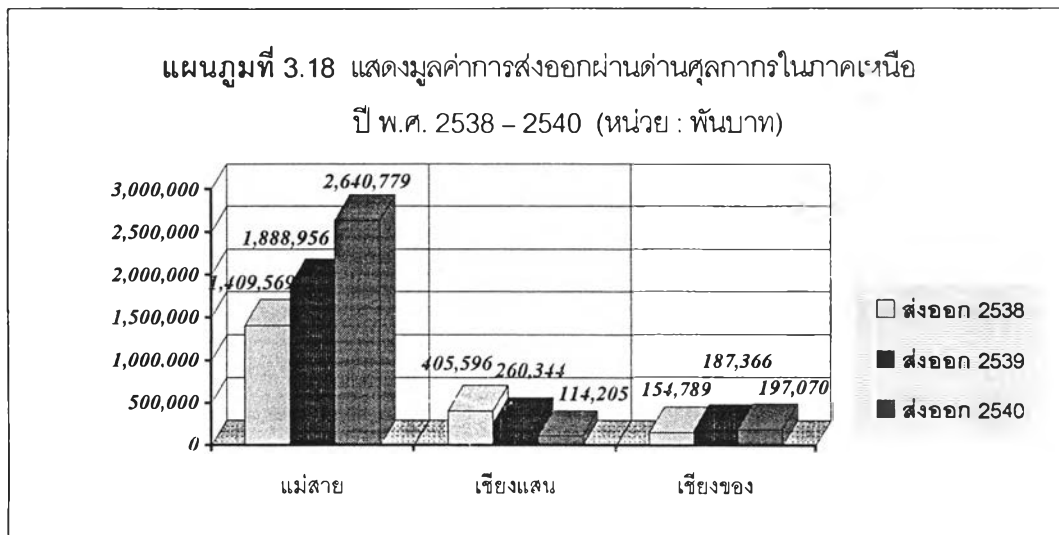
ตารางที่ 3.25 มูลค่าการค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรในภาคเหนือ พ.ศ. 2538 – 2540

หน่วย : พันบาท.

ด่านศุลกากร	นำเข้า			ส่งออก		
	2538	2539	2540	2538	2539	2540
จังหวัดเชียงราย						
แม่สาย	17,869	83,314	96,905	1,409,569	1,838,956	2,640,779
เชียงแสน	31,748	83,231	119,842	405,596	260,344	114,205
เชียงของ	86,338	99,863	134,602	154,789	137,366	197,070
รวม	135,955	266,408	351,349	1,969,954	2,336,666	2,952,054
จังหวัดตาก						
แม่สอด	9,693	7,298	22,476	803,935	1,058,608	3,155,070
รวม	9,693	7,298	22,476	803,935	1,058,608	3,155,070
จังหวัดเชียงใหม่						
เชียงดาว	11,628	13,094	74,257	1,957	9,017	107,360
รวม	11,628	13,094	74,257	1,957	9,017	107,360
จังหวัดแม่ฮ่องสอน						
แม่ฮ่องสอน	100,529	90,049	15,115	0	1,824	3,806
แม่สะเรียง	199,950	90,642	73,444	30,662	13,324	8,317
รวม	300,479	180,691	88,559	30,662	15,148	12,123
รวมทั้งภาคเหนือ	457,755	466,025	536,641	2,806,508	3,419,439	6,226,607

ที่มา : ด่านศุลกากรต่าง ๆ ในภาคเหนือ

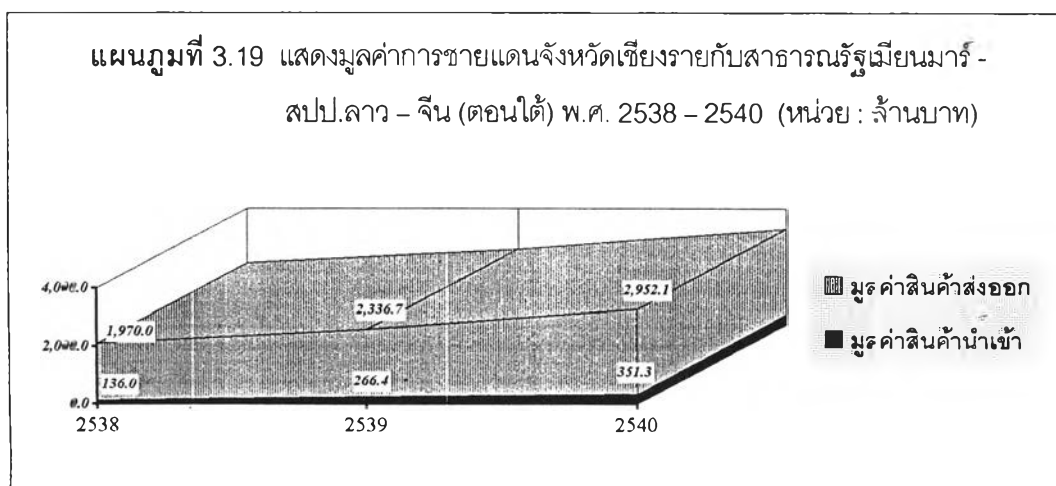

ตารางที่ 3.26 มูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงรายกับสาธารณรัฐเมียนมาร์ - สปป.ลาว - จีน (ตอนใต้) พ.ศ. 2538 – 2540

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	2538	2539	2540
ปริมาณการค้า	2,106.0	2,603.1	3,303.4
มูลค่าสินค้าส่งออก	1,970.0	2,336.7	2,952.1
มูลค่าสินค้านำเข้า	136.0	266.4	351.3
ดุลการค้า	1,834.0	2,070.3	2,600.8

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเกษตร และกรมสรรพสามิต จ.เชียงราย

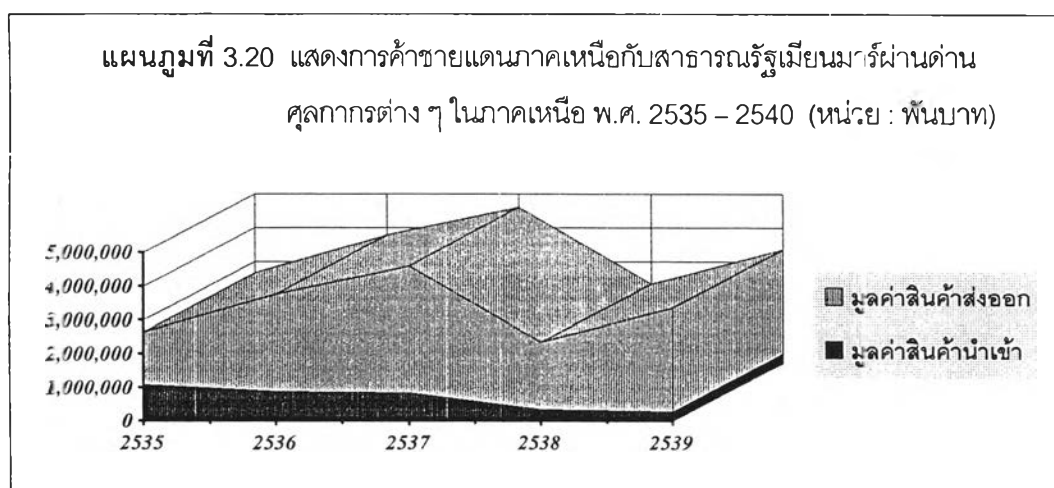

ตารางที่ 3.27 การค้าขายแดนภาคเหนือกับสาธารณรัฐเมียนมาร์ผ่านด่านศุลกากรต่างๆ ในภาคเหนือปี พ.ศ. 2535 – 2540

หน่วย : พันบาท.

รายการ	2535	2536	2537	2538	2539	2540
ปริมาณการค้า	2,665,022	3,780,629	4,606,787	2,342,646	3,368,679	-
มูลค่าสินค้าส่งออก	1,565,465	2,897,442	3,758,271	2,002,507	3,083,654	-
มูลค่าสินค้านำเข้า	1,099,557	883,187	848,516	340,139	285,025	-
ดุลการค้า	465,908	2,014,255	2,909,755	1,662,368	2,798,629	-

ที่มา : ด่านศุลกากรต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย

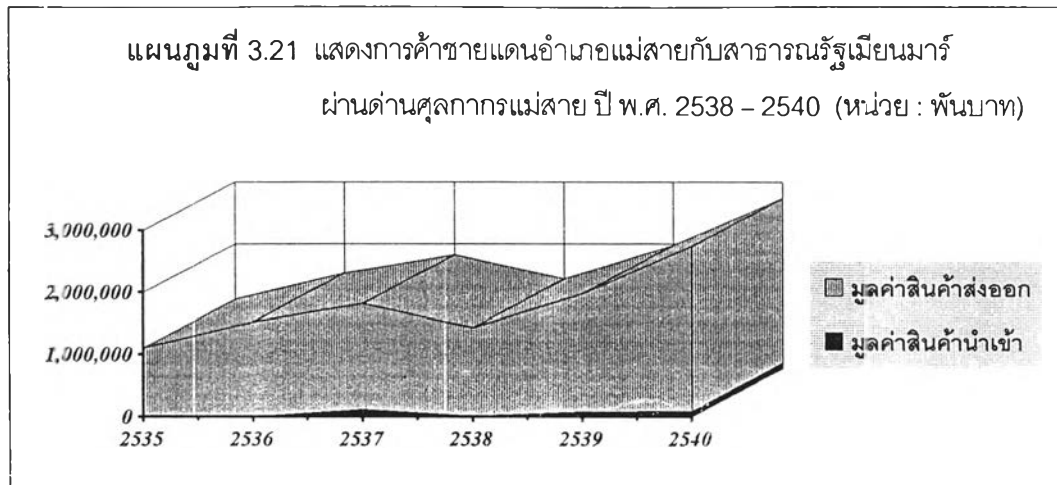

ตารางที่ 3.28 การค้าขายแดนอำเภอแม่สายกับสาธารณรัฐเมียนมาร์ ผ่านด่านศุลกากรแม่สาย ปี พ.ศ. 2535 – 2540

หน่วย : พันบาท.

รายการ	2535	2536	2537	2538	2539	2540
ปริมาณการค้า	1,110,872	1,554,642	1,818,415	1,427,438	1,972,270	2,737,684
มูลค่าสินค้าส่งออก	1,093,703	1,517,888	1,693,902	1,409,569	1,888,956	2,640,779
มูลค่าสินค้านำเข้า	17,169	36,754	124,513	17,869	83,314	96,905
ดุลการค้า	1,076,534	1,481,134	1,569,389	1,391,700	1,805,642	2,543,874

ที่มา : ด่านศุลกากรแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.29 สถิติการจับกุมสินค้าลักลอบหนีศุลกากร ด้านศุลกากรแม่สาย ปี พ.ศ. 2538 – 2541

ปีงบประมาณ	จำนวนคดี (ราย)	มูลค่าสินค้า (บาท)
2538	140	2,789,378
2539	117	1,757,768
2540	119	6,905,477
2541 (ถึง พ.ศ. 41)	036	3,081,532

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.30 รายการสินค้านำเข้าจากสาธารณรัฐเมียนมาร์ 10 อันดับ ระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน 2541

ลำดับ	รายการ	ปริมาณ	หน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)
1	หินสีแดงคล้ายทับทิมยังไม่ได้ตกแต่ง	93.24	ตัน	79.54
2	ทับทิมสีแดงยังไม่ได้เจียรไน	0.02	ตัน	29.84
3	หินสีแดงยังไม่ได้เจียรไน	2.00	กก.	3.82
4	โค-กระบือมีชีวิต	69.13	ตัน	2.57
5	หินหยกยังไม่ได้เจียรไน	5.25	ตัน	2.01
6	เครื่องทำน้ำร้อน	2.93	ตัน	0.65
7	เปลือกก่อกุบเป็นฝอย	70.55	ตัน	0.61
8	เปลือกไม้บงบด	47.76	ตัน	0.40
9	หวายดิบชนิดเส้น	42.24	ตัน	0.14
10	ตะขอบีตปลา	0.23	ตัน	0.14

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สาย เชียงของ และเชียงแสน สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.31 รายการสินค้าส่งออกสู่สาธารณรัฐเมียนมาร์ 10 อันดับ ระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน 2541

ลำดับ	รายการ	ปริมาณ	หน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)
1	สินค้าอุปโภค-บริโภค	7,700.11	ตัน	310.92
2	น้ำมันเชื้อเพลิง	23,339.79	ตัน	198.91
3	ยางรถยนต์	1,671.93	ตัน	159.96
4	ผ้าฝ้าย ผ้าสี ผ้าทอ	241.34	ตัน	63.17
5	ผงชูรส	1,281.14	ตัน	57.81
6	ยาปฏิชีวนะ	27.68	ตัน	40.21
7	ปูนซีเมนต์	28,394.76	ตัน	39.62
8	เส้นด้าย	162.45	ตัน	17.72
9	น้ำมันหล่อลื่น	290.77	ตัน	8.58
10	ข้อต่อพลาสติก PVC.	263.24	ตัน	8.25

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สาย เชียงของ และเชียงแสน สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย

3.7.2 การส่งออก

จากตารางที่ 3.25 ซึ่งแสดงมูลค่าการค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรในภาคเหนือ พ.ศ. 2538 – 2540 เมื่อพิจารณามูลค่าส่งออกจะเห็นได้ว่า มูลค่าส่งออกสินค้าโดยรวมผ่านด่านศุลกากรต่าง ๆ จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2538 และ 2539 มีมูลค่าสูงกว่าทุกจังหวัดอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้นในปี พ.ศ. 2540 เท่านั้น ที่มีมูลค่าเป็นรองจังหวัดตาก แต่ก็ยังสูงกว่าจังหวัดอื่นเหมือนปีที่ผ่านมาเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดเชียงรายมีมูลค่าส่งออกรวม 1,969.9 ล้านบาท และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นในปี 2539 และ 2540 เท่ากับ 2,336.7 และ 2,952.1 ล้านบาท ตามลำดับ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจาก

ประการแรก จังหวัดเชียงรายมีช่องทางการค้าผ่านแดนรวม 10 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 3 จุด จุดผ่อนปรน 5 จุด และจุดผ่านแดนชั่วคราว 2 จุด โดยกระจายอยู่ใน 4 อำเภอ คือ อำเภอแม่สาย 5 จุด อำเภอเชียงแสน 2 จุด อำเภอเชียงของ 2 จุด และอำเภอเวียงแก่น 1 จุด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า จังหวัดเชียงรายมีช่องทางการค้าชายแดนมากกว่าทุกจังหวัดในภาคเหนือ

ประการที่สอง นอกจากช่องทางติดต่อการค้าที่มากกว่าแล้ว จังหวัดเชียงรายยังมีแนวชายแดนธรรมชาติยาวกว่า 310 กิโลเมตร ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และยังคงตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองสำคัญทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน มากกว่าทุกจังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเพียงประเทศเดียวเท่านั้น

ประการที่สาม จังหวัดเชียงรายมีระบบการคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย เชื่อมโยงเส้นทางไปสู่เมืองชายแดนต่าง ๆ ภายในจังหวัดอย่างทั่วถึง กอปรกับการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยในหลายรูปแบบ จึงทำให้เกิดความคล่องตัวในการขนส่งและสิ่งสินค้าจากแหล่งผลิต กระจายไปยังแหล่งพักเก็บสินค้าที่อยู่ตามแนวชายแดนของจังหวัด ในขณะที่เดียวกัน จังหวัดเชียงรายก็มีท่าอากาศยานนานาชาติที่สามารถรองรับการติดต่อการค้าระหว่างประเทศในระดับสากลที่กว้างขึ้นด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้มูลค่าการค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย โดยเฉลี่ยมีมูลค่าสูงกว่าทุกจังหวัดในภาคเหนือ

จากมูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงรายไปยังสาธารณรัฐเมียนมาร์ สปป.ลาว และจีนตอนใต้ ตามรายงานมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงราย กับสาธารณรัฐเมียนมาร์ – สปป.ลาว – จีนตอนใต้ พ.ศ. 2538 – 2540 (ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.26) จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่าส่งออกรวมทั้งสิ้น 1,970 พันล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ. 2539 และ พ.ศ. 2540 พบว่า มีมูลค่าส่งออกรวมเป็น 2,336.7 และ 2,952.1 พันล้านบาท ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมูลค่าสูงเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) ได้เปรียบดุลการค้าประเทศทั้ง 3 อย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่าดุลการค้า 1,834 พันล้านบาท ปี 2539 และ 2540 มีดุลการค้าเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2,070.3 และ 2,600.8 พันล้านบาท ตามลำดับ และคาดว่าจะอดดุลการค้าในปี 2541 และปีต่อ ๆ ไป จะมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อไปอีก

สำหรับการส่งออกสินค้าของอำเภอแม่สาย สู่สาธารณรัฐเมียนมาร์ผ่านด่านศุลกากรแม่สาย ปี พ.ศ. 2535 – 2540 พบว่า ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2538 ที่มียอดการส่งออกที่ตกต่ำลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2537 มีมูลค่าส่งออก 1,693.9 ล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่าการส่งออกลดลงเหลือเพียง 1,409.6 ล้านบาท (ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลเมียนมาร์ได้ทำการกวาดล้างกองกำลังกระเหรี่ยงและกองกำลังขุนสา ดังได้กล่าวมาแล้ว) หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2539 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการส่งออกสินค้ามีค่าสูงถึง 1,888.9 และ ในปี 2540 มีมูลค่าสูงถึง 2,640.8 ล้านบาท ซึ่งเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2535 ซึ่งมีเพียง 1,093.7 ล้านบาทแล้วจะเห็นได้ว่ามูลค่าส่งออกในปี พ.ศ. 2540 มากกว่าปี พ.ศ. 2535 ถึง 1,547.1 ล้านบาท ซึ่งใกล้เคียงกับมูลค่าส่งออกในปี 2536 ทั้งปี (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.2E)

สำหรับการส่งออกสินค้าของอำเภอแม่สายและสุขาภิบาลแม่สาย พบว่า สินค้าที่ส่งออกไปยังสาธารณรัฐเมียนมาร์ที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ สินค้าส่งออกประเภทสินค้าอุปโภค-บริโภค ได้แก่ ผงชูรส เสื้อผ้าสำเร็จรูป เส้นใยประดิษฐ์ เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด เครื่องดื่มต่าง ๆ และบุหรี่ย นอกจากนี้ยังมีสินค้าส่งออกประเภทวัสดุก่อสร้าง เช่น เหล็กเส้น ปูนซีเมนต์ สังกะสี และตะปู เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสาร และระดับในการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขยายตัวของสาขาภิบาลแม่สายในด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว จากการศึกษาค้นพบว่า ประเภทของแหล่งข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว (ตารางที่ 3.32) พบว่า ส่วนใหญ่รับทราบจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 39.2 ทั้งนี้เพราะปัจจุบันโทรทัศน์ได้เข้ามามีส่วนร่วมและกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทุกครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีไว้ชมรับรู้อخبارและความบันเทิง รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 36.4 จากวิทยุ ร้อยละ 12.4 จากวารสารต่าง ๆ ร้อยละ 10.0 จากเอกสารทางราชการ ร้อยละ 6.0 และแหล่งข้อมูลที่รับทราบที่น้อยที่สุดคือ จากรายงานการประชุมหรือสัมมนา พบเพียงร้อยละ 2.4 เท่านั้น และกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 8.0 รับทราบข้อมูลดังกล่าวจากแหล่งอื่น ๆ เช่น จากการบอกเล่าจากเพื่อน หรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสาขาภิบาลแม่สาย เป็นต้น

สำหรับระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการขยายตัวของสาขาภิบาลแม่สายในด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว (ตารางที่ 3.33) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 44.8 มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขยายตัวของสาขาภิบาลแม่สายในด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ร้อยละ 39.6 รับทราบในระดับน้อย กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 11.2 ไม่ได้ทราบข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และมีเพียง ร้อยละ 4.4 เท่านั้น ที่รับทราบในระดับที่มาก

ตารางที่ 3.32 ประเภทของแหล่งข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว

ประเภทแหล่งข้อมูล	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โทรทัศน์	39	15.6	43	17.2	16	6.4	98	39.2
หนังสือพิมพ์	33	13.2	38	15.2	20	8.0	91	36.4
วิทยุ	6	2.4	21	8.4	4	1.6	31	12.4
วารสารต่าง ๆ	10	4.0	12	4.8	3	1.2	25	10.0
เอกสารทางราชการ	11	4.4	2	0.8	2	0.8	15	6.0
รายงานการประชุม สัมมนา	0	0.0	6	2.4	0	0.0	6	2.4
อื่น ๆ	6	2.4	10	4.0	4	1.6	20	8.0

ที่มา : จากแบบสอบถาม

ตารางที่ 3.33 การรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการขยายตัวของสุขาภิบาลแม่สายในด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว

การรับทราบข้อมูลข่าวสาร	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	3	1.2	8	3.2	0	0.0	11	4.4
ปานกลาง	44	17.6	48	19.2	20	8.0	112	44.8
น้อย	38	15.2	44	17.6	17	6.8	99	39.6
ไม่ทราบเลย	10	4.0	14	5.6	4	1.6	28	11.2
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0

ที่มา : จากแบบสอบถาม

3.8 การท่องเที่ยวอำเภอแม่สาย

เนื่องจากสภาพทางกายภาพของอำเภอแม่สายที่มีแนวพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐเมียนมาร์ และลักษณะภูมิประเทศที่สวยงามและภูมิอากาศที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวและพักผ่อน อีกทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและเป็นโบราณสถานหลายแห่ง อันเป็นเสน่ห์ของเมืองแม่สายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาเที่ยวชมยังเมืองแม่สายอย่างสม่ำเสมอตลอดปี ประกอบกับปัจจุบันภาครัฐได้มีนโยบายปีส่งเสริมการท่องเที่ยว (ปีอะเมซซิ่งไทยแลนด์) และนโยบายเปิดจุดผ่อนปรนบริเวณด่านพรมแดนบ้านแม่สาย ส่งผลให้มีย่านักท่องเที่ยวนิยมข้ามสะพานมิตรภาพไทย-พม่า (ข้ามลำน้ำสาย) ไปเที่ยวยังตลาดอำเภอท่าลี่เหล็กของสาธารณรัฐเมียนมาร์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงวันหยุดมีนักท่องเที่ยวประมาณ 3,000 – 5,000 คนต่อวัน และในช่วงเทศกาลสำคัญจะเพิ่มเป็น 20,000 – 30,000 คนต่อวัน จึงทำให้พื้นที่สุขาภิบาลแม่สายได้รับความสนใจและมีการตื่นตัวด้านการลงทุนด้านบริการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

3.8.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอแม่สายและอำเภอใกล้เคียง

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่

1) สะพานมิตรภาพไทย-พม่า (ท่าลี่เหล็ก)

สะพานมิตรภาพไทย-พม่า เป็นสะพานข้ามลำน้ำสาย ซึ่งเป็นแนวพรมแดนธรรมชาติเป็นเส้นทางเชื่อมการคมนาคมระหว่างสุขาภิบาลแม่สาย จังหวัดเชียงราย กับอำเภอท่าลี่เหล็กของประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 110 (เชียงราย-ท่าลี่เหล็ก) พื้นที่บริเวณนี้ได้รับการขนานนามเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นดินแดน "เหนือสุดยอดในสยาม" นอกจากเป็นจุดผ่านแดนแล้ว ยังเป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรและด่านตรวจคนเข้าเมือง ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ

ข้ามสะพานไปเที่ยวยังเมืองท่าซี้เหล็กของเมียนมาร์กว่าแสนคน

สำหรับขั้นตอนในการข้ามพรมแดนไทย-เมียนมาร์ บริเวณสะพานมิตรภาพไทย-พม่า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

- เวลาเปิด-ปิดด่านพรมแดน ระหว่างเวลา 06.00 – 18.00 น. และ 06.00 – 21.00 น. ในวันศุกร์ เสาร์ และวันนักขัตฤกษ์
- อัตราค่าผ่านพรมแดนที่เจ้าหน้าที่ของประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์เรียกเก็บเพื่อผ่านพรมแดนเข้าไปในประเทศ คนไทยคนละ 5 บาท สำหรับชาวต่างประเทศคนละ 5 เหรียญสหรัฐ โดยใช้พาสปอร์ตไปติดต่อด่านตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย และจะเก็บค่าผ่านพรมแดนสำหรับชาวเมียนมาร์ที่จะข้ามมายังประเทศไทย คนละ 3 บาท
- อนุญาตให้ชาวไทยและชาวเมียนมาร์ข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ และเข้ามาในประเทศไทยห่างจากจุดผ่านแดนภายในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร
- นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้ถึงจังหวัดเชียงใหม่ โดยผ่านบริษัทนำเที่ยวที่แม่สาย โดยเสียค่าผ่านแดน คนละ 18 เหรียญสหรัฐ และค่านำพาหนะผ่านแดนคันละ 100 เหรียญสหรัฐ
- ฝ่ายไทยไม่เก็บค่าเดินผ่านแดน แต่เก็บค่าพาหนะมอเตอร์ไซด์ คันละ 20 บาท รถยนต์คันละ 50 บาท (ขาเข้า-ขาออก)
- การนำรถยนต์ผ่านเข้า-ออกด่านพรมแดน นอกเวลาราชการ ถ้าไม่มีคนโดยสารพาหนะ 1 คัน ให้เสียค่าธรรมเนียมขาเข้าและขาออก ครั้งละ 25 บาท รวม 50 บาท ถ้ามีคนโดยสารให้คิดรายตัว คนละ 5 บาท
- นอกเวลาราชการ งบการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ได้แก่
  - เวลา 06.00 – 08.30 น.
  - เวลา 12.00 – 13.00 น.
  - เวลา 16.30 – 18.00 น.
- เอกสารในการผ่านพรมแดน สำหรับบุคคลทั่วไปใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ส่วนรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ ใช้สำเนาทะเบียนรถเป็นหลัก
- การซื้อขายสินค้าในฝั่งท่าซี้เหล็ก ใช้เงินสกุลไทยเป็นหลัก
- ห้ามนำอาวุธทุกชนิดข้ามพรมแดนโดยเด็ดขาด
- การจราจรฝั่งพม่าใช้ระบบชิดขวา

2) เมืองท่าซี้เหล็ก

เมืองท่าซี้เหล็ก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ และตั้งอยู่ทางทิศเหนือของลำน้ำสายเมื่อเทียบกับประเทศไทย มีถนนสายหลักเพียงสายเดียว คือ ทางหลวงหมายเลข 4 ซึ่งเริ่มต้นบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เชื่อมระหว่างเมืองท่าซี้เหล็กกับเมืองเชียงตุง ไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 230 กิโลเมตร บริเวณพื้นที่ของเมืองท่าซี้เหล็ก มีจำนวนประชากรประมาณ 150,000 – 200,000 คน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณสองฟากถนนสายหลักที่ไปยังเชียงตุง โดยมีย่านการค้าตั้งอยู่บนถนนสายรองซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของสะพานข้ามแม่น้ำแม่สาย และอยู่ระหว่างถนนเชียงตุงกับแม่น้ำแม่สาย ท่าซี้เหล็กถูกโอบล้อมด้วยเนินเขามากกว่าเมืองแม่สาย โดยเฉพาะทางทิศตะวันตกและขึ้นไปทางเหนือของศูนย์กลางของเมือง ด้วยลักษณะดังกล่าว เมืองท่าซี้เหล็กจึงขยายตัวไปทางทิศตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา โดยจะเห็นได้จากสิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

เมืองท่าซี้เหล็ก ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวในด้านเป็นตลาดสินค้าราคาถูก ส่วนใหญ่ได้แก่ สินค้าเครื่องประดับ เสื้อผ้าแพรพรรณ อัญมณี บุหรี่ สุรา ไม้แกะสลัก สินค้าเกษตร ผลไม้เมืองหนาว สินค้าที่มาจากประเทศจีนและอินเดีย สำหรับนักท่องเที่ยวที่ซื้อสินค้าประเภทบุหรี่และสุราต่างประเทศ ทางภาครัฐมีข้อจำกัดในการนำเข้ามายังราชอาณาจักรไทยดังนี้คือ บุหรี่ได้ไม่เกิน 1 ห่อ สำหรับสุรานำเข้ามาได้ไม่เกิน 1 ขวด หากฝ่าฝืนจะถูกปรับ 10 เท่าของราคาสินค้าประเภทนั้น สำหรับสินค้าประเภทอื่น ๆ ถ้ามีความประสงค์จะนำเข้ามา ต้องได้รับการตรวจสอบหรือสอบถามจากเจ้าหน้าที่ก่อนจึงจะนำเข้ามาได้

3) พระธาตุดอยเวา

วัดพระธาตุดอยเวา อยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย ตั้งอยู่บนดอยริมฝั่งแม่น้ำสาย ตามประวัติกล่าวว่า พระองค์เวาหรือว่า กษัตริย์องค์ที่ 10 ผู้ครอบครองนครนาคพันธียกเป็นผู้สร้างเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระเกศาธาตุ ในปี พ.ศ. 296 ต่อมาได้ขำรูดทูลดโถมลงและได้รับการบูรณะซ่อมแซมในสมัยต่อ ๆ มาหลายครั้ง นับเป็นพระบรมธาตุที่เก่าแก่องค์หนึ่ง องค์พระธาตุตั้งอยู่บนดอยส่วนภายในวัดมีบริเวณที่ร่มรื่นสะดวกและสวยงาม และมีหอชมทิวทัศน์ซึ่งสามารถชมทิวทัศน์ตัวเมืองแม่สายบางส่วน และอำเภอท่าซี้เหล็ก ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ได้อย่างชัดเจน

4) ถ้ำผาจม

วัดถ้ำผาจม ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย ทางเข้าอยู่ใกล้ด่านตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย ห่างจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่าโดยเลียบลำน้ำแม่สายขึ้นไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2.5 กิโลเมตร ถ้ำผาจมเป็นถ้ำขนาดเล็กอยู่ภายในวัดถ้ำผาจมซึ่งเคยใช้เป็นสถานที่เพ็ญเพียรภาวนาและจำพรรษาเผยแผ่ธรรมของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ต่อมาทางวัดได้พัฒนาและติดตั้งระบบไฟฟ้าส่องสว่างเข้าสู่ตัวถ้ำเพื่อให้บริการแก่ผู้เข้าชม ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปที่สวยงาม และสถานที่แห่งนี้ยังเป็นสำนัก

วิปัสสนา เมื่อขึ้นไปข้างบนสามารถมองเห็นทิวทัศน์อำเภอกำแพงเหล็กของประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ได้อย่างชัดเจน

5) ชุนน้ำนางนอน

ชุนน้ำนางนอน ตั้งอยู่บริเวณดอยจ้อง หมู่ที่ 1 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย โดยอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่สายลงมาทางด้านใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร ตามเส้นทางช่วงแม่จัน-แม่สายระหว่างกิโลเมตรที่ 882 – 883 และมีทางแยกจากถนนใหญ่ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนตามธรรมชาติที่ร่มรื่น มีแอ่งน้ำไหลออกจากถ้ำบริเวณเชิงเขาซึ่งมีหลายถ้ำ น้ำในแอ่งใสไหลเย็นตลอดปี ทางหน่วยงานราชการได้จัดทำฝายกักเก็บน้ำไว้เพื่อทดลองไปยังลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตรที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

6) ถ้ำหลวงนางนอน

ถ้ำหลวงนางนอนตั้งอยู่บริเวณเทือกเขานางนอน บ้านน้ำจ้ำ หมู่ที่ 5 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย มีทางแยกจากถนนพหลโยธินบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 884 – 885 ระยะทางประมาณ 2.5 กิโลเมตร ลักษณะสถานที่เป็นกลุ่มถ้ำ 3 ถ้ำ มีถ้ำหลวงนางนอนเป็นถ้ำหินปูนที่มีขนาดใหญ่มากเชื่อกันว่ามีขนาดใหญ่และลึกมากที่สุดในประเทศไทย สำหรับความลึกนั้นเคยมีผู้เข้าไปสำรวจเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตรก็ยังไม่ถึงปลายถ้ำ บริเวณภายในถ้ำมีสภาพที่สวยงามและคงความเป็นธรรมชาติ ส่วนบริเวณข้างเคียงปากถ้ำมีพื้นที่กว้างขวางสามารถใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมเสริมและสิ่งบริการอื่น ๆ ได้ ส่วนอีก 2 ถ้ำ ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับถ้ำหลวงนางนอนแต่มีขนาดเล็กกว่ามาก

7) ถ้ำปุมถ้ำปลา

ถ้ำปุมถ้ำปลา ตั้งอยู่ในบริเวณเนินนางนอน หมู่ที่ 5 ตำบลโป่งผา ห่างจากตัวอำเภอแม่สายลงมาทางใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร โดยแยกจากถนนพหลโยธินเข้าไปประมาณ 1.5 กิโลเมตร ภายในบริเวณนี้จะมีน้ำไหลออกมาจากถ้ำ ซึ่งแต่เดิมมีเรื่องเล่าขานกันว่าภายในถ้ำมีปลามากมายหลายชนิดอาศัยอยู่และว่ายออกมาให้พบเห็นอยู่เสมอ ถ้ำปุมถ้ำปลานอกจากจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนตามธรรมชาติแล้ว ยังเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาบูชาด้วย

8) ถ้ำเสาหินพญานาค

ถ้ำเสาหินพญานาคตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย โดยอยู่ใกล้กับถ้ำปุมถ้ำปลา จากถนนสายหลักระหว่างอำเภอแม่จัน – แม่สาย แยกเข้าสู่ตัวถ้ำระหว่างกิโลเมตรที่ 878 – 879 ซึ่งเป็นถนนสายเดียวกันที่เข้าสู่กลุ่มถ้ำจ้องและถ้ำปุมถ้ำปลา บริเวณหลังวัดเสาหินพญานาคมีอ่างเก็บน้ำขนาดประมาณ 35 ไร่ ได้รับการจัดเป็นสวนสาธารณะมีร้านอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับตัวถ้ำเสาหินพญา

นาคจะตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของอ่างเก็บน้ำต้องพายเรือข้ามไป แต่เดิมก่อนที่จะมีการสร้างอ่างเก็บน้ำสามารถเดินข้ามลำน้ำไปสู่อ่างได้ ตัวถ้ำมีความลึกประมาณ 300 เมตร ภายในมีความสวยงามโดยเฉพาะหินงอกหินย้อยที่มีมอกและย้อยลงมาบรรจบกันเป็นแท่งคล้ายเสาหิน จึงเรียกกันว่า เสาหินพญานาค และมีทางเดิน บันไดคอนกรีต เชื่อมโยงระหว่างถ้ำเสาพญานาคไปยังบริเวณถ้ำปุมถ้ำปลาได้ นอกจากนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแล้วยังเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับถ้ำปุมถ้ำปลา

9) พระธาตุดอยตุง

วัดพระธาตุดอยตุง ตั้งอยู่ในเขตบ้านห้วยไคร้ ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย ไปตามเส้นทางหมายเลข 1149 ซึ่งแยกจากถนนสายอำเภอแม่จัน – แม่สาย ที่บ้านห้วยไคร้ เส้นทางเข้าไปผ่านภูเขาหลายลูกเป็นระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร สำหรับพระธาตุดอยตุง กล่าวกันว่า เป็นพระสถูปแห่งแรกของล้านนาไทย เป็นที่บรรจุพระรากขวัญ (กระดูกไหลปลาร้า) เบื้องซ้ายขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1454 สมัยพระเจ้าอชุตราช แห่งราชวงศ์สิงหนวัติ แคว้นโยนกนาคนคร และในการสมโภชพระบรมธาตุนั้น พระเจ้าอชุตราชได้ทรงศรัทธาให้สร้าง "ตุง" หรือธงตะขาบ มีความยาวถึงหนึ่งพันวา แขนงไว้บนปลายเสาสูงเพื่อเป็นพุทธบูชา ซึ่งเป็นที่มาของชื่อวัดและดอย จึงเป็นที่นับถือสักการะของประชาชนทั้งชาวไทย เมียนมาร์ และชาวลาว แต่ละปีจะมีประชาชนและนักท่องเที่ยวมาสักการะและเที่ยวชม อย่างเนืองแน่น ส่วนภายในบริเวณวัดมีสภาพแวดล้อมดี สามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้สวยงาม

10) พระตำหนักดอยตุง

พระตำหนักดอยตุง ตั้งอยู่ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง โดยไปตามเส้นทางหมายเลข 1149 ประมาณ 15 กิโลเมตร เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระตำหนักประกอบด้วยอาคารพระตำหนักและอาคารอื่น ๆ ซึ่งตกแต่งแบบสถาปัตยกรรมล้านนา นอกจากตัวอาคารที่งดงามแล้ว บริเวณโดยรอบยังปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่ไม่อาจหาชมได้ในที่ราบ และพระตำหนักนี้ยังสามารถชมทัศนียภาพมุมกว้างของภูมิประเทศเบื้องล่างได้เป็นอย่างดี

พระตำหนักดอยตุง เปิดให้ประชาชนเข้าชมรอบบริเวณได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09.30 – 16.30 น. โดยขอรับบัตรจากเจ้าหน้าที่อาคารอำนวยการ ด้านหน้าพระตำหนัก และเสียค่าธรรมเนียมเข้าชมคนละ 50 บาท ผู้เข้าชมควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย

11) สวนแม่ฟ้าหลวง

สวนแม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ด้านหลังพระตำหนักดอยตุง เป็นสวนดอกไม้ประดับที่ตกแต่งด้วยต้นไม้และไม้ประดับนานาพรรณ มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ สร้างโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

12) วัดป่าแดงหลวง

วัดป่าแดงหลวง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 11 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จากตลาดแม่สายมีถนนเหมืองแดงเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร วัดป่าแดงหลวงเป็นวัดโบราณที่สำคัญวัดหนึ่ง โดยเป็นที่ประดิษฐานของพระสิงห์แช่ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทำด้วยทองสัมฤทธิ์ ขนาดหน้าตักกว้าง 3 ศอก สูง 2 เมตร ซึ่งเป็นที่นับถือสักการะของประชาชนในความคิดดีสิริมาก ภายในบริเวณวัดมีสภาพแวดล้อมสะอาด ร่มรื่น

13) วัดไม้ลู่ขน

วัดไม้ลู่ขน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 10 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย ทางหน้าตลาดแม่สายมีทางแยกเข้าถนนเหมืองแดง ประมาณ 300 เมตร เป็นวัดโบราณที่แสดงถึงศิลปสถาปัตยกรรมของไทยใหญ่ที่โดดเด่น สภาพแวดล้อมภายในวัดสะอาด สวยงาม

14) หมู่บ้านอิ้วผามิ

หมู่บ้านผามิ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย ตามเส้นทางสายแม่จัน – แม่สาย บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 886 มีทางแยกเข้าสู่หมู่บ้านโดยมีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าไปเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ห่างจากพระธาตุดอยตุงประมาณ 10 กิโลเมตร หมู่บ้านผามิเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอิ้วขนาดใหญ่ประมาณกว่า 300 ครอบครัว ตัวหมู่บ้านอยู่บนดอยจึงสามารถมองเห็นทัศนียภาพของตัวเมืองแม่สายได้อย่างชัดเจน ภายในหมู่บ้านมีสภาพความเป็นอยู่แบบชนบท ดำรงวัฒนธรรมชาวเขาแบบดั้งเดิม ปัจจุบันพื้นที่นี้ใช้เป็นศูนย์บำบัดยาเสพติดชาวเขาในพื้นที่โครงการพัฒนาตุง

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอแม่สายดังกล่าวข้างต้น มีทั้งประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนา ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม แต่ส่วนใหญ่เป็นประเภทธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ดังแสดงในตารางที่ 3.34

สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้น พบว่า ถ้าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเพณีและกิจกรรม ควรเป็นช่วงฤดูหนาว คือ ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิอากาศอยู่ในช่วงที่เหมาะสมและมีความปลอดภัยต่อการเดินทาง เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่บนภูเขาสูง เส้นทางคมนาคมคดเคี้ยว ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนานั้น สามารถเที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากของอำเภอแม่สาย และอยู่ในเขตสุขาภิบาลแม่สาย ได้แก่ บริเวณด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า (สะพานท่าซี้เหล็ก) ซึ่งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสองประเทศ อันได้แก่ ไทยและสาธารณรัฐเมียนมาร์ แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมาจะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์สู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยกับทหารพม่า จนต้องมีการปิดด่านบ่อยครั้งก็ตาม แต่เมื่อสถานการณ์ดังกล่าวได้ยุติ

สงบลง บริเวณดังกล่าวก็ถือว่ามีความดีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวมาก และยังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่จะต้องหาโอกาสมาเยี่ยมชมสักครั้ง

ตารางที่ 3.34 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอแม่สายและอำเภอใกล้เคียงในจังหวัดเชียงราย จำแนกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว					
		ธรรมชาติ		ประวัติศาสตร์		วัฒนธรรม	
		แหล่งน้ำ	ถ้ำ	โบราณสถาน	วัด	ประกอบกิจกรรม	หมู่บ้านชาวเขา
1. ภูน้ำนางนอน	อ.แม่สาย						
2. ช่างเก็บน้ำถ้ำเสาหินพญานาค	อ.แม่สาย						
3. ถ้ำเสาหินพญานาค	อ.แม่สาย						
4. ถ้ำหลวงนางนอน	อ.แม่สาย						
5. ถ้ำปุมถ้ำปลา	อ.แม่สาย						
6. พระธาตุดอยเวา	อ.แม่สาย						
7. พระธาตุดอยตุง	อ.แม่สาย						
8. วัดถ้ำผาจม	อ.แม่สาย						
9. วัดป่าแดงหลวง	อ.แม่สาย						
10. วัดไม้ลูงน	อ.แม่สาย						
11. พระตำหนักดอยตุง	อ.แม่ฟ้าหลวง						
12. สวนแม่ฟ้าหลวง	อ.แม่ฟ้าหลวง						
13. สะพานมิตรภาพไทย-พม่า	อ.แม่สาย						
14. หมู่บ้านอีกอ้าวมณี	อ.แม่สาย						

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย

3.8.2 สถานการณ์การท่องเที่ยว

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายในช่วง ปี พ.ศ. 2535 – 2540 ดังมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.35 พอสรุปได้ว่า

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2535 – 2539) รวมทั้งหมด 3.95 ล้านคน โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย รวม 2.93 ล้านคน หรือร้อยละ 74.2 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 1.02 ล้านคน หรือร้อยละ 25.8 จากที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมาจากหลายประเทศทั้งในแถบเอเชีย ยุโรป เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ไต้หวัน ฝรั่งเศส เยอรมัน และจากออสเตรเลีย เป็นต้น และจากการสังเกตที่ผ่านมามีพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาในลักษณะ กรุ๊ปทัวร์มากกว่านักท่องเที่ยวแบบอิสระ

ในด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วลดลง จากเฉลี่ยวันละ 2,732 บาท/คน/วัน เป็น 2,122 บาท/คน/วัน ในปี 2539 ซึ่งมีค่าลดลงทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ สำหรับสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวมีการระมัดระวังในการใช้จ่ายมากขึ้น

สำหรับวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวพบว่า มีอัตราลดลงเช่นเดียวกัน คือเฉลี่ย 3.19 วัน/คน ในปี พ.ศ. 2535 ลดลงเป็น 2.56 วัน/คน โดยลดลงทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2537 ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย แต่ในระยะถัดมาคือในปี 2538 – 2539 ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลับสูงกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความนิยมในการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายสูง ส่วนอัตราการเข้าพักโรงแรม พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2537 มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จาก ร้อยละ 57.4 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 70.6 ในปี 2538 แต่กลับลดลงเหลือร้อยละ 66.4 และ 45.9 ในปี 2538 และ 2539 ตามลำดับ

สำหรับรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พบว่ามีอัตราไม่สม่ำเสมอ โดยเพิ่มและลดลงสลับกันไปในแต่ละปีทั้งขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศและภาวะกำลังของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะสังเกตได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2537 จังหวัดเชียงรายอาจกล่าวได้ว่ามีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงที่สุดในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา โดยมีรายได้ 44,446 ล้านบาท ในขณะที่ปี พ.ศ. 2535 มีรายได้เพียง 4,563.8 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2539 มีรายได้เพิ่มขึ้นจากปี 2535 ก็จริง โดยมีรายได้ 5,366 ล้านบาท และก็ยังน้อยกว่ารายได้ในปี 2537 อย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะว่าในช่วงปี ดังกล่าวภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาก และจากการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นค่า

ใช้จ่ายเกี่ยวกับการซื้อของที่ระลึก ถึงร้อยละ 30 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักและอาหาร ประมาณร้อยละ 27 และ 17 ตามลำดับ เป็นค่าบันเทิง ร้อยละ 11 และค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 15 ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า รายจ่ายของนักท่องเที่ยวยิ่งมากเท่าใด ย่อมมีผลต่อการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้นตามไปด้วยนั่นเอง

ตารางที่ 3.35 สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2535 – 2540

รายการ	2535	2536	2537	2538	2539
1. จำนวนนักท่องเที่ยว (ล้านคน)					
1.1 ชาวไทย	0.43	0.55	0.58	0.63	0.74
1.2 ชาวต่างประเทศ	0.14	0.18	0.22	0.22	0.25
รวม	0.57	0.74	0.80	0.85	0.99
2. ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (บาท/คน/วัน)					
2.1 ชาวไทย	2,419	1,797	1,861	1,962	2,058
2.2 ชาวต่างประเทศ	2,964	1,836	2,201	2,234	2,337
เฉลี่ย	2,732	1,807	1,955	2,032	2,122
3. ระยะเวลาพำนักเฉลี่ย (วัน/คน)					
3.1 ชาวไทย	3.09	2.74	2.72	2.59	2.59
3.2 ชาวต่างประเทศ	3.29	2.84	3.12	2.46	2.46
เฉลี่ย	3.19	2.78	2.83	2.56	2.56
4. อัตราการเข้าพักแรมของโรงแรม (ร้อยละ)	57.4	65.9	70.6	66.4	45.9
5. ผู้โดยสารผ่านท่าอากาศยาน					
5.1 ขาเข้า (พันคน)	102	150	216	258	258
5.2 ขาออก (พันคน)	112	170	240	240	281
6. รายได้จากการท่องเที่ยว* (ล้านบาท)	4,563.8	3,848.7	44,446	4,410	5,366

หมายเหตุ : * คำนวณจากจำนวนนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่าย และระยะเวลาพำนักเฉลี่ย

ที่มา : สถิติการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.8.3 คาดประมาณการนักท่องเที่ยวในสุขาภิบาลแม่สาย

ก. นักท่องเที่ยวชาวไทย

จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในอำเภอสุขาภิบาลแม่สาย พ.ศ. 2535 พบว่า ในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวน 417,593 คน และในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 495,970 คน ดังนั้น สามารถหาอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยว และคาดประมาณการในอนาคตได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อัตราการเติบโต} &= \sqrt[5]{\frac{495,970}{417,593}} - 1 \\ &= 0.035 \text{ หรือ } 3.5\% \text{ ต่อปี}\end{aligned}$$

การคาดประมาณการในปี พ.ศ. 2545, 2550 และ 2560 ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{พ.ศ. 2545} &= 495,970 \times (1 + 0.035)^5 \\ &= 589,057 \text{ คน}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{พ.ศ. 2550} &= 495,970 \times (1 + 0.035)^{10} \\ &= 699,615 \text{ คน}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{พ.ศ. 2560} &= 495,970 \times (1 + 0.035)^{20} \\ &= 986,876 \text{ คน}\end{aligned}$$

ข. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ประชากรนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในสุขาภิบาลแม่สาย ปี พ.ศ. 2535 มีจำนวน 137,291 คน และในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 163,058 คน ดังนั้น สามารถหาอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยว และคาดประมาณการในอนาคตได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อัตราการเติบโต} &= \sqrt[5]{\frac{163,058}{137,291}} - 1 \\ &= 0.035 \text{ หรือ } 3.5\% \text{ ต่อปี}\end{aligned}$$

การคาดประมาณการในปี พ.ศ. 2545, 2550 และ 2560 ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{พ.ศ. 2545} &= 163,058 \times (1 + 0.035)^5 \\ &= 193,662 \text{ คน}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{พ.ศ. 2550} &= 163,058 \times (1 + 0.035)^{10} \\ &= 230,009 \text{ คน}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{พ.ศ. 2560} &= 163,058 \times (1 + 0.035)^{20} \\ &= 324,451 \text{ คน}\end{aligned}$$

จึงเห็นได้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2540 อัตราการเพิ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.5 ต่อปี เท่ากัน จึงทำให้คาดการณ์การจํานวนนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวในสุขาภิบาลแม่สายอีก 20 ปี ข้างหน้า รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,311,327 คน ดังมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.36

ตารางที่ 3.36 จํานวนนักท่องเที่ยวคาดประมาณ 20 ปีข้างหน้า ของสุขาภิบาลแม่สาย จากปี พ.ศ. 2540

พ.ศ.	จํานวนนักท่องเที่ยว (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
2540	495,970	163,058	659,028
2541	513,329	168,765	682,094
2542	531,295	174,672	705,967
2543	549,891	180,785	730,676
2544	569,137	187,113	756,250
2545	589,057	193,662	782,719
2546	609,674	200,440	810,114
2547	631,012	207,455	838,468
2548	653,098	214,716	867,814
2549	675,956	222,231	898,188
2550	699,615	230,009	929,624
2551	724,101	238,060	962,161
2552	749,445	246,392	995,837
2553	775,675	255,016	1,030,691
2554	802,824	263,941	1,066,765
2555	830,923	273,179	1,104,102
2556	860,005	282,740	1,142,745
2557	890,105	292,636	1,182,741
2558	921,259	302,878	1,224,137
2559	953,503	313,479	1,266,982
2560	986,876	324,451	1,311,327

ที่มา : จากการคำนวณ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สุขาภิบาลแม่สาย ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศของอำเภอแม่สาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 52.4 มีความเห็นว่ามีส่วนชกนนำให้มินักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น รองลงมาร้อยละ 33.2 มีความไม่แน่ใจว่ามีส่วนชกนนำหรือไม่ และกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 12.0 ที่เห็นว่าสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศของอำเภอแม่สายไม่ได้มีส่วนชกนนำให้มินักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.37)

ตารางที่ 3.37 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศ ของอำเภอแม่สาย ได้มีส่วนชกนนำให้มินักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ความคิดเห็น	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีส่วนชกนนำ	30	12.0	72	28.8	29	11.6	131	52.4
ไม่แน่ใจ	47	18.8	28	11.2	8	3.2	83	33.2
ไม่มีส่วนชกนนำ	14	5.6	12	4.8	4	1.6	30	12.0
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	4	1.6	2	0.8	0	0.0	6	2.4
รวม	95	38.0	114	45.6	41	16.4	250	100.0

ที่มา : จากแบบสอบถาม

ตารางที่ 3.38 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจุดเด่นของอำเภอแม่สาย ที่มีส่วนทำให้มินักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมากตลอดปี

จุดเด่นของแม่สาย	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ		จนท./ข้าราชการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จุดผ่านแดน ที่สามารถเดินข้ามไป เที่ยวสาธารณรัฐเมียนมาร์ได้	55	22.0	71	28.4	29	11.6	155	62.0
ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศ	30	12.0	36	14.4	10	4.0	76	30.4
แหล่งท่องเที่ยว เทศกาล ประเพณี	14	5.6	24	9.6	1	0.4	39	15.6
สินค้าราคาถูกหลายชนิดให้เลือก	17	6.8	15	6.0	4	1.6	36	14.4
เส้นทางคมนาคมที่สะดวก รวดเร็ว	6	2.4	9	3.6	4	1.6	19	7.6
มีโรงแรม เกสท์เฮาส์ ร้านอาหาร บริการอยู่เป็นจำนวนมาก	4	1.6	1	0.4	4	1.6	9	3.6

ที่มา : จากแบบสอบถาม

และจากตารางที่ 3.38 เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจุดเด่นของแม่สาย ที่มีส่วนทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเป็นจำนวนมากตลอดปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 เห็นว่าได้แก่ จุดผ่านแดนที่สามารถเดินข้ามไปเที่ยวยังประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ รองลงมา ร้อยละ 30.4 เห็นว่าได้แก่ ลักษณะภูมิอากาศและภูมิประเทศของสุขภาพิบาลแม่สาย ร้อยละ 15.6 และ 14.4 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน เห็นว่าได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว เทศกาล งานประเพณี และสินค้าราคาถูกหลายชนิดให้เลือกตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่เห็นว่าได้แก่ เส้นทางคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว คิดเป็นร้อยละ 7.6 และกลุ่มที่เห็นว่าได้แก่ โรงแรมเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารจำนวนมาก มีเพียงร้อยละ 3.6 เท่านั้น